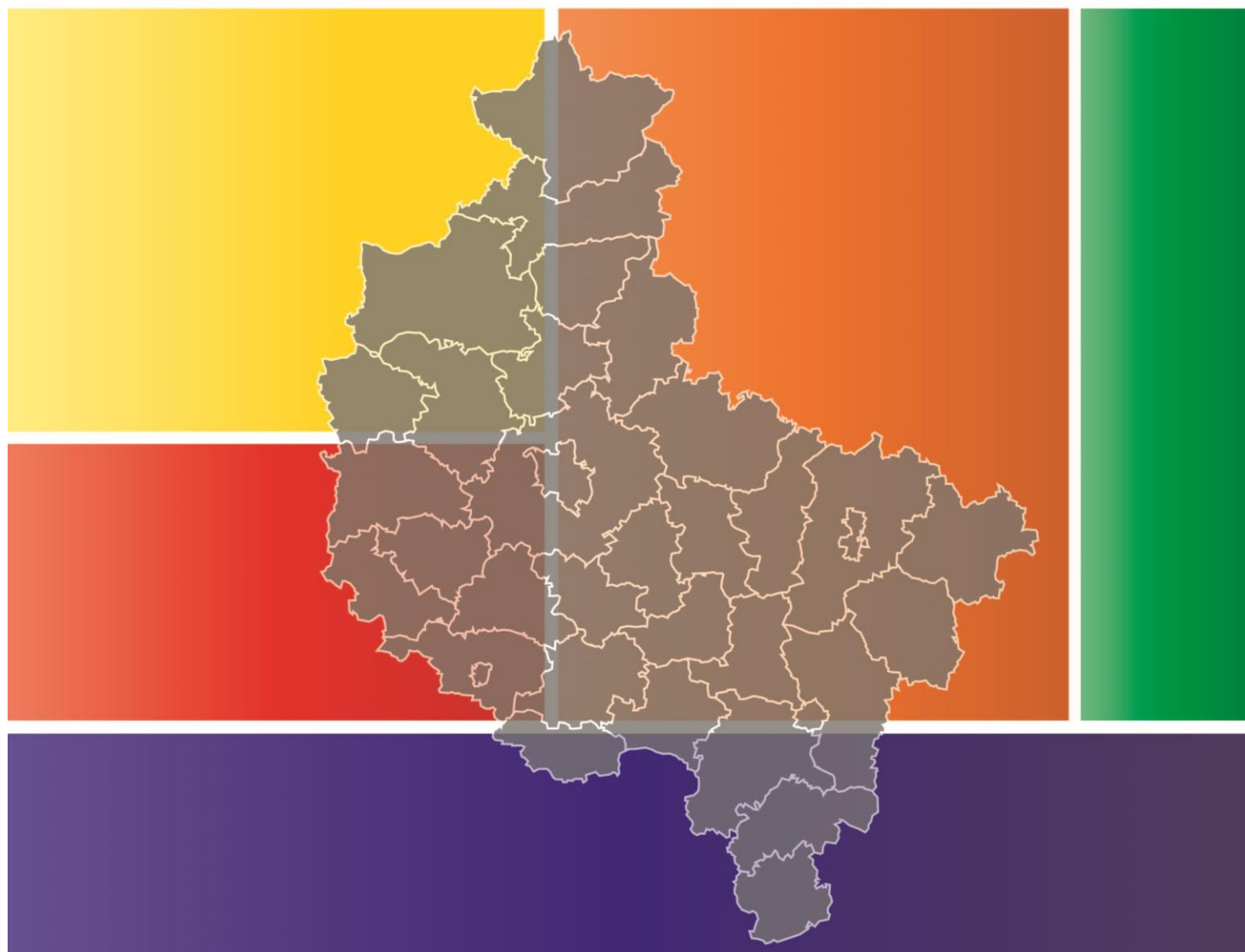

*Prognoza oddziaływania
na środowisko
projektu programu*

Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU PROGRAMU
PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027.
FEW 2021+”**

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
W POZNANIU**

al. Niepodległości 34
61-714 Poznań

OPRACOWANIE

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu
ul. Mielżyńskiego 14 a
61-725 Poznań

DYREKTOR

Jowita Maćkowiak

ZASTĘPCA DYREKTORA

Grażyna Łyczkowska

SPORZĄDZIŁA

Grażyna Łyczkowska

KONSULTACJE

Mateusz Krygier

EDYCJA, OPRACOWANIE GRAFICZNE

Ewa Prejs
Tomasz Michalski

Poznań, 29 września 2021 roku.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	3
1.1.	WSTĘP	3
1.2.	PODSTAWY FORMALNO - PRAWNE PROGNOZY.....	4
1.3.	CEL I PRZEDMIOT PROGNOZY.....	5
1.4.	ZAKRES PROGNOZY	6
2.	OGÓLNA INFORMACJA O PROJEKCIE PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.....	9
2.1.	OBSZAR OBJĘTY PROJEKTEM PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.....	10
2.2.	ZAWARTOŚĆ PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.....	10
3.	GLÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI	11
4.	INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	21
5.	ANALIZA ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU	22
6.	ANALIZA UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH I OCENA STANU ŚRODOWISKA	35
6.1.	OGÓLNA INFORMACJA O WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM.....	35
6.2.	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO.....	37
6.3.	FORMY OCHRONY PRZYRODY	39
7.	STAN ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO, W TYM ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU	43
7.1.	JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH	44
7.2.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	46
7.3.	ZAGROŻENIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO	47
7.4.	POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	52
7.5.	ZAGROŻENIE POWODZIOWE.....	52
7.6.	ZANIECZYSZCZENIE GLEB.....	53
7.7.	OSUWANIE SIĘ MAS ZIEMNYCH.....	54
7.8.	ODDZIAŁYWANIE INWESTYCJI LINIOWYCH NA ŚRODOWISKO	54
7.9.	POTENCJALNE POWAŻNE AWARIE.....	55
7.10.	GOSPODARKA ODPADAMI.....	56
8.	POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	56
9.	CHARAKTERYSTYKA I OCENA PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ.....	57
10.	ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA POZIOMACH MIĘDZYNARODOWYM, EUROPEJSKIM I KRAJOWYM, ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU PROGRAMU.....	58
11.	POTENCJALNE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI PLANU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA OBSZARY NATURA 2000, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA.....	61
12.	WNIOSKI Z OCENY ODDZIAŁYWANIA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA	77
13.	ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO.....	81
14.	ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU	83
15.	PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.....	83
16.	MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI DOKUMENTU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA ŚRODOWISKO	84
17.	STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	84
	SPIS LITERATURY	88
18.	OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY.....	92

1. WPROWADZENIE

1.1. WSTĘP

Zgodnie z art. 46.1 pkt 2 i 3 oraz art. 46.2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 247 ze zm.), przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane w przypadku projektów:

- polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w art. 46 pkt 1 i 2 ustawy o oś, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

W programie pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” zapisane zostały cele, na które będą przeznaczane środki z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach. Określona została strategia wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027, a w odpowiedzi na zidentyfikowane potencjały i wyzwania rozwojowe zostało ukierunkowane wsparcie. Kluczowe wyzwania dla Wielkopolski dotyczą obszaru gospodarki, środowiska i energii, transportu oraz społeczeństwa, i tak:

Kluczowe wyzwania dla GOSPODARKI to:

- Zwiększenie poziomu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw na rzecz cyfrowej, zielonej i przemysłowej transformacji gospodarki regionu,
- Zwiększenie wykorzystania potencjału B+R uczelni i szkół wyższych oraz podniesienie poziomu ich konkurencyjności,
- Rozwój zwrotnych instrumentów finansowania przedsiębiorstw.

Kluczowe wyzwania dla ŚRODOWISKA I ENERGIA to:

- Przystosowanie społeczeństwa, środowiska i gospodarki do zmian klimatu oraz łagodzenie ich skutków,
- Dbalność o jakość środowiska przyrodniczego i ochrona jego ograniczonych zasobów, w szczególności zasobów wody,
- Wzrost efektywności energetycznej przyjaznej środowisku i mieszkańcom.

Kluczowe wyzwania dla TRANSPORTU to:

- Modernizacja publicznego transportu zbiorowego w kierunku nisko- i zero-emisyjnym,
- Integracja środków transportu,
- Poprawa jakości sieci komunikacyjnej.

Kluczowe wyzwania dla SPOŁECZEŃSTWA to:

- Wzrost szans na rynku pracy i utrzymanie zatrudnienia,
- Rozwój umiejętności i kompetencji wynikających z transformacji przemysłowej i cyfrowej regionu oraz poprawa jakości kształcenia,
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ubóstwu i marginalizacji oraz aktywne wsparcie osób, które ich doświadczają przez rozwój usług społecznych,
- Ochrona zdrowia mieszkańców.

1.2. PODSTAWY FORMALNO - PRAWNE PROGNOZY

Podstawę formalno - prawną do opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu stanowią:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

oraz następujące dyrektywy unijne:

- Dyrektywa 2001/42/WE (SEA Directive) z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001r.), określająca wymagania przeprowadzenia oceny w odniesieniu do planów mogących mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. Jej celem jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowywanych dokumentach dla wspierania zrównoważonego rozwoju,
- Dyrektywa 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy rady 85/337/WE i 96/61/WE (Dz. Urz. WE L 156 z 26.06.2003 r.),
- Dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska, dostosowana do postanowień Konwencji z Arhus, gwarantująca dostęp do informacji o środowisku będących w posiadaniu organów władzy publicznej, każdemu, kto zwróci się z wnioskiem o ich udostępnienie.

Oprócz wymienionych ustaw, podstawą dla opracowania niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko są akty prawne, w tym rozporządzenia wykonawcze, wymienione w spisie literatury, zamieszczonym na końcu opracowania.

W toku prac planistycznych, prognoza oddziaływania na środowisko podlega opiniowaniu i uzgadnianiu, wraz z projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” przez właściwe, wymagane prawem, organy i instytucje. Podlega ona również udostępnieniu opinii społecznej na etapie wyłożenia projektu

dokumentu do publicznych konsultacji. Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

1.3. CEL I PRZEDMIOT PROGNOZY

Najważniejszym celem prognozy, opracowanej dla potrzeb programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” jest identyfikacja i ocena skutków oddziaływania realizacji zapisów projektu dokumentu na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego w tym na: świat zwierzęcy i roślinny oraz krajobraz we wzajemnym ich powiązaniu, warunki życia i zdrowia ludzi, środowisko kulturowe, zabytki i dobra materialne, będące potencjalnym wynikiem realizacji projektowanego zagospodarowania przestrzeni. Istotnym celem Prognozy jest także poszukiwanie i wskazanie możliwości rozwiązań planistycznych zabezpieczających środowisko i przeciwdziałających negatywnemu oddziaływaniami na nie.

Zgodnie zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, niniejsza Prognoza oddziaływania na środowisko sporządzona dla potrzeb projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”:

- **Zawiera** - informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami, informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy, propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania, informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko oraz streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- **Określa, analizuje i ocenia** - istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu, stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu, przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

- **Przedstawia** - rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w ustawie, są opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu.

1.4. ZAKRES PROGNOZY

Pelny zakres niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko oraz szczegółowość programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, zostały uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo z dnia 21 lipca 2021r., nr sprawy DN-NS.9011.880.2021) oraz z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu (pismo z dnia 29 lipca 2021r. nr sprawy WOO-III.411.270.2021.AM.2).

Program pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021 – 2027” nie spełnia przesłanek art. 47a, traktującego o braku wymagalności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Realizacja projektu tego dokumentu może potencjalnie spowodować znaczące oddziaływania na obszary Natura 2000.

Zgodnie z uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym zakresem i stopniem szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021 – 2027”, Prognoza została opracowana w pełnym zakresie, zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy ooś.

Zawiera ona:

1. Analizę i ocenę istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.
2. Analizę i oceną stanu środowiska na obszarach objętych znaczącym oddziaływaniem.
3. Ocenę i analizę istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów chronionych z uwzględnieniem oddziaływania na zdrowie i życie ludzi.

4. Analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi (w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długie, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne).
5. Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczenie negatywnych oddziaływań na zdrowie ludzi.
6. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w dokumencie ze wskazaniem i uzasadnieniem ich wyboru.

Ponadto opracowanie zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- oświadczenie autora/kierującego zespołem autorów, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2. Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (...), stanowiące załącznik do prognozy,
- datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

Zgodnie z uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu zakresem i stopniem szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021 – 2027”, w Prognozie:

- określono aktualny stan środowiska obszaru opracowania oraz jego potencjalne zmiany w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu tzn. oceniono wpływ planowanych przedsięwzięć na stan środowiska, w szczególności w zakresie emisji hałasu, emisji pól elektromagnetycznych, emisji substancji do wód, gleby oraz ziemi oraz emisji pyłów i gazów do powietrza. Analizę potencjalnych oddziaływań, które mogą być skutkiem realizacji ustaleń projektu dokumentu przedstawiono w formie opisowej wraz z merytorycznym uzasadnieniem i odpowiednimi wnioskami, wynikającymi z tej analizy. W przypadku stwierdzenia braku znaczących oddziaływań na wybrane komponenty środowiska, prognoza również przedstawia taką informację z odpowiednim uzasadnieniem. W prognozie przedstawiono rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektu dokumentu.
- określono aktualny stan powietrza w strefach, do których należy obszar opracowania. Określono rodzaje działań, które wpłyną na poprawę jakości powietrza. Określono,

- przeanalizowano i oceniono problemy w zakresie jakości powietrza na obszarze objętym projektem dokumentu. Określono, przeanalizowano i oceniono przewidywane znaczące oddziaływania na stan powietrza. Prognoza przedstawia rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na powietrze, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektowanego dokumentu.
- określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń dokumentu na klimat (w tym mikroklimat), w szczególności na kształtowanie się warunków termicznych, anemometrycznych, wilgotnościowych. Przeanalizowano w jaki sposób przewidywana zmiana klimatu (mikroklimatu) wpłynie na pozostałe komponenty środowiska. Uwzględniono zalecenia zawarte w opracowaniu pt. „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA2020). Uwzględniono możliwość realizacji działań adaptacyjnych do zmiany klimatu, uwzględniając m.in. ochronę struktur przyrodniczych i terenów biologicznie czynnych, zachowanie spójności i drożności sieci ekologicznej, przeciwdziałając wzrostowi temperatury i jego skutkom, zwiększenie retencji poprzez wydłużenie czasu obiegu wody i spowolnienie jej odpływu.
  - określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na krajobraz, mając na uwadze potrzebę ochrony krajobrazu oraz konieczność prowadzenia działań na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu tak, aby ukierunkować i harmonizować zmiany, które wynikają z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych, w myśl Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.
  - wskazano jednolite części wód (JCW), w granicach których położony jest teren objęty projektem dokumentu. Określono ich stan oraz wyznaczone dla nich cele środowiskowe. Przeanalizowano i oceniono przewidywane znaczące oddziaływania realizacji ustaleń projektu dokumentu na JCW. Wskazano wraz z uzasadnieniem, czy realizacja ustaleń projektu dokumentu może spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”.
  - zawarto odpowiednie zapisy dotyczące lokalizacji obszaru opracowania w strefach ochronnych wód podziemnych. Przeanalizowano zgodność ustaleń projektu dokumentu z przepisami dotyczącymi stref ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem nakazów obowiązujących na terenach ochrony bezpośredniej oraz zakazów, ograniczeń i nakazów obowiązujących na terenach ochrony pośredniej.
  - opisano warunki hydrogeologiczne oraz przedstawiono rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczenie negatywnego oddziaływania realizacji ustaleń projektu dokumentu na środowisko gruntowo – wodne. Określono zabezpieczenia środowiska gruntowo – wodnego przed zanieczyszczeniami.
  - określono, przeanalizowano i oceniono skumulowane oddziaływanie przedsięwzięć, wynikających z realizacji ustaleń projektu dokumentu, na poszczególne komponenty środowiska.

- oceniono walory przyrodnicze obszaru opracowania, wskazano czy w jego granicach występują gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną gatunkową, a także gatunki z załącznika IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – tzw. Dyrektywy Siedliskowej oraz gatunki zagrożone wyginięciem (np. znajdujące się na regionalnej czerwonej liście) lub rzadkie.
- określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na cele ochrony obszarów zlokalizowanych w granicach województwa wielkopolskiego, objętych ochroną prawną – parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych, na cele i przedmioty obszarów Natura 2000, ich integralność i spójność sieci, na rośliny, grzyby i zwierzęta (w tym na gatunki chronione), a także na różnorodność biologiczną. Przeanalizowano wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na główne tendencje w zakresie zmiany klimatu i różnorodności biologicznej oraz wpływające na nie czynniki. Zaproponowano rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na ww. obszary chronione, na rośliny, grzyby i zwierzęta (w tym na gatunki chronione) a także na różnorodność biologiczną, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektu dokumentu.
- przeanalizowano zgodność zapisów projektu dokumentu z planami zadań ochronnych obowiązujących dla obszarów Natura 2000.

2. OGÓLNA INFORMACJA O PROJEKCIE PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.

W nowej perspektywie budżetu unijnego na lata 2021-2027 Polska otrzyma określone środki finansowe. Podział środków nastąpi wg przybliżonej metodologii, jaką zastosowano w budżecie 2014-2020, czyli część funduszy unijnych zostanie rozdysponowane na poziomie krajowym a część trafi do województw na Programy Regionalne. Środki te w nowej perspektywie unijnej na lata 2021-2027 zostaną przeznaczone między innymi na badania, innowacje, przedsiębiorczość, infrastrukturę, klimat i ochronę środowiska, energetykę, cyfryzację, edukację i sprawy społeczne.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” jest właśnie takim programem regionalnym, który został opracowany przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Opracowany dokument określa strategię wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027.

2.1. OBSZAR OBJĘTY PROJEKTEM PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.

Obszar objęty projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” zawiera się w granicach administracyjnych województwa wielkopolskiego.

2.2. ZAWARTOŚĆ PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.

Program pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” składa się z 8 rozdziałów oraz 3 aneksów i zawiera się łącznie w blisko 300 stronach tekstu.

W rozdziałach 1 i 2 omówione zostały: strategia, priorytety (inne niż pomoc techniczna oraz dotyczące pomocy technicznej), a także cele szczegółowe dokumentu.

Cele szczegółowe - najobszerniejsza część analizowanego dokumentu - scharakteryzowane zostały w podziale na działy: gospodarka, środowisko i energia, transport, społeczeństwo, inicjatywy lokalne, sprawiedliwa transformacja. Każdy z celów szczegółowych zawiera w swej treści: interwencje w ramach funduszy, wskaźniki oraz indykatory podziału zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji.

Ponadto w dokumencie znalazł się plan finansowy programu, warunki do jego realizacji, komunikacji i widoczności, warunki do stosowania stawek/kwot finansowych jednostkowych/ryczałtowych, etc. W dokumencie zostały szeroko omówione zasady partnerstwa¹.

W aneksach do projektu dokumentu uwzględniono wkład środków UE oraz wykaz planowanych operacji/przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem.

---

¹ Już na etapie przygotowania Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, w szczególności części diagnostycznej (tj. identyfikacji wyzwań, problemów rozwojowych, potrzeb), która ma swoje odzwierciedlenie w Programie, Zarząd Województwa podjął decyzję o włączeniu w ten proces szerokie grono interesariuszy, partnerów, ruchy społeczne, organizacje pozarządowe i mieszkańców. Prowadzono subregionalne konferencje diagnostyczne zorganizowane w ramach Wielkopolskiego Forum Terytorialnego, badania opinii na temat rozwoju województwa wielkopolskiego i czynników go determinujących (tj. ankieta internetowa, którą wypełniło łącznie 287 respondentów reprezentujących samorządy lokalne, osoby fizyczne, fundacje i stowarzyszenia, a także podmioty sektora prywatnego i nauki), badanie ankietowe na temat planów zawodowych i życiowych uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów (wzięło w nim udział blisko 2 000 osób), zorganizowano warsztaty konsultacyjne dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, rządowych i partnerów społeczno-gospodarczych z Wielkopolski. Zarząd Województwa Wielkopolskiego zaprosił mieszkańców (przedstawicieli jednostek samorządowych, jednostek publicznych i prywatnych) do złożenia propozycji projektów strategicznych, kluczowych z punktu widzenia rozwoju Wielkopolski (zgłoszono blisko 1 300 projektów). Włączenie i zaangażowanie partnerów przyczyniało się do trafniejszej identyfikacji potrzeb oraz wyzwań rozwojowych województwa, które mają odzwierciedlenie w wyborze celów polityki spójności i celów szczegółowych w Programie. Jednocześnie Uchwała nr 618/2019 z dnia 12 kwietnia 2019 r. Zarząd Województwa Wielkopolskiego powołał Zespół ds. opracowania regionalnego programu operacyjnego dla województwa wielkopolskiego na lata 2021-2027, którego zadaniem było uzgadnianie ramowych ustaleń niezbędnych w pracach nad projektem regionalnego programu operacyjnego. W skład Zespołu Wielkopolska 2021+ weszli przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (Departamenty Kultury, Sportu i Turystyki, Zdrowia, Edukacji i Nauki, Korzystania i Informacji o Środowisku oraz Zarządzania Środowiskiem i Klimatem, Rolnictwa, Gospodarki, Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego i Programu Regionalnego z EFRR), Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu. W ramach Grupy odbywały się spotkania konsultacyjne w zakresie wyzwań dla Wielkopolski, ale także potrzeb inwestycyjnych, w tym projektów strategicznych. W 2020 roku Zarząd Województwa powołał Grupę Konsultacyjną Wielkopolska 2021+ (Uchwała Nr 2762/20201 z października 2020 r.), angażującą w proces przygotowania programu regionalnego przedstawicieli strony rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych oraz jednostek zainteresowanych rozwojem Wielkopolski. Podczas prac Grupy konsultowane były wszystkie istotne etapy i kwestie związane z przygotowaniem programu regionalnego. Skład Grupy Konsultacyjnej bazował przede wszystkim na doświadczeniu członków Komitetu Monitorującego Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020. Spotkania ze względu na czas pandemii odbywały się w formule on-line, ale dzięki takiemu rozwiązaniu odbywały się one systematycznie (w szczególności dotyczy spotkań tematycznych) i na bieżąco. Prace w ramach Grupy polegały na wzajemnym informowaniu i dyskusji o istotnych założeniach programu wynikających z dokumentów, wytycznych, spotkań, dyskusji nad wyzwaniem dla regionu i propozycjami rozwiązań prezentowanymi przez członków GK. Na każde spotkanie członkowie GK mogli zaprosić rekomendowanych przez siebie dodatkowych uczestników (w tym ekspertów, przedstawicieli NGO z danego obszaru tematycznego), z czego członkowie korzystali. Konsultacje społeczne programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027 rozpoczęły się pod koniec września konferencją otwierającą w formule on-line. Należy dodać, że Marszałek Województwa Wielkopolskiego uczestniczył w dwustronnych konsultacjach projektu Umowy Partnerstwa dedykowanych województwu wielkopolskiemu. Projekt UP, linii demarkacyjnej wzbudził duże zainteresowanie wśród samorządowców i partnerów społeczno-gospodarczych z terenu Wielkopolski, co skutkowało przekazaniem stronie rządowej licznych pism ze stanowiskiem krytycznym wobec projektu UP oraz uwag do propozycji treści. Przedstawiciele IZ FEW 2021+ ponadto brali udział w licznych spotkaniach/szkoleniach/konsultacjach oraz wysłuchaniach publicznych dotyczących projektu Umowy Partnerstwa oraz programów krajowych.

3. GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Główne wyzwania przy uwzględnieniu dysproporcji społeczno-gospodarczych i terytorialnych

Główne wyzwania rozwojowe Wielkopolski, z uwzględnieniem różnicowań przestrzennych zostały udokumentowane w „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku”. Zidentyfikowano osiem kluczowych wyzwań dla Wielkopolski:

- Wzrost konkurencyjności, produktywności i innowacyjności gospodarki.
- Rozwijanie i efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego.
- Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych.
- Przeciwdziałanie dezintegracji społecznej i utracie regionalnej tożsamości, rozwijanie kapitału społecznego i kulturowego.
- Poprawa warunków życia z poszanowaniem środowiska przyrodniczego.
- Przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu.
- Przeciwdziałanie i zmniejszenie nierówności terytorialnych.
- Zwiększenie efektywności zarządzania regionem.

Fundamentalne znaczenie dla gospodarki ma wejście regionu w nurt czwartej rewolucji przemysłowej (tzw. Przemysł 4.0) i transformacja w kierunku niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym. Dotychczasowe czynniki rozwoju gospodarczego oparte na niskich kosztach pracy, wzroście konsumpcji, wykorzystaniu atutów rynku wspólnego, napływie inwestycji zagranicznych i środków polityki spójności muszą być uzupełnione czynnikami wzrostu innowacyjności, badań i technologii, ekspansji zagranicznej podmiotów gospodarczych, większym wykorzystaniem narzędzi informatycznych w edukacji, kształceniu, rynku pracy i gospodarce. Niskoemisyjna gospodarka oznacza gospodarkę opierającą się na nisko/bezemisyjnym transporcie, nisko/bezemisyjnych źródłach energii (w tym wodór, technologie CCU/CCS). Również GOZ stanowi niezbędny element osiągnięcia neutralności klimatycznej. Dochodzi do tego ograniczona ilość surowców nieodnawialnych przy rosnącym na nie zapotrzebowaniu. Jednym z wyzwań jest także transformacja cyfrowa przedsiębiorstw czyli działania prowadzące do optymalizacji procesów i oszczędności, ale jednocześnie ochrona ludzi przed cyberzagrożeniami, zapewnienie rozwoju sztucznej inteligencji w sposób gwarantujący poszanowanie praw człowieka. Dzięki nowoczesnym technologiom wzrasta wydajność i produktywność gospodarek, ale pojawiają się nowe formy wykluczenia lub marginalizacji jak wykluczenie cyfrowe, „bezrobocie technologiczne”. Wyzwaniem jest podnoszenie jakości i efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego. Kluczowe staje się także przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych i dezintegracji społecznej, konieczność wzmocnienia tożsamości regionalnej i dążenie do większej spójności społecznej. Starzenie się społeczeństwa wpływa na dostępność do usług społecznych, poziom popytu i wydatków na świadczenia zdrowotne.

Nasilone procesy migracyjne skłaniają do podjęcia interwencji w ramach integracji społecznej. Wyzwaniem jest także poprawa warunków życia i warunków dla rozwoju gospodarki, które muszą przebiegać z poszanowaniem środowiska przyrodniczego. Wyzwania związane są również ze zmianami klimatycznymi, zarówno w kontekście anomalii pogodowych, jak i dostępności do wody czy energii. Szersza analiza została poprowadzona i opisana w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej województwa wielkopolskiego oraz licznych ekspertyzach, badaniach ewaluacyjnych i raportach tematycznych prowadzonych w ostatnich latach w regionie. Mając na uwadze cele Polityki Spójności na nową perspektywę i doświadczenia z wdrażania WRPO 2014+, ukierunkowane tematycznie, bardziej szczegółowe wnioski i wyzwania dla Wielkopolski przedstawiają się następująco:

Kluczowe wyzwania dla GOSPODARKI:

- Zwiększenie poziomu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw na rzecz cyfrowej, zielonej i przemysłowej transformacji gospodarki regionu.
- Zwiększenie wykorzystania potencjału B+R uczelni i szkół wyższych oraz podniesienie poziomu ich konkurencyjności.
- Rozwój zwrotnych instrumentów finansowania przedsiębiorstw.

Kluczowe wyzwania dla ŚRODOWISKO I ENERGIA:

- Przystosowanie społeczeństwa, środowiska i gospodarki do zmian klimatu oraz łagodzenie ich skutków.
- Dbalność o jakość środowiska przyrodniczego i ochrona jego ograniczonych zasobów, w szczególności zasobów wody.
- Wzrost efektywności energetycznej przyjaznej środowisku i mieszkańcom.

Kluczowe wyzwania dla TRANSPORTU:

- Modernizacja publicznego transportu zbiorowego w kierunku nisko- i zero-emisyjnym
- Integracja środków transportu.
- Poprawa jakości sieci komunikacyjnej.

Kluczowe wyzwania dla SPOŁECZEŃSTWA:

- Wzrost szans na rynku pracy i utrzymanie zatrudnienia.
- Rozwój umiejętności i kompetencji wynikających z transformacji przemysłowej i cyfrowej regionu oraz poprawa jakości kształcenia.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ubóstwu i marginalizacji oraz aktywne wsparcie osób, które ich doświadczają przez rozwój usług społecznych.
- Ochrona zdrowia mieszkańców.

Wyzwaniem jest spójność społeczna i terytorialna województwa – nie wszyscy mieszkańcy korzystają bowiem w równym stopniu z efektów rozwoju gospodarczego regionu. Silne różnicowanie regionu obrazują podstawowe wskaźniki makroekonomiczne jak PKB na 1 mieszkańca, wskaźnik przedsiębiorczości, stopa bezrobocia oraz sytuacja demograficzna:

- Wartość wytworzonego PKB w 2018 r. wyniosła 208 190 mln zł i stanowiła 9,8% wartości wytworzonej w kraju. PKB na 1 mieszkańca w podregionach jest od lat mocno zróżnicowany – najwyższy w Poznaniu (w 2018 r. - 108264 zł), najniższy w pilskim (w 2018 r. - 41742 zł).
- Wskaźnik przedsiębiorczości, wyrażony liczbą podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, w 2020 r. wyniósł 2201. W przekroju terytorialnym najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej niezmiennie od lat jest Poznań wraz z okalającym miasto powiatem poznańskim (odpowiednio 3850 i 2795 w 2020 r.). Najniższy (poniżej 1500) wskaźnik przedsiębiorczości odnotowano w 2020 r. w powiecie złotowskim, kolskim oraz kaliskim i tureckim.
- Stopa bezrobocia rejestrowanego kształtowała się w 2020 r. na poziomie 3,7% i była o 0,9 p.proc. wyższa niż przed rokiem. Nadal jednak wskaźnik dla województwa pozostawał najniższy w kraju (średnia w Polsce wyniosła 6,2%). Najniższe jej wartości charakteryzowały Poznań oraz powiaty poznański i kępiński (po 2,0%), a najwyższe (powyżej 7,5%) powiaty koniński, chodzieski i słupecki.
- Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. W 2019 r. Wielkopolska znalazła się w grupie województw określonych jako aktywne demograficznie (tj. zaludniających się, gdzie wzrost liczby ludności jest konsekwencją dodatniego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny). W przekroju terytorialnym w grupie aktywnych demograficznie znalazło się 13 powiatów (1/3 regionu). Zdecydowana większość powiatów (tj. 22) miała charakter regresywny/depopulacyjny (albo ujemne saldo migracji, albo ujemny przyrost naturalny, albo obie sytuacje).
- Dla spójności społecznej oraz możliwości wykorzystania potencjału społeczności lokalnych niezbędne jest wdrażanie instrumentów terytorialnych m.in. instrumentów ZIT, RLKS, programów rewitalizacji, które definiują kompleksowe rozwiązania i projekty zintegrowane, powstałe z zaangażowaniem szerokiego grona interesariuszy oraz wielopoziomowej współpracy i partnerstw. Działania rewitalizacyjne zakładają optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów.

Wyzwania określone w Terytorialnym Planie Transformacji Wielkopolski Wschodniej

- Budowa innowacyjnej, zasobooszczędnej i zdywersyfikowanej gospodarki.
- Transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i energooszczędnej.
- Budowa i rozwijanie silnego kapitału ludzkiego, najważniejszego zasobu subregionu.

- Przeciwdziałanie degradacji środowiska i adaptacja do zmian klimatycznych.
- Poprawa spójności wewnętrznej i mobilności mieszkańców.
- Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym, w tym migracyjnym.
- Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Budowa trwałego kapitału społecznego i potencjału kulturowego.

Zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów demograficznych

Dla Wielkopolski prognozuje się wzrost liczby ludności do 2022 r., po tym okresie szacuje się systematyczny jej spadek. Od 2022 r. do końca 2050 r. utrzymywać się będzie ujemny przyrost naturalny (ok. 5,8% spadek w latach 2020-2050); wystąpić mogą także zmiany w strukturze ludności. Spodziewany jest nieznaczny wzrost liczby bezwzględnej osób w wieku produkcyjnym i wzrost udziału tej grupy wiekowej w społeczeństwie co ma doprowadzić do nieznacznego zmniejszenia wartości wskaźnika obciążenia demograficznego (do 62,8% w 2025 r. oraz 60,1% w 2035 r.). Dużym problemem w skali regionu jest migracja wewnętrzna. Koncentracja zintegrowanych działań w zakresie rozwiązywania problemów demograficznych skupiać będzie się przede wszystkim na obszarach strategicznej interwencji oraz na obszarze Wielkopolski Wschodniej, gdzie identyfikowany jest znaczny odpływ ludności (w latach 2020-2030 prognozy wskazują na spadek o ponad 2,3%). Interwencja w zakresie problemów demograficznych będzie realizowana przez instrumenty terytorialne.

Wnioski z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 oraz 2014-2020

▪ Gospodarka

Działalność B+R stymulowana była przez inwestycje infrastrukturalne, które nie przyczyniają się do rozwoju sektora B+R w dłuższej perspektywie. Infrastruktura jest wyłącznie narzędziem, które może przynieść korzyści, jeśli beneficjenci będą posiadać niezbędny potencjał operacyjny. Istotne jest aby stymulowanie aktywności badawczo-rozwojowej odbywało się także poprzez finansowanie realizacji projektu B+R, koszt zakupu usługi badawczej, czy wdrożenia rezultatów B+R. Dotację uznaje się za właściwy instrument w przypadku projektów innowacyjnych, które są z natury rzeczy obciążone dużym ryzykiem niepowodzenia. Zagadnienie innowacyjności oraz inteligentnych specjalizacji powinno być rozpatrywane w kontekście terytorializacji, ukierunkowanej na pobudzenie innowacyjności i likwidację barier jej rozwoju w poszczególnych obszarach województwa. Na potrzeby zwiększenia innowacyjności wśród przedsiębiorców należy wykorzystywać mechanizm współpracy z instytucjami lokalnymi, które mają bezpośrednie relacje z firmami. Wsparcie działalności IOB jest konieczne z uwagi na niedoskonałości rynkowe, tj. asymetria informacji, polegająca na innych oczekiwaniach odbiorców wsparcia, np. MŚP, start-upów, a innych możliwościach oferowania rozwiązań przez IOB. Bez interwencji w ramach FEW 2021+ IOB będą funkcjonować w bardzo ograniczony sposób, nie oferując usług na poziomie zapewniającym optymalny rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie, w tym rozwoju start-upów.

Z uwagi na umiarkowany poziom innowacyjności regionu potrzeby w zakresie działalności innowacyjnej np. innowacje społeczne (generowane przez silnie reprezentowane w województwie NGO lub też PES) lub ekoinnowacje powinny mieć wysoki priorytet w przyszłej interwencji.

▪ Środowisko i energia

Rekomenduje się podjęcie działań, zwłaszcza wsparcia infrastruktury (dla powstawania nowej i modernizacji istniejącej) związanych z ochroną środowiska w odniesieniu do trzech komponentów: obszaru ochrony powietrza, obszaru gospodarki wodnej (zarówno wodno-ściekowej jak również dotyczącej wód powierzchniowych) oraz obszaru gospodarki odpadami (gospodarka o obiegu zamkniętym). Warto skoncentrować się na działaniach dotyczących rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury, która mogłaby zapewnić dodatkowe miejsca pracy. Szczególna uwaga powinna zostać poświęcona powierzchniom zdegradowanym, wymagającym podjęcia działań rekultywacyjnych. Istotny aspekt stanowi również poprawa efektywności energetycznej, inwestycje w OZE, w celu ograniczania energochłonności poszczególnych sektorów gospodarki, jak i zmniejszenia emisji szkodliwych gazów cieplarnianych przyczyniających się do zmian klimatu. Wyzwaniem pozostaje atrakcyjność komunikacji miejskiej w kontekście konkurowania z komunikacją indywidualną. Wyzwanie to jest proporcjonalne do wielkości ośrodków miejskich, ale podniesienie atrakcyjności komunikacji miejskiej powinno odbywać się w różnych jego obszarach. Rekomendowane jest także również dalsze ukierunkowanie wsparcia do obszarów posiadających największy potencjał uzyskania poprawy efektywności energetycznej tj. budynków (użyteczności publicznej, przemysłowej, mieszkalnych wielorodzinnych) oraz ciepłownictwa.

▪ Transport

Rozwój sieci transportowej powinien obejmować różne gałęzie transportu, infrastrukturę liniową i punktową oraz multimodalny transport czy integrację międzygałęziową. Jakość infrastruktury drogowej województwa w dalszym ciągu jest niezadowalająca. Pomimo znaczących inwestycji, duża część sieci drogowej znajduje się w niezadowalającym lub złym stanie technicznym i kwalifikuje się do remontu. W obszarze transportu drogowego poza siecią TEN-T proponuje się wspierać projekty, w których inwestycje będą zintegrowane z tymi realizowanymi w sieci TEN-T, a także te rozwiązujące problem słabej dostępności transportowej w niektórych częściach województwa. Rekomenduje się wspieranie projektów uwzględniających poprawę bezpieczeństwa w lokalizacjach, gdzie często dochodzi do wypadków. Projekty rozwojowe w obszarze transportu kolejowego poza siecią TEN-T również powinny być ukierunkowane na poprawę obecnej sieci połączeń kolejowych. W transporcie zbiorowym należy zwiększyć komfort przejazdów, w tym poprawę częstotliwości i punktualności kursów, poprawę taboru i jego parametrów technicznych. Ważnym elementem projektów powinno być zwiększanie przepustowości sieci, w szczególności elementów punktowych infrastruktury, wskutek implementowania do sektora transportu rozwiązań cyfrowych.

▪ **Społeczeństwo**

W obszarze rynku pracy rekomendowane jest dalsze ukierunkowanie wsparcia do dotychczasowych grup odbiorców oraz dodatkowo do osób młodych, z wyższym wykształceniem. Szkolenia w ramach działań programowych powinny być dwufunkcyjne - łączyć wiedzę z danego obszaru z wykorzystaniem konkretnych narzędzi, np. informatycznych. Efekty wsparcia w kontekście rynku pracy ujawnią się w perspektywie wieloletniej, pod warunkiem kontynuowania tego rodzaju działań i obejmowania nimi relatywnie szerokiej populacji. W badaniu dotyczącym ewaluacji systemu funkcjonowania Bazy Usług Rozwojowych i Podmiotowych Systemów Finansowania zwrócono uwagę na wzmocnienie określonego typu usług poprzez np. wprowadzenie większego poziomu ich dofinansowania. W ochronie zdrowia podkreśla się, że mimo podjętych działań nadal skala potrzeb jest ogromna. Mając na uwadze skalę zachorowań Wielkopolan na choroby układu krążenia, nowotwory, wzrost zachorowań psychicznych oferowanie programów profilaktycznych należy uznać za pożądane. Rekomenduje się wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia w kolejnej perspektywie (potrzeby zakupu sprzętu medycznego mają charakter cykliczny). W obszarze włączenia społecznego uwagę zwraca problem dużego niedoinwestowania usług społecznych. Problem ten został uwypuklony w trakcie pandemii - pojawiły się nowe obszary zagrożeń (m.in. w przypadku osób samotnych, które straciły bliskich, osób zadłużonych). Zaistniała pilna potrzeba modernizacji ośrodków, zapewnienia mieszkań chronionych, wspomaganych, opieki wytchnieniowej, ośrodków psychoprofilaktyki, świetlic środowiskowych. Ponadto rekomendowane jest skoordynowanie różnych usług kierowanych do tego samego uczestnika – wsparcie powinno być bardziej kompleksowe w stosunku do oferowanego w WRPO 2014+. Mimo środków przeznaczonych na poprawę edukacji nadal widoczne są deficyty w pewnych obszarach, w szczególności poprawy kształcenia na potrzeby rynku pracy, w tym kompetencje nauczycieli.

▪ **Inicjatywy lokalne**

Należy wspierać obszary, w których zidentyfikowana potrzeba interwencji jest najbardziej widoczna. Jednocześnie należy wspierać rozwój najbardziej konkurencyjnych ośrodków i ich obszarów funkcjonalnych. Rekomenduje się rezygnację wymogu pełnienia przez ZIT roli IP i skoncentrowania się ZIT na roli podmiotu inicjującego, koordynującego współpracę, prowadzącego politykę informacyjno-promocyjną oraz wspierającą przygotowanie, realizację projektów. W ramach rewitalizacji zagospodarowano pulę 547 mln zł. Środki te umożliwiły jedyne częściowe pokrycie zapotrzebowania finansowego – dofinansowanie otrzymało 57 projektów przy 143 programach znajdujących się na wykazie programów rewitalizacji gmin województwa wielkopolskiego. W związku z niezaspokojeniem potrzeb rozwojowych gmin, planowana jest dalsza interwencja w tym zakresie, przy czym kładzie się równoczesny nacisk na zwiększenie kompleksowości interwencji na płaszczyźnie infrastrukturalno-społecznej.

▪ **Instrumenty finansowe**

Osiągnięto pozytywny efekt wdrażania instrumentów finansowych m.in. w obszarze modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

W perspektywie 2021-2027 planuje się kontynuację wsparcia w postaci instrumentów finansowych, które będzie miało znaczenie przede wszystkim dla projektów generujących dochód, w tym zwłaszcza w obszarze efektywności energetycznej. Przy programowaniu kierunków interwencji na rzecz przedsiębiorczości wskazane jest możliwie największe wykorzystanie zwrotnych instrumentów finansowych. Jedynym z głównych motorów rozwoju są mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – ze względu na swój rozmiar i małą zdolność kredytową, nierzadko mają one trudności z dostępem do finansowania zewnętrznego.

Główne wyzwania przy uwzględnieniu niedoskonałości rynku i potrzeb inwestycyjnych

Wyzwaniem jest realizacja złożonej i wieloaspektowej problematyki partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), projektów hybrydowych. Inwestycje realizowane w tej formule napotyka bariery mentalne, organizacyjne i formalno-prawne, które związane są m.in. z niskim poziomem wiedzy odnośnie PPP i zasad realizacji inwestycji, nieufnością w relacjach organizacji komercyjnych z organizacjami publicznymi, postrzeganiem PPP jako narzędzia korupcyjnego, restrykcyjnymi przepisami prawnymi, biurokracją, zobowiązaniami finansowymi. Nie bez znaczenia jest także słabe przygotowanie praktyczne organizacji publicznych. Organizacje komercyjne często usprawiedliwiają swój niski poziom zainteresowania PPP nie tylko barierami formalno-prawnymi, ale też brakiem konkretnych projektów, wartych ich zaangażowania i nakładów inwestycyjnych. Wyzwaniem jest ograniczenie negatywnego wpływu niedoskonałości rynku w wyniku podejmowanej interwencji publicznej. Niedoskonałości pojawiają się w obszarze przedsiębiorczości, m.in. z uwagi na niewielki rozmiar, często młody wiek i wysoki poziom ryzyka w podejmowaniu działalności rozwojowej i innowacyjnej przez MŚP oraz start-upy. Przedsiębiorstwa narażone są na niedoskonałości w postaci asymetrii informacji, nieoptymalnego poziomu inwestycji oraz występowania efektów zewnętrznych wynikających z publicznego charakteru oraz społecznego wymiaru działalności niektórych z nich. Usługi świadczone przez IOB, działalność ośrodków badawczo-rozwojowych stanowią przykłady dóbr publicznych niekonkurencyjnych w konsumpcji, tzn. dóbr których nie można wyłączyć ich z konsumpcji, a konsumpcja przez jedną osobę nie powoduje braku możliwości skorzystania z dobra przez inną osobę. Tego typu niedoskonałości rynkowe występują również w obszarze transportu (z rezultatów interwencji korzystają z nich wszyscy uczestnicy ruchu), a także w obszarze energetyki, ochrony środowiska oraz rewitalizacji z uwagi na nieograniczoną możliwość korzystania z efektów projektów. Można wskazać relatywnie stałe potrzeby inwestycyjne poszczególnych rodzajów beneficjentów, które skupiają się wokół takich obszarów interwencji, jak: przedsiębiorczość i innowacyjność, usługi świadczone przez IOB, usługi publiczne, infrastruktura transportowa i inne potrzeby związane z transportem, rewitalizacją, energetyką, ochroną środowiska. Do JST należy kierować ofertę przede wszystkim z zakresu transportu, usług publicznych i terytorialnego wymiaru interwencji (kultura, sport, turystyka, edukacja). Najważniejszym elementem potrzeb urzędów pracy wymagających wsparcia jest aktywizacja osób z różnych grup na rynku pracy i wsparcie w zakresie założenia własnej działalności gospodarczej. Do najczęściej wskazywanych przez MŚP potrzeb należy wsparcie usług rozwojowych, wsparcie kształcenia i szkolenia zawodowego, wsparcie finansowe dla utworzenia nowych miejsc pracy oraz wsparcie infrastruktury B+R. Potrzeby IOB skoncentrowane są przede wszystkim na podnoszeniu kompetencji pracowników oraz certyfikacji IOB. Do wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych należy kierować wsparcie z zakresu termomodernizacji

i montażu OZE, ewentualnie także rewitalizacji budynków. Z kolei w przedsiębiorstwach transportu publicznego należy inwestować w modernizację taboru, cyfryzację, integrację międzygałęziową w transporcie.

Wyzwania określone w zaleceniach UE i strategiach

Wyzwania dla Polski na perspektywę 2021-2027 zostały określone przez KE i przyjęte przez Radę UE w Zaleceniach (CSR) z 2019 i 2020 roku. Natomiast szczegółowe priorytety inwestycyjne w poszczególnych obszarach zostały zidentyfikowane w Załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 i 2020 roku. Ponadto zidentyfikowane wyzwania dla regionu wpisują się w wyzwania określone w dokumentach międzynarodowych oraz formułowanych na poziomie unijnym, w szczególności:

- Europejski Zielony Ład.
- Agenda ONZ na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030.
- Nowa strategia przemysłowa dla Europy.
- Strategia MŚP na rzecz zrównoważonej i cyfrowej Europy.
- Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji.
- Strategia cyfrowa UE.
- Europejski filar praw socjalnych wraz z Planem działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych.
- Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej 2021-2027.
- Zalecenie Rady z 30 października 2020 r. pn. *Most do Zatrudnienia – wzmocniona gwarancja dla młodzieży*.
- Europejski program na rzecz umiejętności wraz z Zaleceniami w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych.
- Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030.
- Konkluzje BAT.
- Dyrektywa MCP.
- Dyrektywa 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych.
- Dyrektywa Rady z 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych.
- Plan działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy.
- Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2000/60/WE).
- Dyrektywa ściekowa (91/271/EWG).
- Trzeci Pakiet Mobilności.
- Strategia zrównoważonej i inteligentnej mobilności.

Zidentyfikowane wyzwania dla Wielkopolski wpisują się w wyzwania określone w kluczowych dokumentach na poziomie krajowym:

- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Strategia Produktywności 2030.
- Polityka dla rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020.
- Kierunki rozwoju polityki klastrowej po 2020 roku.
- Polityka Naukowa Państwa.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 wraz z załącznikami.
- Strategia Rozwoju Usług Społecznych.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej.
- Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność.
- Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- Mapa Drogowa Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Strategia zrównoważonego rozwoju transport do 2030 roku.
- Polityka ekologiczna państwa 2030.
- Polityka energetyczna Polski do 2040.
- Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030..
- Krajowy plan działań dotyczącego efektywności energetycznej
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

Na poziomie regionalnym należy wskazać na wyzwania określone w takich kluczowych dokumentach jak:

- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.
- Regionalna Strategia Innowacji do 2030.
- Strategia polityki społecznej województwa wielkopolskiego do 2030 roku.
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego.

- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego.
- Regionalne programy ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami.
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym.

Strategie makroregionalne i strategie UE dla regionu Morza Bałtyckiego

Biorąc pod uwagę położenie geograficzne Wielkopolski (leży całkowicie w zlewni Morza Bałtyckiego) istotne dla osiągnięcia celów SUERMB będą projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarowania odpadami, działania służące wspieraniu i ochronie bioróżnorodności, a także projekty przeciwdziałające negatywnym skutkom zmian klimatu i ochrony środowiska (działania adaptacyjne do zachodzących zmian klimatu). W zakresie celów służących wzrostowi integracji w regionie będzie służyć poprawa warunków transportowych. Podejmowane działania w ramach FEW 2021+ będą miały na celu także wzrost dobrobytu mieszkańców regionu, co jest spójne z celami SUERMB.

Komplementarność i synergia z innymi formami wsparcia

Zakres wsparcia realizowanego w ramach Programu jest komplementarny ze wsparciem programów poziomu krajowego realizujących cele polityki spójności na lata 2021-2027 oraz innych instrumentów krajowych i unijnych. Tam, gdzie istnieje ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, ma zastosowanie linia demarkacyjna uzgodniona między poszczególnymi programami zarówno krajowymi, jak i regionalnymi. W Programie komplementarność odnosi się także do działań współfinansowanych z EFRR i EFS, FST oraz ze środków z poprzednich perspektyw podlegających reużyciu. Komplementarność interwencji jest istotnym czynnikiem na etapie programowania, ale równie ważne jest jej praktyczne zapewnienie na etapie realizacji Programu. Dlatego podejmowane będą działania zmierzające do zapewnienia realnej komplementarności na etapie wyboru i realizacji projektów.

Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych

W ramach Programu kontynuowane będą działania ukierunkowane na utrzymanie i zwiększanie zdolności administracyjnej instytucji systemu wdrażania Programu. Cele i zakres wsparcia będą koncentrować się m.in. na zapewnieniu stabilizacji kadr administracji publicznej, podnoszeniu ich kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz podejmowanie innych działań dających gwarancję sprawnego zakończenia perspektywy 2014-2020 i uruchomienia programów 2021-2027. Istotne jest również określenie liczby i roli instytucji zaangażowanych w realizację Programu. W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych planuje się odstąpienie od powierzenia Związkom ZIT roli Instytucji Pośredniczących.

W ramach Programu zaplanowano również kontynuowanie dotychczas realizowanych działań ukierunkowanych na zwiększanie efektywności wdrażania Programu, które podobnie jak w perspektywie finansowej 2014-2020 będą koncentrowały się na wprowadzaniu uproszczeń dla

beneficjentów, w tym zwiększenie elastyczności systemu wdrażania. W nadchodzącej perspektywie finansowej zamiast zwrotu rzeczywistych wydatków w oparciu o faktury, płatności będą coraz częściej oparte na uproszczonych formach rozliczania kosztów, m.in. kwoty ryczałtowe (tj. kwota uzgodniona za wykonanie określonego w projekcie zadania, takiego jak np. udział w targach w roli wystawcy, zakup materiałów informacyjno-promocyjnych, zakup oprogramowania). Weryfikacji podlegać będzie wykonanie zadania przez beneficjenta. Uproszczone formy rozliczania kosztów będą wspierane głównie przez wprowadzenie wymogu ich stosowania w przypadku operacji dotyczących niewielkich kwot, zgodnie z art. 53 projektu CPR. Przewiduje się również bardziej proporcjonalne podejście do kontroli i audytów. Zostaną wprowadzone uproszczenia w analizie ekonomicznej projektów - do tej pory CBA (analiza kosztów i korzyści) był obowiązkowy w przypadku dużych projektów w dowolnym sektorze. W nowej perspektywie zakłada się więcej elastyczności oraz inne narzędzia takie jak CEA (analiza efektywności) i MCA (analiza wielokryterialna) - są one proponowane do dobrowolnego stosowania w oparciu o sektor i/lub rodzaj skale projektu. W sferze informacyjno-promocyjnej planowanym do kontynuacji rozwiązaniem będzie ustandaryzowanie stron internetowych Programów. Planuje się także dalsze wykorzystanie nowoczesnych technologii do upowszechniania informacji, w tym publikowanie informacji na portalach społecznościowych, informowanie wnioskodawców i beneficjentów o zmianach w dokumentach (np. wytycznych) i nowych naborach w formie newslettera. Istotnym uproszczeniem realizacji Programu jest stosowanie elektronicznych generatorów wniosków w postaci lokalnego oraz centralnego systemu informatycznego.

4. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządzono dla potrzeb projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”. Sporządzając niniejszy dokument zastosowano **metodę opisową**, która polegała na charakterystyce istniejących zasobów środowiska, zagrożeniach dla środowiska przyrodniczego (w tym życia i zdrowia ludzi) oraz łączeniu w całość posiadanych informacji o dotychczasowych mechanizmach funkcjonowania środowiska i wskazaniu, jakie potencjalne skutki mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu. Analizę i ocenę stanu środowiska województwa wielkopolskiego wykonano na podstawie danych Państwowego Monitoringu Środowiska na poziomach krajowym i regionalnym, danych statystycznych, opracowań kartograficznych oraz w oparciu o literaturę specjalistyczną. Analiza stanu środowiska pozwoliła na identyfikację najważniejszych problemów ochrony środowiska w województwie oraz określenie trendów zmian w środowisku.

Ocena wpływu realizacji celów dokumentu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego (ożywionego oraz nieożywionego) i środowiska człowieka w ujęciu tematycznym przedstawiona została **metodą macierzy**. Metoda ta polega na stworzeniu tabeli (macierzy), w której

cele i kierunki dokumentu zestawione są z ocenianymi komponentami (w tym przypadku komponentami środowiska), w celu dokonania odpowiednio oceny wpływu lub oceny zgodności.

Ważnym elementem prac nad prognozą było wykonanie oceny zgodności postanowień projektowanego dokumentu ze strategicznymi celami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju określonymi w dokumentach międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” w swej naturze jest dokumentem ogólnym. Wobec powyższego, także ocena oddziaływania na środowisko ma charakter mocno zgeneralizowany. Nie było możliwe dokonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko ustaleń projektu dokumentu, gdyż nie precyzuje on szczegółowo lokalizacji wszystkich przedsięwzięć. Niemniej jednak na podstawie celów rozwojowych oraz zapisanych w nich rodzajach działań można wskazać istotne aspekty środowiskowe. W ocenie tej możliwe jest generalne określenie potencjalnych oddziaływań, ich charakteru oraz spodziewanych skutków pozytywnych lub negatywnych.

Stopień ogólności projektowanego dokumentu sprawia, że pomimo zachowania należytej staranności, wykorzystania wiedzy i metod powszechnie stosowanych przy opracowaniu prognozy oddziaływania na środowisko, realizacja zadań jakie są postawione przed prognozą jest trudna. Formułując stwierdzenia i wnioski dochowano staranności, aby były one pozbawione niepewności. Należy uwzględnić, że niedostatek wiedzy, niedoskonałości wiedzy czy brak informacji dotyczących lokalizacji przedsięwzięć sprawiają, że szczególnie odnosząc się do tak ogólnego i strategicznego dokumentu jakim jest projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, pewien poziom niepewności jest nieunikniony. W prognozie wskazano natomiast kierunki zmian, jakich należy się spodziewać w związku z realizacją dokumentu, a także wskazano propozycje działań minimalizujących i kompensujących negatywne oddziaływania związane z wdrożeniem projektu dokumentu.

5. ANALIZA ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU

Rozwiązania zawarte w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” przyjęte zostały bezpośrednio z projektu analizowanego dokumentu (tabela 1).

Tabela 1

Analiza rozwiązań zawartych w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.

Cel polityki lub cel szczegółowy FST	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet*	Uzasadnienie (podsumowanie)
Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Pozycja Wielkopolski w rankingach innowacyjności jest niezadowolająca, co wynika z ograniczonej współpracy partnerów publicznych i prywatnych w zakresie innowacji, niskiej innowacyjności MŚP, niewystarczających inwestycji w B+R, niedostatecznej współpracy podmiotów nauki i szkolnictwa wyższego z podmiotami gospodarczymi, niewystarczającej podaży mechanizmów ukierunkowujących działania innowacyjne na rzecz rozwiązania istotnych potrzeb społecznych. W celu osiągnięcia wysokiego i trwałego wzrostu gospodarczego istotne jest zwiększenie aktywności badawczej oraz innowacyjnej przedsiębiorstw oraz zaaktywizowanie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw oraz nauki. Istotne jest również zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych we wszystkich sektorach gospodarki. Gospodarka cyfrowa regionu będzie wymagać zwiększenia zaawansowania cyfrowego i skali wykorzystania danych, w tym zastosowania rozwiązań sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwach. Wsparcie w tym obszarze skupi się na ułatwianiu wdrażania inicjatyw i projektów B+R, w celu umożliwienia szerszej komercjalizacji wyników badań naukowych, zapewnienia innowacyjnych i opartych na badaniach naukowych rozwiązań dla przedsiębiorstw, rozwijaniu sieci kontaktów i współpracy (w tym międzynarodowej) w zakresie B+R. Projekty będą musiały być powiązane tematycznie z inteligentnymi specjalizacjami określonymi na poziomie regionalnym lub PPO.
	(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Aby mieszkańcy czerpali korzyści z cyfryzacji niezbędne jest dalsze wsparcie w tym zakresie. Pomimo sukcesywnego wzrostu e-usług w regionie aspekt ilościowy TIK/ICT oraz jakościowy (tj. efektywne wykorzystanie TIK) stanowi nadal wyzwanie. Problemem w regionie jest niski poziom interakcji cyfrowych mieszkańców z instytucjami publicznymi, w szczególności służbą zdrowia. Dla Wielkopolski istotne są działania obejmujące wsparcie rozwoju e-usług publicznych, w tym usług w zakresie e-zdrowia. Ważne znaczenie mają działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa świadczenia e-usług.
	(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Zwiększenie wzrostu i konkurencyjności MŚP przez tworzenie optymalnych warunków ich rozwoju i zdolności dostosowania do nowego otoczenia konkurencyjnego są podstawą działań na rzecz wielkopolskiej gospodarki. MŚP charakteryzuje niski poziom umiędzynarodowienia i aktywności proinnowacyjnej (notuje się niski odsetek MŚP wdrażających innowacje). Corocznie w Wielkopolsce przybywa ok. 35 tys. nowych firm. Istotne są zatem działania obejmujące wsparcie zarówno istniejących, jak i nowopowstałych przedsiębiorstw, które wymagają często innego typu wsparcia niż tradycyjne MŚP.

		<p>Gospodarka regionu będzie wymagać zwiększenia zaawansowania cyfrowego i skali wykorzystania danych, w tym zastosowania rozwiązań sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwach, zwiększenia automatyzacji, robotyzacji i cyfryzacji przedsiębiorstw. Ukierunkowanie gospodarki na GOZ oznacza m.in. wsparcie firm w zakresie nowoczesnych technologii ograniczania zużycia zasobów pierwotnych i produkcji odpadów oraz zagospodarowywania odpadami, przetwarzania ich w charakterze surowców wtórnych, rozwój biogospodarki, technologii zamykania obiegu wody. Istotne jest wdrażanie idei Przemysłu 4.0 oraz nowych modeli biznesowych. Ponadto kluczowe dla regionu jest wsparcie inwestycyjne w technologiach przyszłości związane z niskoemisyjnością (np. wodór). Przewidziano również wzmocnienie kompetencji i potencjału klastrów i IOB do świadczenia wysokich jakościowo proinnowacyjnych usług.</p>
	<p>(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	<p>Rozwijanie umiejętności na rzecz regionalnych inteligentnych specjalizacji uzupełnia działania regionu ukierunkowane na rozwój gospodarki opartej na wiedzy oraz wysokiej jakości kapitału ludzkiego. Wyzwaniem są utrzymanie zaangażowania przedstawicieli przedsiębiorstw w proces wylaniania i aktualizacji inteligentnych specjalizacji, czy posiadanie odpowiednich zachęt dla interesariuszy na rzecz ich zaangażowania w proces. Dla Wielkopolski istotne są zatem działania obejmujące podnoszenie kompetencji, wsparcie rozwoju i doskonalenia procesu przedsiębiorczego odkrywania, rozwijanie sieci i współpracy na potrzeby wdrożenia i rozwoju RIS. Wielkopolska potrzebuje wzmocnienia swojej marki, szczególnie kontynuując projekty wodorowe, co przełoży się na większą konkurencyjność przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych. Silna marka, rozpoznawalna międzynarodowo, pozwala sprzedawać ten sam produkt przy wyższej marży w stosunku do konkurencji. Jej brak oznacza zepchnięcie producenta do konkurowania ceną i kosztami produkcji. Dlatego stworzenie silnych regionalnych marek branżowych, szczególnie powiązanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami stanowi wyzwanie na kolejne lata.</p>
<p>Cel Polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	<p>Wielkopolska posiada duży potencjał poprawy efektywności energetycznej, zatem niezbędne jest kontynuowanie działań służących obniżaniu energochłonności, np. dzięki umożliwieniu dokonywania działań proefektywnościowych, w sektorze publicznym oraz mieszkaniowym, a także wspieraniu budownictwa efektywnego energetycznie, wykorzystującego OZE. Istotna jest również promocja nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, o wyższej sprawności oraz lepszej regulacyjności. Zwiększanie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, w świetle ciągle rosnącego zapotrzebowania na energię w tym sektorze przy jednoczesnym, sukcesywnym wzroście jej kosztów, zapewni zrównoważenie popytu na energię. Podjęte działania przyczynią się do uniezależnienia wzrostu gospodarczego Wielkopolski od wykorzystania zasobów i energii oraz budowy gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, a tym samym mniej emisyjnej gospodarki. Wykorzystanie OZE w MŚP wpłynie pozytywnie na rozwój energetyki rozproszonej, poprawiając jednocześnie stopień wykorzystania OZE w ogólnym bilansie energetycznym kraju. Realizacja celów gospodarki niskoemisyjnej na rzecz poprawy stanu powietrza wymaga podjęcia przez</p>

		<p>samorządy zintegrowanych działań. Modernizacja źródeł ciepła, albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej i/lub chłodniczej coraz większej liczby odbiorców należy do podstawowych typów projektów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych związanych z ogrzewaniem obiektów mieszkaniowych lub przemysłowych.</p>
(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju		<p>Region posiada znaczące, ale nadal niedostatecznie wykorzystane warunki dla produkcji OZE. Ponad 1/4 wyprodukowanej na terenie województwa energii elektrycznej powstaje w instalacjach wykorzystujących OZE, niezbędne jest zatem wykorzystanie potencjałów w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych i produkcji energii w modelu rozproszonym. Niedostateczna jakość i efektywność sieci energetycznych negatywnie wpływa na bezpieczeństwo energetyczne województwa, które wymaga zwiększania własnych źródeł produkcji energii elektrycznej i ciepłej jako alternatywy dla energii konwencjonalnej. Istotne jest także, aby realizacja tego typu inwestycji mogła obejmować budowę magazynów energii. Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię w sektorze przedsiębiorstw, a także fakt, że sektor ten cechuje niewykorzystany potencjał w zakresie oszczędzania energii przy znacznym udziale kosztów energii w kosztach bieżących warunkuje podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w tym zakresie.</p>
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		<p>Działania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe są jednym z głównych wyzwań Wielkopolski dla jej zrównoważonego rozwoju. Wielkopolskę cechuje skrajnie niekorzystny bilans wodny, co przy obecnie panujących warunkach klimatycznych powoduje, że praktycznie cały obszar regionu zagrożony jest suszą atmosferyczną, a w konsekwencji także rolniczą i hydrologiczną. Wiele zurbanizowanych obszarów cechuje się niedostatecznym stopniem retencjonowania wody wynikającym z wysokiego poziomu powierzchni uszczelnionych, niewystarczającego rozwoju infrastruktury w kanalizację rozdzielczą czy systemy gromadzenia i wykorzystania wody deszczowej, a także brakami w rozwoju błękitno – zielonej infrastruktury, w szczególności na obszarach miejskich. Postępujące zmiany klimatyczne przyczyniają się również do występowania coraz częstszych, katastrofalnych w skutkach ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak fale upałów, podtopienia/powodzie o każdej porze roku czy pożary. Zjawiska te powodować będą straty zarówno w wymiarze gospodarczym (infrastruktura, rolnictwo, leśnictwo), społecznym (narażenie życia, zdrowia i mienia) jak i przyrodniczym (ekosystemy i różnorodność biologiczna). Konieczna jest zatem realizacja działań zwłaszcza w zakresie przystosowywania do zmian klimatu oraz ich zapobiegania, w tym wspierania w efektywny sprzęt jednostek odpowiedzialnych za prowadzenie akcji ratowniczych i usuwanie skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii.</p>
(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej		<p>W obliczu postępujących zmian klimatu oraz znacznej antropopresji na środowisko, wspieranie poprawy jakości oraz ilości dostępnych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będzie odgrywać kluczową rolę dla zrównoważonego rozwoju Wielkopolski. Jakość powierzchniowych zasobów wodnych w województwie jest niezadowalająca, ponadto utrzymuje się zły stan dla znacznej ich części. Mimo podjętej do tej pory interwencji w</p>

		<p>zakresie gospodarki wodno-ściekowej, wyzwaniem dla regionu wciąż pozostają zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, pochodzących z gospodarstw domowych niepodłączonych do zbiorowych/indywidualnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków lub posiadających niską sprawność. Ponadto, wsparcia wymaga zagospodarowywanie odpadów ściekowych i efektywne gospodarowanie siecią wodociągową w zakresie jej dalszej modernizacji i wdrażania inteligentnych rozwiązań, jak monitoringu zużycia i strat wody w sieci. Dla Wielkopolski istotne są zatem wielowymiarowe działania z zakresu poprawy efektywności gospodarki wodno-ściekowej, w tym zwłaszcza zwiększenia dostępu mieszkańców do ulepszanego systemu oczyszcznia ścieków komunalnych.</p>
	<p>(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Wspieranie przejścia na GOZ wymaga zwiększenia świadomości mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie sposobów postępowania z odpadami oraz w zakresie bardziej ekologicznego świadczenia usług i produkcji dóbr. GOZ odnosi się do wszystkich etapów cyklu życia produktu, zaczynając od jego projektowania, poprzez produkcję, konsumpcję, zbieranie odpadów, aż do ich zagospodarowania. W GOZ istotne jest to, żeby odpady były traktowane jako surowce wtórne. Temu mają służyć wszystkie działania poprzedzające powstanie odpadów. Bardzo ważny jest także rozwój technologii obiegu wody i zagospodarowania odpadów powstałych w wyniku działalności przemysłu wydobywczego i sektora energetyki. Wyzwaniem są także zlokalizowane na terenie województwa wyroby azbestowe – region podjął się ich stopniowej eliminacji i bezpiecznego unieszkodliwienia do 2032 realizując „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego”. Jednakże dalsze jego wdrażanie wymaga kontynuacji wsparcia.</p>
	<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej wpływa na zachowanie wysokiej jakości kapitału naturalnego, w tym stabilność ekosystemów, co ma istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki regionu. Kwestie zachowania bioróżnorodności powinny zostać potraktowane horyzontalnie, dla wzmocnienia skuteczności zaplanowanej interwencji identyfikuje się potrzebę realizowania pogłębionych badań i ewaluacji w tym zakresie. W województwie występuje wiele obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, lecz wymagają one zarówno działań ochronnych wspierających zachowanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, jak i służących podniesieniu ich atrakcyjności turystycznej przy jednoczesnym ograniczaniu antropopresji. Konieczne jest zatem zapewnienie równowagi między potrzebą zachowania wysokich walorów przyrodniczych a umiejętnym wykorzystywaniem jego zasobów, wspierającym lokalny rozwój gospodarczy i społeczny. Mimo realizacji działań w tym zakresie prowadzących m.in. do ukierunkowania ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo oraz związanych z edukacją ekologiczną, wciąż wymagają one kontynuacji. Istnieje zatem potrzeba przywracania ich naturalnych funkcji środowiskowych oraz potencjału rozwojowego. Wyzwaniem dla regionu jest także niezadawalająca jakość powietrza atmosferycznego, wpływająca negatywnie na jakość życia mieszkańców i ekosystemy. Kluczowe w tym zakresie</p>

		<p>będzie także wsparcie działań przyczyniających się do zmniejszenia zanieczyszczeń potwierza w ramach rozwoju zielonej infrastruktury.</p>
	<p>(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>W Europejskim Zielony Ładzie wzywa się do 90% redukcji emisji gazów cieplarnianych z transportu, tak aby Europa stała się neutralną dla klimatu do 2050 r. CO₂ z sektora transportu stanowi ponad 40% emisji CO₂ w obszarze non-ETS w Polsce w 2015 r., natomiast w emisji wszystkich gazów cieplarnianych udział wynosi ok. 24%. W uwagi na fakt wysokiej korelacji emisji z poziomem aktywności pasażerskiej, konieczne jest dążenie do zmiany funkcjonujących na obszarach miejskich wzorów mobilności. Dominacja indywidualnego transportu samochodowego znacznie wpływa na częstotliwość kongestii, wzrost zanieczyszczeń powietrza oraz poziom hałasu, co przekłada się na obniżenie atrakcyjność przestrzeni publicznych i jakość życia mieszkańców. Odpowiedzią na wyzwania stawiane przed mobilnością miejską będą działania na rzecz promowania jej multimodalnego modelu służącego zrównoważonemu rozwojowi wielkopolskich miast i ich obszarów funkcjonalnych. Obecny stan systemu transportowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych jest niezadowolający, a deficyty w zakresie infrastruktury transportu zbiorowego, środków trwałych i integracji jego podsystemów są znaczne. Potrzeba wzrostu konkurencyjności transportu publicznego uwzględniać będzie aspekty cyfryzacji sektora transportu oraz zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej czerpać będzie również z niewykorzystanych możliwości zintensyfikowania ruchu pieszego i rowerowego. Istotne jest racjonalne i spójne wykorzystanie wszystkich środków transportu, z uwzględnieniem transportu nisko i zeroemisyjnego, wprowadzanie zrównoważonej polityki parkingowej, uspokajanie ruchu w centrach miast, a także dalsze integrowanie środków transportu publicznego. Rozwój niskoemisyjnej mobilności miejskiej to także wsparcie systemów ładowania i tankowania pojazdów niskoemisyjnych.</p>
<p>Cel Polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Rozwój i poprawa mobilności odpornej na zmianę klimatu będzie wzmacniać rozwój gospodarczy, spójność terytorialną i społeczną regionu. Renta lokalizacyjna Wielkopolska generuje duże możliwości rozwojowe, a przewidziana interwencja uwzględnia potrzebę wykorzystania tego potencjału. Pomimo realizacji w ciągu ostatnich lat inwestycji w sieci dróg spójność transportowa regionu nadal jest niewystarczająca. Część obszaru województwa jest nadal oddalona od głównych węzłów transportowych, stanowiąc poważną barierą w rozwoju przedsiębiorczości, lokalnych gospodarek, mobilności na rynku pracy i dostępie do usług publicznych. Wiele dróg znajduje się w złym stanie technicznym. Kontynuacja działań realizowanych poza siecią TEN-T ukierunkowana będzie na spadek natężenia ruchu, eliminację wąskich gardeł, zminimalizowanie wypadków, integrację różnych form transportu i ograniczenie presji środowiskowej. Kontynuacji wsparcia wymagają w szczególności transport drogowy i kolejowy. Nastąpi zakup/modernizacja taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze aglomeracyjnym/regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej. Wsparciem objęty zostanie dalszy proces propagowania kolei jako</p>

		<p>środka transportu pasażerskiego i towarowego. Podejmowane będą inwestycje infrastrukturalne i taborowe, redukujące braki związane ze stanem technicznym, dekapitalizacją i zbyt małą przepustowością niektórych odcinków linii kolejowych, czy niewystarczającą liczbą i jakością taboru kolejowego. Interwencjom w transport towarzyszyć będzie wdrażanie systemów informatycznych i telekomunikacyjnych zrealizowanych we wszystkich jego gałęziach.</p>
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p>	<p>(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p>	<p>Gospodarka oparta na wiedzy wymaga zagwarantowania właściwej bazy edukacyjnej. Elementem mającym wpływ na jakość kształcenia jest m.in. baza dydaktyczna. Wyzwaniem jest jakość posiadanej infrastruktury, która zwłaszcza na obszarach wiejskich cechuje się wysokim wskaźnikiem dekapitalizacji oraz brakiem dostosowania obiektów do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami. W planowanych działaniach konieczne będzie uwzględnienie kryteriów dostępności w każdej planowanej inwestycji. Zasadne jest wdrażanie wypracowanych i przetestowanych modelowych rozwiązań i standardów funkcjonowania różnego typu podmiotów, w tym przede wszystkim szkół. Elementem uzupełniającym zakres wsparcia w ramach projektów będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu, energooszczędność, sprzyjające neutralności klimatycznej, -wykorzystaniu energii z odnawialnych źródeł.</p>
	<p>(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	<p>Liczba placówek wsparcia w zakresie integracji i pomocy społecznej od lat pozostaje niezmienną, co w skali regionu jest sytuacją wymagającą poprawy (np. CIS, KIS, ZAZ, WTZ, domy samopomocy). Tendencje demograficzne oraz wzrost częstotliwości występowania chorób cywilizacyjnych wzmagają konieczność tworzenia właściwego zaplecza zdolnego do zaspokojenia potrzeb społeczeństwa w tym zakresie. Elementarną częścią systemu usług społecznych są placówki zdrowotne jak zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja stacjonarne, opieki paliatywnej. W Wielkopolsce notuje się niedobory we wszystkich tego typu placówkach – łączna liczba łóżek w nich jest wartością zdecydowanie poniżej średniej krajowej. Problemy w obszarze infrastrukturalnym występują zarówno w zakresie ilościowym, jak i jakościowym. Niewystarczające wyposażenie placówek skutkuje pogorszeniem standardu usług. Zauważalna jest mniejsza dostępność mieszkań komunalnych znajdujących się w zasobach gmin. Jednocześnie rośnie liczba wniosków złożonych na przydział takiego lokalu. Wyzwaniem w tym obszarze pozostaje jakościowy i ilościowy rozwój infrastruktury społecznej i ich wyposażenie. Obok poprawy dostępności do infrastruktury lokalnej, wsparcie powinny uzyskać inwestycje poprawiające jakość usług, wykorzystujące nowoczesne, innowacyjne rozwiązania, np. tworzenie przestrzeni do zintegrowanych usług, przestrzeni modułowych. W działaniach konieczne będzie uwzględnienie kryteriów dostępności w każdej planowanej inwestycji. Elementem uzupełniającym zakres wsparcia w ramach projektów będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu, energooszczędność, sprzyjające neutralności klimatycznej, wykorzystaniu energii z odnawialnych źródeł.</p>

	<p>(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Pomimo wielu pozytywnych zmian w ostatnich latach, osiągniętych również dzięki zaangażowaniu funduszy UE, nadal identyfikuje się znaczącą potrzebę wspierania sektora ochrony zdrowia. Wyzwaniem jest poprawa dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych, w szczególności świadczonych w ambulatoryjnej opiece specjalistycznej. Jednocześnie trzeba zabezpieczyć wysokiej jakości usługi zdrowotne, które ze względu na charakter, muszą być bezwzględnie udzielane w zakresie leczenia szpitalnego. Konieczne jest również zabezpieczenie odpowiedniej opieki dla pacjentów w stanach nagłych. Analizy epidemiologiczne wskazują, że najczęstszymi przyczynami zachorowalności oraz zgonów są: choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu oddechowego oraz przyczyny zewnętrzne. Te schorzenia stanowią główne przyczyny absencji chorobowej i generują największe wydatki na świadczenia związane z niezdolnością do pracy, a także są powodem największych kosztów utraconej produktywności. Do istotnych problemów zdrowotnych, szczególnie dotyczących osób w wieku produkcyjnym, należą również choroby i zaburzenia psychiczne. Ponadto, szczególnie niepokojący jest rosnący trend zachorowań w grupie dzieci i młodzieży. Coraz niższa dzietność wymaga wsparcia opieki specjalistycznej nad matką i dzieckiem. Zagwarantowanie właściwej opieki medycznej noworodkom i dzieciom będzie przyczyniać się do zachowania w zdrowiu przyszłych zasobów pracy i może prowadzić do wyższej stopy aktywności zawodowej wśród osób młodych. We wszystkich inwestycjach należy uwzględniać zasady dostępności, stosować tam, gdzie to zasadne rozwiązania i standardy korzystając z wypracowanych już modeli (np. Dostępność plus dla zdrowia) oraz implementować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowania obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury.</p>
	<p>(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>Inwestycje w kulturę przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia integracji społecznej i zapobiegania marginalizacji poszczególnych grup społecznych. Obiekty zabytkowe są ważnym elementem zasobu danego obszaru, podnoszącym jego atrakcyjność turystyczną i definiującego w znacznym stopniu możliwości budowy marki obszaru w oparciu o przewagę konkurencyjne. Wspieranie rozwoju instytucji prowadzących działalność kulturalną ma istotne znaczenie z punktu widzenia budowania potencjału rozwojowego, uwarunkowanego specyfiką danego miejsca (zwiększenie atrakcyjności miejsca), jak i z punktu widzenia wzmacniania czynników rozwoju społeczno-gospodarczego (rozwoju kapitału społecznego, kreatywności i innowacyjności). Wszystkie inwestycje powinny stosować rozwiązania sprzyjające zwiększeniu dostępności w instytucjach kultury, poprawiające dostępność szlaków i obiektów turystycznych oraz implementować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowaniu obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury.</p>
	<p>(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych,</p>	<p>Pomimo stosunkowo niskiej stopy bezrobocia, niektóre grupy społeczne nie uczestniczą w rynku pracy. Pracodawcy wskazują na niedobory pracowników w niektórych branżach. Niskie wskaźniki zatrudnienia dotyczą w szczególności grup kobiet, osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach. W regionie istotny jest także odsetek osób długotrwale bezrobotnych.</p>

	zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	Szczególne znaczenie ma także aktywizacja osób młodych, gdyż to od nich w największej mierze zależy przyszły rozwój gospodarczy regionu. W ramach cs uzasadnione jest wykorzystanie wszystkich narzędzi służących aktywizacji zawodowej ujętych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy. Wykorzystanie różnorodnych form wsparcia będzie służyło wypracowaniu najbardziej optymalnej ścieżki aktywizacji w zależności od indywidualnych potrzeb uczestnika projektu.
	(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględni zagrożenia dla zdrowia	Czynnikiem mającym wpływ na rynek pracy jest niedostateczne dostosowanie pracodawców, pracowników i przedsiębiorstw do zachodzących zmian. Poziom umiejętności cyfrowych i wykorzystywania nowych możliwości technologicznych wymagają interwencji. Umiejętności pracowników coraz częściej nie odpowiadają potrzebom zgłaszanym przez pracodawców. Skutkuje to bezrobociem w pewnych grupach zawodowych i jednoczesnym niedoborem pracowników w innych. W kontekście zapewnienia kadr dla nowoczesnej gospodarki kluczowe jest zwiększenie odsetka osób posiadających podstawowe i ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe. Wyzwaniem pozostaje wspieranie pracodawców w stosowaniu nowoczesnych form zarządzania firmami (zarządzanie wiekiem, czasem pracy). W wytycznych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 wskazano m.in. potrzeby inwestycyjne w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej w celu promowania aktywnego i zdrowego starzenia się. Wielkopolska znajduje się w grupie regionów o największej łącznej liczbie dni absencji chorobowej, co może świadczyć o niewystarczających inwestycjach w zdrowie. Wyzwania w tym obszarze dotyczą zwiększenia dostępności do profilaktycznych badań, wczesnej diagnostyki oraz kompleksowego leczenia chorób, w tym chorób cywilizacyjnych. Działania w tym zakresie wynikają z celu strategicznego polityki zdrowotnej samorządu Województwa Wielkopolskiego jakim jest poprawa stanu zdrowia i związana z nim poprawa jakości życia mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu.
	(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z	Wspieranie rozwoju umiejętności, edukacji na każdym szczeblu stanowi filar rozwoju regionu. Wielkopolska osiąga dobre wyniki, jeżeli chodzi o poziom umiejętności podstawowych uczniów, ale zastrzeżenia budzą umiejętności nauczycieli i rozwój umiejętności przekrojowych. Wdrażanie polityki mającej na celu ułatwienie znalezienia pracy, w szczególności ukierunkowanej na podnoszenie umiejętności, nie jest w pełni skuteczne. Głównymi wyzwaniami w zakresie szkolnictwa pozostają zwiększenie roli szkoły w stosowaniu nowoczesnych metod nauczania oraz rozwijania umiejętności przekrojowych związanych z niezależnym, twórczym i krytycznym myśleniem lub rozwiązywaniem problemów. Doskonalenie umiejętności pozwalających się odnaleźć na rynku pracy dynamicznie się zmieniającym i wymagającym dużej elastyczności, innowacyjności i otwartości na nowe umiejętności jest kluczowe dla przyszłego rozwoju regionu i polepszenia własnego standardu życia. Zwiększenie dostępu i jakości doradztwa zawodowego, a także

	niepełnosprawnościami	ciągły rozwój szkolnictwa zawodowego odgrywają istotną rolę w nowoczesnym systemie edukacji współpracującym z regionalnym rynkiem pracy.
	(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Widoczny jest niski poziom uczestnictwa w kształceniu osób dorosłych. Przedsiębiorcy wskazują na brak pracowników z odpowiednimi umiejętnościami jako poważny czynnik utrudniający im prowadzenie działalności. Pomimo podejmowania interwencji w zakresie zwiększenia udziału osób dorosłych w kształceniu, poziom tego wskaźnika w Wielkopolsce nie jest zadowalający. Istnieje duża potrzeba skuteczniejszego i szerszego wdrażania polityki umiejętności. Istotne jest podejmowanie działań służących podnoszeniu świadomości w zakresie uczenia się przez całe życie, wykorzystywanie przy tym potencjału już działających instytucji i docieranie z ofertą do szerokich grup społecznych, zwłaszcza o niskich kwalifikacjach czy kompetencjach niedostosowanych do potrzeb rynku pracy. Zmieniająca się rzeczywistość generuje wiele wyzwań nie tylko dla gospodarki czy edukacji formalnej, ale także w życiu codziennym. Cyfryzacja, zaawansowane procesy technologiczne, powszechne stosowanie języków obcych to procesy stanowiące potencjalne źródło wykluczenia. Uświadomienie, że uczenie się przez całe życie jest procesem pożądanym, koniecznym dla sprawnego poruszania się zarówno na rynku pracy jak i w codziennym życiu będzie stanowiło największe wyzwanie. Analizy dowodzą, że Wielkopolska boryka się z problemem znacznego niedoboru lekarzy i pracowników służby zdrowia. W związku z tym interwencja obejmie także kształcenie zawodów medycznych i innych zawodów związanych z ochroną zdrowia, które są niezbędne dla zapewnienia oczekiwanej dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych, w obszarach istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych i epidemiologiczno-demograficznych regionu. Wsparcie w tym zakresie, obok działań profilaktycznych, ma zasadnicze znaczenie dla trwałego wzmocnienia systemu ochrony zdrowia.
	(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	Niedobory pracowników i niekorzystne perspektywy demograficzne uwydatniają wyzwania związane ze zwiększaniem aktywności zawodowej i inwestowaniem w umiejętności osób obecnie pozostających poza rynkiem pracy. Populacja osób biernych zawodowo to grupa niejednorodna. Znajdują się w niej osoby w różnym wieku, o różnym statusie ekonomicznym, posiadające różne wykształcenie. Wszelkie działania podejmowane wobec osób biernych powinny uwzględniać te różnice. Przyczyny bierności zawodowej są trwalsze, niż w przypadku bezrobocia. Cechą projektów aktywizujących powinno być łączenie ze sobą celów społecznych i zawodowych, realizacja w oparciu o diagnozę indywidualnych potrzeb i prowadzone w ujęciu procesowym. Zgodnie z celami polityki społecznej realizowanymi w regionie, działania włączające jednostki, grupy zagrożone wykluczeniem społecznym powinny być projektowane z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i oczekiwań oraz upowszechniać ideę współpracy różnych jednostek systemu pomocy społecznej, instytucji publicznych, jednostek oświatowych czy organizacji pozarządowych. Szczególnie ważnym elementem systemu szeroko pojętej aktywizacji społeczno-zawodowej jest sfera ekonomii społecznej. W ostatnim czasie nastąpił jej intensywny rozwój. W regionie funkcjonuje

		najwięcej w kraju spółdzielni socjalnych. Tym bardziej istotne wydaje się wzmocnienie kompetencji i oferty usług oferowanych tym podmiotom przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.
(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		Osoby korzystające ze wsparcia w systemie pomocy społecznej to coraz częściej osoby samotne, starsze, przewlekle chore, korzystające ze wsparcia długoterwale. Zapotrzebowanie na określone formy wsparcia będzie wzrastać wraz z trendami demograficznymi zachodzącymi w regionie. Zasada deinstytucjonalizacji jeszcze silniej wzmacnia potrzebę zwiększenia dostępności i poszerzenia katalogu usług dostępnych w pobliżu miejsca zamieszkania. Istotny jest również aspekt nierównomiernego rozłożenia istniejących zasobów. Pomoc udzielana osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji powinna mieć charakter profilaktyczny (czyli polegający na wsparciu w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia problemów np. wsparcie asystenckie, działalność klubów, świetlic, usługi opiekuńcze, mieszkania ze wsparciem), interwencyjny (działający w sytuacji doraźnej pomocy) oraz integracyjny (wspierający w integracji po przejściu kryzysu). Odpowiedzią na potrzeby mogą być także zintegrowane usługi oferowane w ramach centrów usług społecznych (CUS). Dynamicznie przebiegające procesy społeczno-demograficzne wymuszają pilne podjęcie działań w zakresie zapewnienia osobom z grup defaworyzowanych w tym osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu dostępu do kompleksowych świadczeń zdrowotnych. Podejmowane działania będą miały na celu zwiększenie udziału zdeinstytucjonalizowanych usług zdrowotnych wspierających funkcjonowanie pacjenta w jego środowisku. Interwencja będzie miała na celu również zwiększanie dostępności podmiotów leczniczych dla osób starszych lub osób z niepełnosprawnościami oraz wzrost jakości świadczonych usług zdrowotnych.
(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci		Działania o charakterze integracyjnym pełnią kluczową rolę w budowaniu silnych społeczności lokalnych, wspieraniu włączenia do życia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem, znajdujących się w gorszej sytuacji materialnej czy pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem ze względu na pochodzenie. Szczególnie istotne są tu inicjatywy, których adresatami będą dzieci, rodziny przeżywające różne kryzysy, ofiary przemocy, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego czy migranci. Dane liczbowe wskazują za znaczący wzrost liczby imigrantów w Wielkopolsce. Największą grupą cudzoziemców przebywającą w Wielkopolsce są osoby, które przyjechały z Ukrainy.

Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych	(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Kluczowymi wyzwaniami wielkopolskich miast są poprawa jakości życia mieszkańców, tworzenie warunków dla zintegrowanego rozwoju oraz wsparcie współpracy w ich obszarach funkcjonalnych. Część mieszkańców miast funkcjonuje w niesprzyjającym otoczeniu, będące skutkiem m.in. przemian w gospodarce, wieloletnich zaniedbań w zakresie utrzymania infrastruktury czy problemów społecznych. Szacuje się, że ponad 1/5 powierzchni miast podlega procesom degradacji i wymaga rewitalizacji. Region charakteryzuje się największą w skali kraju powierzchnią gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, na co wpływa przede wszystkim eksploatacja węgla brunatnego. Istotnym problemem są również obszary poprzemysłowe. Potencjał turystyki i kultury jest w niewystarczającym stopniu wykorzystany, co determinuje niezadowalający stan jej infrastruktury czy brak odpowiedniej promocji. Inwestycje w kulturę wpływają nie tylko na ekonomiczny rozwój i wzrost konkurencyjności, ale także wzmocnienie kapitału społecznego na danym obszarze. Dziedzictwo kulturowe wymaga szczególnej ochrony - jego zasoby często potrzebują pilnych działań zabezpieczających. Notuje się potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i turystycznej.
	(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	Rozwój Wielkopolski zrównoważonej terytorialnie dopełnia wsparcie jej obszarów wiejskich. Obok inwestycji służących poprawie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, zwiększaniu miejsc pracy poza rolnictwem, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców, czy pobudzaniu aktywności społecznej, kluczowe jest przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich oraz zwiększanie wykorzystywania potencjałów turystyki, kultury czy unikalnych walorów przyrodniczych. Na wielu obszarach wiejskich notuje się poważne problemy ich depopulacji, marazmu gospodarczego i ubożenia jej mieszkańców. Wiele z nich przestała/przestaje być atrakcyjna dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Jednymi z przyczyn są niewystarczający dostęp do podstawowych usług, inwestycje w infrastrukturę kulturową i turystyczną. Znajdujące się na tych terenach liczne obiekty zabytkowe, zespoły pałacowo-ogrodowe czy zespoły folwarczne ulegają stopniowej degradacji, a przy braku renowacji na trwałe zostanie utracone nie tylko lokalne, ale i regionalne dziedzictwo kulturowe. Niewystarczającą jakością i stanem technicznym odznaczają się również obiekty sportowo-rekreacyjne czy turystyki kwalifikowanej.
Cel szczegółowy FST. Umożliwienie regionom i ludziom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu	(i) Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarke i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	Wielkopolska Wschodnia jest obszarem szczególnie narażonym na skutki zmian klimatycznych, wymagającym podjęcia zintegrowanych i skoordynowanych działań w kierunku transformacji społeczno-gospodarczej. Transformacja w kierunku zrównoważonej i neutralnej dla klimatu gospodarki wiązać się będzie zarówno z uratą miejsc pracy, jak i koniecznością przekwalifikowania pracowników, stąd konieczne jest wsparcie ukierunkowane na podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz aktywizację zawodową osób dotkniętych skutkami transformacji. Redukcja miejsc pracy może przyczynić się do zwiększenia natężenia migracji mieszkańców, w szczególności ludzi młodych, pogłębiając w ten sposób depopulację, a także wpływać na wzrost poziomu wykluczenia społecznego i ubóstwa wśród części mieszkańców tego subregionu. Kluczowe znaczenie będą miały działania ukierunkowane na wsparcie

		<p>otoczenia rynkowego i przedsiębiorstw działających także w sektorze okologórnicznym. Wyzwaniem jest wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami, instytucjami badawczymi, ośrodkami akademickimi i samorządami. Istotna będzie także kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych. Sprawiedliwa transformacja powinna uwzględniać działania na rzecz przywracania wartości użytkowej gruntom zdewastowanym i zdegradowanym, poprawę stosunków wodnych zaburzonych w wyniku działalności górniczej, inwestycje podnoszące efektywność energetyczną budynków publicznych i mieszkalnych. Promowane będą rozwiązania dotyczące przede wszystkim branż zielonej gospodarki, rozwoju obszarów zrównoważonych energetycznie, wykorzystujących lokalne uwarunkowania, a także działania z zakresu elektromobilności.</p>
--	--	--

6. ANALIZA UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH I OCENA STANU ŚRODOWISKA

6.1. OGÓLNA INFORMACJA O WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

Województwo wielkopolskie obejmuje obszar 29 826 tys. km² co stanowi około 9,5% powierzchni Polski i pod względem powierzchni zajmuje drugie miejsce w kraju, po województwie mazowieckim (BDL, GUS 2020r.). Region położony jest w środkowo-zachodniej części Polski, prawie w całości w zlewni rzeki Warty i graniczy z województwami: pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, opolskim, dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim. Stolicą województwa wielkopolskiego jest Poznań.

Wielkopolska jest trzecim pod względem liczby ludności województwem w kraju – 3 496,5 tys. mieszkańców. Pomimo, iż ogólna gęstość zaludnienia w całym województwie (117 osób/km²) jest niższa od średniej dla kraju (122 osoby/km²) (BDL, GUS 2020 r.). Najmniej zaludnione są północne tereny województwa – podregion pilski, na terenie którego przeważają obszary leśne i rolne (powiat złotowski 42 osoby/km² i powiat czarnkowsko-trzcieński 48 osób/km²), natomiast najwyższą gęstość zaludnienia notuje się w Poznaniu (2 031 osób/km²) oraz w powiatach: poznańskim i ostrowskim, odpowiednio: 214 i 139 osób/km² (BDL, GUS 2020 r.).

Sieć osadniczą województwa tworzy 5 571 miejscowości, w tym: 113 miast, 4 352 wsi i 1 106 pozostałych jednostek (BDL, GUS 2020 r.). Ich rozmieszczenie przestrzenne na obszarze województwa charakteryzuje się dość dużą regularnością. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne wynika z historycznych procesów kształtowania sieci osadniczej i odznacza się występowaniem większej liczby miejscowości we wschodniej części regionu i mniejszą liczbą jednostek w północnej Wielkopolsce. Poznań, będący największym miastem regionu, położony jest w centralnej części województwa, natomiast pozostałe najważniejsze ośrodki miejskie zlokalizowane są w odległości od 50 do 100 km od Poznania, w pobliżu granic województw sąsiednich: w kierunku południowym – Leszno, w kierunku południowo-wschodnim – dwubiegunowy układ miejski Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, w kierunku wschodnim – Konin i Gniezno, a w kierunku północnym – Piła.

Wielkość i potencjał ludnościowy jednostek osadniczych składa się z 1 dużego miasta, powyżej 100 tys. mieszkańców, w którym zamieszkuje 15,2% ludności województwa, Poznań – 532,0 tys. mieszkańców, 19 miast średnich (20 tys. do 100 tys. mieszkańców), w których zamieszkuje 22,4% ludności województwa., 93 miast małych (do 20 tys. mieszkańców), w których zamieszkuje 16,0% ludności województwa. Wiejską sieć osadniczą tworzą wsie gminne 113, wsie sołeckie 3 886 i pozostałe wsie 353. Średnia wielkość wsi w Wielkopolsce 372 osoby, jest nieznacznie większa od średniej dla kraju 357 osób (BDL, GUS 2020 r.).

W użytkowaniu gruntów dominują użytki rolne zajmujące 64,56% (BDL, GUS 2020 r.). Obszary leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 26,55%. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wynosi 5,72%. Grunty pod wodami stanowią 1,48% powierzchni województwa. Powierzchnia użytków ekologicznych w skali województwa to wartość 0,10%. Nieużytki zajmują 1,21%, a tereny różne 0,37% w 2020 roku.

Wielkopolska posiada korzystne położenie na tle kraju i Europy. Przez jej obszar przebiegają ważne korytarze transportowe łączące kraje Unii Europejskiej z krajami centralnej i wschodniej Europy. Województwo wielkopolskie wpisane jest w europejską przestrzeń transportową poprzez system międzynarodowych dróg kołowych, linii kolejowych oraz śródlądowych dróg wodnych. Usytuowana jest na przecięciu dwóch korytarzy transportowych wyznaczonych w ramach sieci bazowej TEN-T:

- Bałtyk – Adriatyk, łączący porty Morza Bałtyckiego w Świnoujściu, Szczecinie, Gdańsku i Gdyni z portami nad Adriatykiem, poprzez linie kolejowe nr: 271, 351 i 131;
- Morze Północne – Bałtyk, łączący porty Morza Północnego przez Polskę z portami państw bałtyckich przebiegający przez Wielkopolską linią kolejowa nr 3 i autostradą A2.

Szlaki kolejowe ważne dla międzynarodowych przewozów pasażerskich określa „Umowa Europejska o głównych międzynarodowych liniach kolejowych (AGC)”, natomiast „Umowa Europejska o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (AGTC)” wyznacza najważniejsze, w skali kontynentu, kolejowe szlaki towarowe. Wśród nich przebiegające przez Wielkopolskę to:

- E 20 / C-E 20 Ostenda – Bruksela – Hanower – Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa – Omsk – Irkuck – Władywostok – Pietropawłowsk, w Wielkopolsce biegnący linią kolejową nr 3 Warszawa – Poznań – Kunowice;
- E 59 Malmo/Ystad – Świnoujście/Szczecin – Poznań – Wrocław – Opole – Chalupki, w regionie realizowany liniami kolejowymi: nr 271 Wrocław – Poznań i nr 351 Poznań – Szczecin;
- C-E 65 Gdynia – Bydgoszcz – Barłogi – Katowice – Zebrzydowice – Wiedeń – Lublana – Rijeka, w województwie posadowiony na linii kolejowej nr 131 Chorzów – Barłogi – Tczew;

Spośród newralgicznych szlaków drogowych objętych „Europejską Umową o głównych drogach ruchu międzynarodowego (AGR)”, Wielkopolskę przecinają trasy:

- E 30 Cork – Londyn – Haga – Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa – Omsk, którego odcinek stanowi autostrada A2 Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol;
- E 67 Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa – Wrocław – Hradec Kralove – Praga, w Wielkopolsce jest to droga ekspresową S8 Kudowa Zdrój – Wrocław – Kępno – Piotrków Trybunalski – Warszawa Budzisko;
- E 261 Świecie – Poznań – Wrocław, który w Wielkopolsce przebiega drogą ekspresową S5 Nowe Marzy A1 – Bydgoszcz – Gniezno – Poznań – Leszno – Wrocław – Lubawka.

Układ dróg wodnych Wielkopolski powiązany jest z europejskim systemem dróg śródlądowych poprzez międzynarodowy szlak wodny E70 Rotterdam – Enschede – Magdeburg – Berlin – Czarnków – Bydgoszcz – Elbląg – Kaliningrad – Kłajpeda, wyznaczony po rzece Noteci Dolnej, na podstawie Europejskiego porozumienia o głównych śródlądowych drogach wodnych o znaczeniu międzynarodowym (AGN). Dla przestrzeni zarówno Wielkopolski, jak i województw ościennych cyt. szlak wodny jest korzystny i służy rozwojowi żeglugi turystycznej, tworząc tzw. „Wielką Pętlę Wielkopolską”, która przebiega Wartą z Konina przez Poznań do ujścia rzeki Noteć (na terenie województwa lubuskiego), następnie Notecią przez Czarnków do Bydgoszczy, skąd kanałem

Górnonoteckim przez jezioro Gopło i Kanał Ślesiński „zamyka się” w Koninie. Punktem węzłowym zarówno obu korytarzy transportowych, jak i szlaku wodnego, jest miasto Poznań, określone w sieci TEN-T jako terminal kolejowo-drogowy wraz międzynarodowym Portem Lotniczym Poznań-Ławica.

Wielkopolska zajmuje wysokie miejsce w kraju pod względem wielkości całkowitego produktu krajowego brutto (PKB) per capita w cenach bieżących. W 2018 roku region z wartością 59 643 zł zajmował 3. lokatę w kraju (za województwami mazowieckim i dolnośląskim). Wartość ta stanowiła 108,0% średniej wartości dla Polski (<https://wrot.umww.pl/gospodarka/>).

Wielkopolska należy do grupy najszybciej rozwijających się gospodarczo regionów i jest uznawana za region gospodarczy o sprawnej organizacji życia społecznego. Duża i szybko rosnąca liczba przedsiębiorstw, szczególnie podmiotów małych i średnich oraz ich rosnący potencjał ekonomiczno-wytwórczy stanowi niewątpliwą szansę dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

6.2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

Dzisiejsze ukształtowanie powierzchni Wielkopolski jest w głównej mierze dziełem zlodowaceń plejstoceniowych, których konsekwencją jest równoleżnikowa zmienność pochodzenia rzeźby i jej typu.

Podstawową cechą Wielkopolski jest jej równinność. Ukształtowanie terenu zawarte jest w granicach od ok. 290 m n.p.m. (Kobyła Góra 284 m n.p.m. – kulminacja Wzgórz Ostrzeszowskich), do najniższego punktu położonego w dnie Jeziora Śremskiego (kryptodepresja o minimalnej rzędnej 6 m p.p.m.) na Pojezierzu Międzychodzko – Sierakowskim. Województwo wielkopolskie w przeważającej części położone jest na wysokości od 60 do 120 m n.p.m.

Wielkopolska jest dosyć zasobna w surowce mineralne (PIG, Warszawa 2013). Szczególnie ważne znaczenie dla gospodarki mają kopaliny energetyczne, głównie węgiel brunatny i gaz ziemny, a także złoża kopalin chemicznych sól potasowo-magnezowa i kamienna. Złoża surowców skalnych to głównie: piaski i żwiry, surowce ilaste, piaski kwarcowe, szklarskie i formierskie. Swoją obecność zaznaczają także ropa naftowa, torf, i wody geotermalne.

Okolo 88 % obszaru województwa wielkopolskiego położone jest w zlewni Warty. Pozostałe 12% terenu przynależy do zlewni rzek: Obrzycy, Baryczy, Krzyckiego Rowu, Widawy, Stobrawy (w dorzeczu Odry), Bzury, Zgłowiączki i Brdy (w dorzeczu Wisły).

Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta i równomiernie rozmieszczona na całym terenie województwa. Osią ekologiczną układu hydrograficznego Wielkopolski jest dolina Warty. Najważniejszymi dopływami Warty są Noteć i Prosna.

Województwo cechuje się dość dużą jeziornością. Blisko 800 jezior koncentruje się w północnej, północno-wschodniej i północno-zachodniej części województwa. Z ogólnej liczby jezior, niemal 60% to jeziora małe o powierzchni poniżej 10 ha.

W województwie wielkopolskim zwykle wody podziemne wstępują w czterech piętrach wodonośnych: jurajskim, kredowym, paleogeńsko-neogeńskim i czwartorzędowym. Część wód podziemnych, ze względu na wysoką zasobność i walory użytkowe, uznana została za tzw. Główne

Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), z których 23 (w całości lub we fragmencie) znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego. W utworach czwartorzędowych województwa wydzielono 18 GZWP występujących w dolinach kopalnych, zbiornikach międzymorenowych oraz w pradolinach. Do najbardziej zasobnych należą: Wielkopolska Dolina Kopalna, Pradolina Warszawsko-Berlińska i Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka. W piętrze trzeciorzędowym wyznaczono 3 GZWP, w utworach kredy i jury po jednym.

Klimat Wielkopolski należy do strefy klimatów umiarkowanych, jest wynikiem ścierania się dwóch mas klimatycznych: morskiej i kontynentalnej. Dominującą rolę odgrywają masy powietrza polarnego, występujące na terenie Wielkopolski około 82 % dni w roku, najczęściej w lipcu i sierpniu, najrzadziej w kwietniu, listopadzie i grudniu.

Coraz częściej zmiany w stosunkach klimatycznych są efektem działalności człowieka. Największy wpływ na klimat obserwuje się w aglomeracjach miejskich i przemysłowych, gdzie emisja gazów, pary wodnej, pyłów i dymów prowadzi do zmian w bilansie promieniowania oraz w bilansie cieplnym.

Wielkopolska charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem jakości i zasobności gleb. Większość gleb to gleby lekkie i bardzo lekkie reprezentowane głównie przez gleby brunatnoziemne, bielicoziemne oraz gleby bagienne (mułowo – torfowe), gleby pobagienne (murszowe i czarne ziemie), a także napływowe (mady rzeczne).

Lesistość województwa wynosi 25,8% powierzchni regionu i jest niższa od średniej ogólnopolskiej (29,6%) sytuując Wielkopolskę na 12. miejscu w Polsce. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna (75,3%). Najwyższa lesistość, przekraczająca 50%, występuje w gminach północnej i zachodniej części województwa (z Puszczą Notecką stanowiącą największy zwarty kompleks leśny w województwie o powierzchni ok. 130 tys. ha), natomiast najniższa (poniżej 10%) – w gminach położonych w centralnej i wschodniej części regionu (BDL GUS 2020 r.).

Dominującym typem krajobrazu Wielkopolski jest krajobraz wiejski, w którym głównym elementem są grunty orne oraz tereny wiejskich jednostek osadniczych. Krajobraz zurbanizowany zajmuje jedynie niewielki procent powierzchni obszaru województwa wielkopolskiego. Tworzą go głównie tereny miast i większych wsi. Natomiast na krajobraz leśny składają się większe kompleksy leśne. Poszczególne typy dzielą się na podtypy, które wyróżniono ze względu na osobliwe cechy obszaru, wynikające ze specyficznych uwarunkowań przyrodniczych czy kulturowych.

Wielkopolska jest obszarem niezwykle cennym pod względem kulturowym. Odnaleźć tu można najstarsze ślady związane z historią powstawania państwa polskiego i kształtowaniem się tożsamości narodowej Polaków. Obiekty i obszary związane z kształtowaniem państwa zachowały się przede wszystkim w rejonie Kalisza, Gniezna i Poznania. Wymienione ośrodki położone są w kluczowym paśmie kulturowym województwa – na Szlaku Piastowskim.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego, stanowią świadectwo istniejących na przestrzeni wieków silnych więzi łączących Wielkopolskę z centrami kulturowymi Polski i Europy. Region bogaty jest w zabytki o najwyższej wartości historycznej i artystycznej w skali europejskiej, reprezentujące wszystkie style architektoniczne, od romanizmu do secesji. Największe nagromadzenie obiektów kulturowych występuje w środkowej i południowej części województwa.

6.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

W ramach ochrony prawnej ochrona bioróżnorodności realizowana jest poprzez formy ochrony przyrody oraz ochronę wybranych gatunków i siedlisk. Województwo wielkopolskie zajmuje 7 miejsce w kraju pod względem udziału obszarów chronionych w ogólnej powierzchni województwa (bez obszarów Natura 2000). Obszary te zajmują 29,6% powierzchni województwa, przy średniej dla całego kraju 32,3% (BDL GUS 2020).

Na terenie województwa wielkopolskiego znajdują się następujące obszary chronione na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- 2 Parki Narodowe: Wielkopolski Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy,
- 98 Rezerwatów przyrody: Bagno Chlebowo, Bagno Chorzemińskie, Baszków, Bielawy, Bieniszew, Bodzewko, Brzeziny, Brzęki przy Starej Gajówce, Buczyna, Buczyna Helenopol, Buki nad Jeziorem Lutomskim, Bukowy Ostrów, Bytyńskie Brzęki, Cegliniec, Czaple Wyspy, Czarci Staw, Czerwona Róża, Czerwona Wieś, Czeszewski Las, Czmoń, Dąbrowa koło Biadek Krotoszyńskich, Dąbrowa Smoszew, Dębina, Dębno, Dębno nad Wartą, Diabli Skok, Dolinka, Dolina Kamionki, Dołęga, Duszniczki, Dwunastak, Gogulec, Goździk Siny w Grzybnie, Huby Grzebieniskie, Jakubowo, Jezioro Czarne, Jezioro Dębiniec, Jezioro Drażynek, Jezioro Pławno, Jodły Ostrzeszowskie, Jezioro Trzebidzkie, Kawęczyńskie Brzęki, Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej, Kolno Międzychodzkie, Kozie Brody, Krajkowo, Kuźnik, Las Grądowy nad Mogilnicą, Las Liściasty w Promnie, Las Łęgowy w Dolinie Pomianki, Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko, Majówka, Meteoryt Morasko, Miejski Bór, Mielno, Miranowo, Modrzew Polski w Noskowie, Mszar Bogdaniec, Mszar nad Jeziorem Mnich, Nietoperze w Starym Browarze, Niwa, Okrągłak, Olbina, Oles w Dolinie Pomianki, Ostoja Żółwia Błotnego, Pępowo, Pieczyska, Promenada, Pustelnik, Rezerwat na Jeziorze Zgierzynieckim im. Bolesława Papi, Rogóźno, Słonawy, Smolary, Sokółki, Stara Buczyna w Rakowie, Studnica, Śnieżycowy Jar, Świetlista Dąbrowa, Torfowisko Kaczory, Torfowisko Lis, Torfowisko nad Jeziorem Świętym, Torfowisko Źródłiskowe w Gostyniu Starym, Urbanowo, Uroczysko Jary, Welna, Wiązy w Nowym Lesie, Wielki Las, Wielkopolska Dolina Rurzyca, Wilcze Błoto, Wrzosowiska w Okonku, Wydymacz, Wyspa Konwaliowa, Wyspa na Jeziorze Chobienickim, Zielona Góra, Złota Góra, Żurawiniec, Żywiec Dziewięciolistny, Źródlika Flinty,
- 14 Parków Krajobrazowych: Lednicki Park Krajobrazowy, Nadwarciański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Baryczy, Park Krajobrazowy im. gen. Dezyderego Chłapowskiego, Park Krajobrazowy Promno, Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka, Powidzki Park Krajobrazowy, Rogaliński Park Krajobrazowy, Sierakowski Park Krajobrazowy, Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy, Nadgoplański Park Tysiąclecia, Miedzichowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Kamionki, Przemęcki Park Krajobrazowy,

- 34 Obszary Chronionego Krajobrazu: Pojezierze Sławskie, Pradolina Obry i Rynna Zbąszyńska, Obszar Goplańsko-Kujawski, Obszar Powidzko-Bieniszewski, Obszar Pызdrski, Obszar Uniejowski, Obszar Złotogórski, Szwajcaria Żerkowska, Dolina rzeki Ciemnej, Dolina rzeki Swędrni koło Kalisza, Przemycko-Wschowski i kompleks Leśny Włoszakowice, Kompleks leśny Śmigiel-Święciechowa, Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna–Góra, Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków-Rochy, Obszar Chronionego Krajobrazu w Gminie Kórnik, Bagna Średzkie, Obszar Chronionego Krajobrazu Biedrusko, Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Prosný, Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy, Dolina Łobzonki i Bory Kujawskie, Dolina Noteci, Dolina Welny i Rynna Gołaniecko-Wagrowiecka, Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy, Puszcza nad Drawą, Puszcza Notecka, Obszar Chronionego Krajobrazu H Międzychód, Obszar Chronionego Krajobrazu I Międzyrzecz-Trzciel, Pawłowicko-Soboeki Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Niepruszewskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Samicy Kierskiej w gminie Suchy Las, Dolina Cybiny w Nekielce, Dolina Cybiny w Poznaniu, Dolina rzeki Wirynki, Dolina Baryczy,
- 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych: Łęgi Mechlińskie, Glinińskie Góry, Góra Dąbrowa, Pradolina Miłosławska, Jezioro Bytyńskie,
- stanowisko dokumentacyjne – Profil Soli Różowej,
- obszary Natura 2000 (tabela 2, tabela 3),
- użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz chronione gatunki roślin, zwierząt i grzybów.

Tabela 2

Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk Oraz Obszary Mające Znaczenie Dla Wspólnoty.

Lp.	Nazwa obszaru	kod obszaru
1.	Bagno Chlebowo	PLH300016
2.	Baranów	PLH300035
3.	Barłoźnia Wolsztyńska	PLH300028
4.	Będlewo-Bieczyny	PLH300039
5.	Biedrusko	PLH300001
6.	Buczyna w Długiej Goślinie	PLH300056
7.	Uroczyska Płyty Krotoszyńskiej	PLH300002
8.	Dąbrowy Obrzyckie	PLH300003
9.	Dębowa Góra	PLH300055
10.	Dolina Bukówki	PLH300046
11.	Dolina Cybiny	PLH300038
12.	Dolina Debrzynki	PLH300047

13.	Dolina Kamionki	PLH300031
14.	Dolina Łobżonki	PLH300040
15.	Dolina Miały	PLH300042
16.	Dolina Mogielnicy	PLH300033
17.	Dolina Noteci	PLH300004
18.	Dolina Piławy	PLH320025
19.	Dolina Rurzycy	PLH300017
20.	Dolina Świędri	PLH300034
21.	Dolina Szczyry	PLH220066
22.	Dolina Średzkiej Strugi	PLH300057
23.	Dolina Welny	PLH300043
24.	Fortyfikacje w Poznaniu	PLH300005
25.	Glinianki w Lenartowicach	PLH300048
26.	Grądy Bytyńskie	PLH300051
27.	Grądy w Czarniejewie	PLH300049
28.	Rynna Jezior Obrzańskich	PLH080002
29.	Jezioro Brenno	PLH300018
30.	Jezioro Gopło	PLH040007
31.	Jezioro Kaliszańskie	PLH300044
32.	Jezioro Kubek	PLH300006
33.	Jezioro Mnich	PLH300029
34.	Jodły Ostrzeszowskie	PLH300059
35.	Kiszewo	PLH300037
36.	Kopanki	PLH300008
37.	Lasy Żerkowsko-Czeszewskie	PLH300053
38.	Ostoja koło Promna	PLH300030
39.	Ostoja Międzychodzko-Sierakowska	PLH300032
40.	Ostoja nad Baryczą	PLH020041
41.	Ostoja Nadwarciańska	PLH300009
42.	Ostoja Pilska	PLH300045
43.	Ostoja Przemęcka	PLH300041
44.	Ostoja Wielkopolska	PLH300010
45.	Ostoja Zgierzyniecka	PLH300007
46.	Pojezierze Gnieźnieńskie	PLH300026
47.	Poligon w Okonku	PLH300021
48.	Pradolina Bzury-Neru	PLH100006
49.	Puszcza Bieniszewska	PLH300011
50.	Puszcza Pyzdrska	PLH300060

51.	Rogalińska Dolina Warty	PLH300012
52.	Sieraków	PLH300013
53.	Stawy Kiszkowe	PLH300050
54.	Struga Białośliwka	PLH300054
55.	Torfowisko Rzeczińskie	PLH300019
56.	Uroczyska Kujańskie	PLH300052
57.	Uroczyska Puszczy Drawskiej	PLH320046
58.	Uroczyska Puszczy Zielonki	PLH300058
59.	Zachodnie Pojezierze Krzywińskie	PLH300014
60.	Zamorze Pniewskie	PLH300036

Tabela 3

Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO).

Lp.	Nazwa obszaru	kod obszaru
1.	Dąbrowy Krotoszyńskie	PLB300007
2.	Dolina Baryczy	PLB020001
3.	Dolina Malej Welny pod Kiszkowem	PLB300006
4.	Dolina Samicy	PLB300013
5.	Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego	PLB300001
6.	Dolina Środkowej Warty	PLB300002
7.	Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry	PLB080005
8.	Jezioro Zgierzynieckie	PLB300009
9.	Lasy Puszczy nad Drawą	PLB320016
10.	Nadnoteckie Łęgi	PLB300003
11.	Ostoja Nadgoplańska	PLB040004
12.	Ostoja Rogalińska	PLB300017
13.	Pojezierze Sławskie	PLB300011
14.	Pradolina Warszawsko-Berlińska	PLB100001
15.	Puszcza nad Gwdą	PLB300012
16.	Puszcza Notecka	PLB300015
17.	Wielki Łęg Obrzański	PLB300004
18.	Zbiornik Jeziorsko	PLB100002
19.	Zbiornik Wonieść	PLB300005

7. STAN ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO, W TYM ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU

Analizę i ocenę stanu środowiska w województwie wielkopolskim przeprowadzono między innymi na podstawie obowiązujących dokumentów i opracowań:

- Arabas-Piotrowska E., Czerniak M., Drużkowski T., Kamiński J., Krygier M., Łyczkowska G., Podgórska A., Stojanowicz P., 2015, Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego w roku 2019, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
- Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego na podstawie monitoringowych pomiarów hałasu wykonanych w roku 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2021.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym, Uchwała Nr 2549/2020 Zarządu Województwa wielkopolskiego z dnia 30 lipca 2020 r.
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, 2020.
- Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr V/70/19 z 25 marca 2019 roku, Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 15 kwietnia 2019 r., poz. 4021.
- Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracji poznańskiej, Uchwała Nr XXI/393/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5956.
- Program ochrony powietrza dla strefy miasto Kalisz, Uchwała Nr XXI/392/20 Sejmiku województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5955.
- Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr XXI/391/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5954.
- Program ochrony powietrza w zakresie ozonu dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr IX/168/19 z dnia 24 czerwca 2019 r., Dz. U. Województwa Wielkopolskiego w dniu 1 lipca 2019 r. poz. 6240.
- Program ochrony środowiska dla miasta Poznania na lata 2017-2020, z perspektywą do roku 2024, Uchwała Nr 4214/2017 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 września 2017 r.

- Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego-do roku 2030, Uchwała Nr XXV/472/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu ruchu ponad 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr LI/981/14 z dnia 27 października 2014 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 18 listopada 2014 r. poz. 6117.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina, Uchwała Nr XII/234/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszna Uchwała Nr XII/233/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, obejmujący aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu ponad 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.
- Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2019 r.; Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań 2019 r.
- Raporty o stanie środowiska w Wielkopolsce. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań oraz dane Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska,
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
- Roczniki statystyczne województwa wielkopolskiego, Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2015 – 2020 r.
- Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.

7.1. JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH

Wody podziemne

Na terenie Wielkopolski, ze względu na dużą liczbę jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, monitoringiem objęte są te części wód, które zostały uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych. Wyniki monitoringu służyć mają dokonaniu oceny ich stanu oraz stwierdzenia obecności długoterminowych tendencji wzrostowych stężenia zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

Przedmiotem badań monitoringowych jakości wód podziemnych są jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Badania chemizmu wód podziemnych prowadzone są w sieci krajowej, w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Natomiast Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi monitoring wód podziemnych wyłącznie na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, w zakresie umożliwiającym ocenę narażenia wód na zanieczyszczenie azotanami.

Pomimo systematycznej poprawy, nadal nie został osiągnięty dobry stan wszystkich części wód podziemnych, warunkujący realizację celów ustalonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej w zakresie ochrony i poprawy stanu wód podziemnych oraz ekosystemów bezpośrednio od nich zależnych, a także w zakresie zaopatrzenia ludności w dobrą wodę w jednolitych częściach wód podziemnych.

W roku 2018 r. (WIOŚ, Poznań 2019), WIOŚ w Poznaniu kontynuował badania wód podziemnych na obszarach, na których stwierdzono zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego w latach poprzednich. W wyniku badań przeprowadzonych badań: w jednym punkcie stwierdzono zanieczyszczenie powyżej 50 mg NO₃/l (w Kucharkach), w 3 punktach stwierdzono zanieczyszczenie powyżej 100 mg NO₃/l (w Bukownicy, Szkaradowie i Mórce). Wartości ponadnormatywne stwierdzono we wszystkich punktach, w których odnotowano je w roku 2017.

W 2020 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych. W województwie wielkopolskim najliczniejsze były wody klas: II – dobrej jakości, III – zadowalającej jakości, IV – niezadowalającej jakości oraz V – złej jakości.

Wody powierzchniowe

Na stan wód powierzchniowych w województwie wielkopolskim wpływają przede wszystkim zanieczyszczenia obszarowe (pochodzenia rolniczego i z obszarów nieskanalizowanych) oraz punktowe źródła zanieczyszczeń (np. zbyt duży ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników z oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych, zrzuty wód chłodniczych, odcieki ze składowisk odpadów).

Spośród jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) badanych w roku 2017 (WIOŚ, Poznań 2018), dobry stan/potencjał ekologiczny osiągnęły zaledwie 2 JCWP: (3%), umiarkowany stan/potencjał ekologiczny charakteryzował największą liczbę JCWP – 48 JCWP (73%), słaby – 8 JCWP (12%), zły również 8 JCWP (12%).

Klasyfikację stanu chemicznego wykonano dla 102 JCWP monitorowanych w roku 2017. Dla wszystkich badanych JCWP stan chemiczny oceniono poniżej dobrego.

Stan jednolitych części wód badanych w roku 2017, będący oceną końcową stanu wód powierzchniowych, określono dla 124 JCWP – dla wszystkich jako zły.

Na podstawie klasyfikacji elementów biologicznych, hydromorfologicznych oraz fizykochemicznych jezior wykonano ocenę stanu ekologicznego 24 JCWP naturalnych oraz potencjału ekologicznego 7

JCWP silnie zmienionych (WIOŚ, Poznań 2018). Żadne z jezior nie charakteryzowało się najwyższą oceną stanu/potencjału ekologicznego: 4 JCWP naturalne sklasyfikowano w dobrym stanie ekologicznym, 27 JCWP przypisano stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego. Ogólny stan wód jeziornych określono w roku 2017 dla 44 JCWP, dla wszystkich jako zły.

Na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska opublikowano „Ocenę stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu” oraz „Ocenę stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 metodą przeniesienia. Wyniki badań wskazują, że w województwie wielkopolskim zanotowano w większości umiarkowany, słaby i zły stan ekologiczny części wód oraz stan chemiczny części wód poniżej dobrego.

7.2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Ze względu na źródło zanieczyszczenia należy wyróżnić, (za WIOŚ w Poznaniu), emisję punktową, powierzchniową i liniową. Emisja punktowa pochodzi głównie ze spalania paliw do celów energetycznych i z procesów technologicznych w zakładach przemysłowych. Emisja liniowa to emisja komunikacyjna z transportu drogowego, kolejowego i lotniczego. Emisja powierzchniowa jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczania ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających oraz składowania surowców, produktów i odpadów.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu wskazuje, że w województwie wielkopolskim występuje przeszło ponad 15000 emitorów punktowych (WIOŚ, Poznań 2018). Największa emisja punktowa pochodziła z elektrowni, elektrociepłowni, ciepłowni i kotłowni, w tym z instalacji sektora paliwowo-energetycznego, dla których wymagane jest posiadanie pozwolenia zintegrowanego, czyli instalacji do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MW (m.in. elektrownie: Pątnów, Adamów, Pątnów II, Konin i Elektrociepłownia II Karolin w Poznaniu). Większość wytworzonych pyłów i gazów zostało zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.

Emisja komunikacyjna pochodzi przede wszystkim z dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Uwzględniana jest w niej także emisja ze spalania paliw, ze ścierania opon i okładzin samochodowych, ze ścierania jezdni i unoszenia.

Emisję niską na terenie Wielkopolski cechują rozproszone emitery, w większości niewyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, związane z ogrzewaniem budynków mieszkalnych w sektorze komunalno-bytowym, lokalne kotłownie, niewielkie zakłady usługowe i przemysłowe. Stanowi ona zdecydowanie największe źródło pyłu PM10 i jest bardzo często powodem przekroczeń jego normy dobowej.

W aktualnej ocenie jakości powietrza wykonanej dla roku 2018 na terenie województwa wielkopolskiego stwierdzono klasę C dla pyłu PM10 i B(a)P we wszystkich strefach, tj.: w strefie aglomeracja poznańska, miasto Kalisz oraz w strefie wielkopolskiej. Klasa C dotyczy oceny pod kątem ochrony zdrowia ludzi i przekroczenia poziomu docelowego.

Ocenę pod kątem ochrony roślin wykonano dla strefy wielkopolskiej. W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2018 roku dla ozonu, dwutlenku siarki i tlenków azotu strefę wielkopolską zaliczono do klasy A.

Odnosząc wyniki oceny rocznej wykonanej dla roku 2018 do wyników oceny dla roku 2017 stwierdzono:

- w obu ocenach wykonanych pod kątem ochrony roślin odnotowano klasę A dla wszystkich ocenianych substancji;
- w ocenach wykonanych pod kątem ochrony zdrowia zarówno w roku 2017 jak i w 2018 klasę C dla pyłu PM10 i BaP we wszystkich strefach województwa wielkopolskiego;
- klasę C w przypadku ozonu w roku 2018 przypisano tylko strefie miasto Kalisz, natomiast w roku 2017 były to strefy: wielkopolska i miasto Kalisz;
- klasę C w przypadku pyłu PM2,5 w roku 2018 przypisano tylko strefie wielkopolskiej, natomiast w roku 2017 były to strefy: wielkopolska i miasto Kalisz;
- w ocenie wykonanej dla roku 2018 podobnie jak w roku 2017 problem stanowią obszary przekroczeń benzo(a)pirenu, które zajmują ponad 90% powierzchni województwa.

Natomiast z badań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, przeprowadzonych za rok 2020 wynika, że: w ocenie wykonanej z uwagi na kryterium ochrony zdrowia dla poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego ozonu, kadmu, arsenu, niklu, wszystkie strefy zaliczono do klasy A. Ocena wykonana dla pyłu PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 (dobowego i rocznego) nie wykazała przekroczenia dopuszczalnej liczby przekroczeń i dopuszczalnego poziomu dla 24 godzin w roku kalendarzowym. W związku z tym wszystkim strefom województwa wielkopolskiego przypisano klasę A. W roku 2020 w strefach: Aglomeracja Poznańska, miasto Kalisz oraz w strefie wielkopolskiej stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu – strefy zaliczono do klasy C. Dokonując klasyfikacji dodatkowej:

- w przypadku ozonu odnosząc otrzymane wyniki do poziomu celu długoterminowego wszystkie strefy zaliczono do klasy D2;
- w przypadku pyłu PM2,5 dla poziomu dopuszczalnego I fazy – wszystkie strefy uzyskały klasę A.

W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2020 roku w zakresie dwutlenku siarki i tlenków azotu, strefę wielkopolską zaliczono do klasy A. Natomiast w zakresie ozonu, na podstawie obiektywnego szacowania, strefie przypisano klasę A dla poziomu docelowego oraz klasę D2 dla poziomu długoterminowego (ze względu na wyższe wartości w południowej części województwa).

7.3. ZAGROŻENIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO

Hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, tramwajowy i lotniczy) jest najczęstszym i najsilniejszym czynnikiem degradacji klimatu akustycznego w środowisku, przy czym najpowszechniejszy, ze względu na zasięg terytorialny i liczbę narażonej ludności, jest hałas drogowy.

Hałas komunikacyjny drogowy, mapy akustyczne

W roku 2017 badania monitoringowe hałasu drogowego wykonano w Wielkopolsce w 15 punktach, w rejonie zabudowy mieszkaniowej jedno- lub wielorodzinnej lub w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowo-usługowej (WIOŚ, Poznań 2018). Przekroczenia krótkookresowych dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku stwierdzono w jedenastu przypadkach, w tym w trzech w porze nocnej oraz w trzech w porze dziennej. W czterech punktach stwierdzono poprawne warunki akustyczne przez całą dobę. Największy stopień degradacji klimatu akustycznego środowiska wykazały badania przeprowadzone w Murowanej Goślinie.

Natomiast z badań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, przeprowadzonych za rok 2020 wynika, że w roku 2020 badania monitoringowe hałasu drogowego wykonano w 15 punktach, w rejonie zabudowy mieszkaniowej jedno-lub wielorodzinnej lub mieszkaniowo-usługowej: w Złotowie, przy ulicach: Mickiewicza i Staszica (droga wojewódzka nr 188) oraz Kujańskiej, Chojnickiej i Jastrowskiej (droga wojewódzka nr 189), w Kole, przy ulicach: Blizna (droga powiatowa nr 3446P), Broniewskiego (droga powiatowa nr 3447P), Toruńskiej (droga powiatowa nr 3205P), w Garzynie, przy ulicy Leszczyńskiej (droga krajowa nr 12), w Jaraczewie, przy ulicy Gostyńskiej i Jarocińskiej (droga krajowa nr 12), w Kąkolewie, przy ulicy Leszczyńskiej, (droga krajowa nr 12), w Piaskach, przy ul. Warszawskiej, (droga krajowa nr 12) oraz w Hersztupowie, (droga krajowa nr 12). Największy stopień degradacji klimatu akustycznego środowiska wykazały badania wykonane w miejscowości Piaski, w otoczeniu drogi krajowej nr 12.

Na potrzeby oceny stanu akustycznego, wykonywane są mapy akustyczne. Mapy akustyczne sporządza się także dla dróg, linii kolejowych i lotnisk, zaliczonych do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach. Mapy te sporządza wówczas podmiot nimi zarządzający, co 5 lat, jako dla terenów, na których eksploatacja obiektu może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W oparciu o dokonane na mapach akustycznych rozpoznanie, opracowywane są szczegółowe programy ochrony środowiska przed hałasem. W roku 2017 Zarząd Dróg Miejskich w Koninie wykonał okresowe pomiary poziomu hałasu w otoczeniu dróg o natężeniu ruchu pojazdów powyżej 3 mln pojazdów rocznie, zlokalizowanych wyłącznie na terenie Konina. Na podstawie zgromadzonych danych wykonane zostały dla tego miasta mapy akustyczne otoczenia odcinków dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie (WIOŚ, Poznań 2018).

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska, wojewódzki inspektor ochrony środowiska zobowiązany jest do sporządzania lokalnych map akustycznych dla miast o liczbie ludności mniejszej niż 100 tys. W 2017 roku WIOŚ w Poznaniu wykonał mapę akustyczną Odolanowa, wywiązując się tym samym z obowiązku zapisanego w przywołanej ustawie.

W roku 2019, ze względu na natężenie ruchu pojazdów mapą akustyczną objęto łącznie 827,608 km dróg, tj. zakwalifikowane ze względu na natężenie ruchu pojazdów odcinki dróg nr: A2, 5, S5, S5d, S5e, S5f, S8d S10, 11, S11a, S11c, 12, 15, 15a, 24, 25, 25e, 32, 36, 72 i 92, łącznie 268 odcinków scalonych w 115 jednorodnych odcinków o unikalnym numerze identyfikacyjnym.

Hałas kolejowy

Ocenia się, że zasięg negatywnego oddziaływania hałasu kolejowego w środowisku, uzależniony jest od warunków technicznych ruchu, jednak zasadniczo ma on mniejsze znaczenie w skali województwa ze względu na subiektywnie mniejszą dokuczliwość i ograniczenia w częstotliwości kursowania pociągów.

W roku 2017 wykonano badania hałasu kolejowego w otoczeniu wybranych odcinków linii kolejowych na terenie powiatu poznańskiego. Pomiary wykonywane były na granicy terenu mieszkaniowego oraz na granicy zabudowy mieszkaniowej. Zabudowę stanowiły domy jednorodzinne w Dopiewie i w Chłudowie (WIOŚ, Poznań 2018). Pomiary wykonane w Dopiewie wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu kolejowego w porze nocnej. Badania poziomu hałasu wykonane w Chłudowie nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych norm ani w porze dnia jak i nocy.

W badaniach przeprowadzonych w 2020 roku przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, stwierdzono występowanie przekroczeń obowiązujących standardów w otoczeniu linii kolejowej nr 281 w Marzeninie. W porze dziennej na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej położonej przy ul. Ks. Twardego dopuszczalny poziom hałasu został przekroczony o około 4 dB, w porze nocnej o około 8 dB. Na terenie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej przy ul. Kolejowej 1, przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu w porze nocy wyniosło 10,6 dB (GIOŚ, Poznań 2020).

Hałas lotniczy

Lotniska stanowią powierzchniowe źródła oddziaływania wielu pojedynczych źródeł hałasu – samolotów stojących na płycie z pracującymi silnikami oraz maszyn startujących i lądujących.

Emisja hałasu lotniczego obejmuje znaczne obszary wokół lotniska, tak więc możliwości stosowania skutecznych zabezpieczeń akustycznych są ograniczone. Przy braku możliwości dotrzymania standardów jakości środowiska, wynikających m.in. z natężenia hałasu, pomimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, tworzone są obszary ograniczonego użytkowania (OOU).

Na terenie Wielkopolski znajdują się trzy lotniska: lotnisko cywilne Poznań-Ławica, wojskowe Poznań-Krzesiny oraz wojskowe w Powidzu. Niewielkie samoloty lądować mogą ponadto na lotniskach i lądowiskach o funkcji sportowo-usługowej w Pile, w Kobylnicy koło Poznania, w Kazimierzu Biskupim, w Ostrowie Wielkopolskim – Michałkowie i w Lesznie – Strzyżewicach. Do najbardziej uciążliwych lotnisk zalicza się:

- lotnisko cywilne Poznań-Ławica w Poznaniu, które posiada wyznaczony na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, obszar ograniczonego użytkowania (OOU). Obszar ten został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 30 stycznia 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 14 lutego 2012 poz. 961).

- lotnisko wojskowe Poznań-Krzesiny,
- lotnisko wojskowe w Powidzu, które położone jest w gminach Powidz i Witkowo.

Od roku 2011, w związku z oddziaływaniem akustycznym ruchu lotniczego na tereny wokół lotniska „Ławica”, prowadzony jest monitoring ciągle hałasu lotniczego. Wyznaczone punkty pomiarowe znajdują się po przeciwnych stronach lotniska – w Poznaniu i w Przeźmierowie, oba w granicach obszaru ograniczonego użytkowania (OOU).

Jak wskazuje WIOŚ w Poznaniu, (WIOŚ, Poznań 2018), *punkt pomiarowy w Poznaniu leży w strefie zewnętrznej OOU, w pobliżu granicy ze strefą wewnętrzną, na obszarze której przekroczone są wartości dopuszczalne poziomu hałasu obowiązujące na terenach zabudowy mieszkaniowej, natomiast punkt w Przeźmierowie w strefie wewnętrznej. W obu strefach nie mogą powstawać nowe budynki takie jak szpitale, domy opieki społecznej, uzdrowiska czy związane ze stałym lub czasowym pobylem dzieci i młodzieży. Dodatkowo, w strefie wewnętrznej OOU, budowa mieszkań możliwa jest pod warunkiem zapewnienia właściwego komfortu akustycznego wewnątrz budynku. Ponadto właściciele nieruchomości objętych uchwałą o utworzeniu OOU mają prawo do odszkodowań, pod warunkiem spełnienia przesłanek uzasadniających ich wypłatę. W celu ograniczenia uciążliwości akustycznych powodowanych funkcjonowaniem lotniska „Ławica”, realizacja operacji lotniczych przebiega z zachowaniem ustaleń wynikających z decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z dnia 28.02.2011 r. wydanej przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Ustalenia te dotyczą m. in. ograniczenia sumy operacji lotniczych w porze dnia i nocy dla poszczególnych typów samolotów, wyłączenia z eksploatacji szczególnie uciążliwych akustycznie statków powietrznych, zmiany organizacji ruchu, zmiany lokalizacji instalacji będących źródłem hałasu, zastosowania tłumików akustycznych w urządzeniach wentylacyjnych i klimatyzacyjnych. Operatorzy statków powietrznych wykonujący operacje lotnicze zobowiązani są do stosowania procedur ograniczenia hałasu odpowiednich dla danego typu statku powietrznego, a w przypadku ich braku – do stosowania ogólnych procedur służb żeglugi powietrznej.*

W roku 2017 WIOŚ w Poznaniu przeprowadził również pomiary hałasu lotniczego w otoczeniu lotniska Aeroklubu Leszczyńskiego na terenie Leszna. Punkty pomiarowe usytuowano w rejonie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz w obszarze rekreacyjno-wypoczynkowym. Pomiary wykonywano wyłącznie w porze dnia tj. w czasie funkcjonowania lotniska. Otrzymane wartości równoważnego poziomu hałasu kształtowały się poniżej wartości dopuszczalnej (WIOŚ, Poznań 2018).

W roku 2019 GIOŚ wykonał pomiary, które potwierdziły występowanie ponadnormatywnych wartości długookresowych i krótkookresowych wskaźników poziomu hałasu na terenach zabudowy mieszkaniowej w granicach obszaru ograniczonego użytkowania w Przeźmierowie, a także przypadki przekraczania na terenie Poznania dopuszczalnych wartości krótkookresowych równoważnego poziomu hałasu w porze nocy, incydentalnie również w porze dnia, obowiązujących dla tego typu zabudowy poza granicą strefy wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania (GIOŚ, Poznań 2020).

W 2019 r. GIOŚ przeprowadził również pomiary hałasu lotniczego w otoczeniu lotniska Aeroklubu Poznańskiego im. Wandy Modlibowskiej zlokalizowanego w Kobylnicy oraz w otoczeniu Łądowiska Kazimierz Biskupi Otrzymane wartości równoważnego poziomu hałasu kształtowały się poniżej wartości dopuszczalnej (GIOŚ, Poznań grudzień 2020).

Hałas przemysłowy

W roku 2017 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził 208 kontroli w zakresie hałasu przemysłowego, w tym 98 interwencyjnych (WIOŚ, Poznań 2018). Obiektami objętymi kontrolą były głównie zakłady przemysłowe, zarówno produkcyjne jak i przetwórcze (w tym zakłady przetwórstwa spożywczego), fermy, parkingi, sklepy i punkty dystrybucji, elektrownie wiatrowe, lotniska oraz obiekty związane z działalnością rozrywkową i handlową. Najważniejszymi źródłami hałasu były: instalacje wentylacyjne, klimatyzatory, maszyny i urządzenia do obróbki materiałów, odpylacze, kompresory i sprężarki, suszarnie, urządzenia nagłaśniające, samochody ciężarowe i turbiny wiatrowe, myjnie samochodowe. W ramach kontroli stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu do 20 dB w porze dziennej oraz do 25 dB w porze nocnej.

W roku 2018 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu przeprowadził 235 kontroli w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących krótkookresowych poziomów hałasu w środowisku –równo-ważnego poziomu hałasu w porze dnia (LAeqD) i równoważnego poziomu hałasu w porze nocy(LAeqN). Kontrolami objęto głównie zakłady przemysłowe –zarówno produkcyjne jak i przetwórcze, w tym zakłady przetwórstwa spożywczego, drzewno - papierniczego, zakłady wydobywania kruszywa i obróbki mechanicznej elementów metalowych, a także fermy, parkingi i place manewrowe, sklepy i punkty dystrybucji, elektrownie wiatrowe, obiekty związane z działalnością gastronomiczną, rozrywkową i handlową. Najważniejszymi źródłami hałasu były: instalacje wentylacyjne, klimatyzatory, maszyny i urządzenia do obróbki materiałów, odpylacze, kompresory i sprężarki, sortowniki, przesiewacze, taśmociągi, stacje transformatorowe, urządzenia nagłaśniające, samochody ciężarowe, turbiny wiatrowe oraz myjnie samochodowe. W ramach kontroli prowadzonych przez WIOŚ w roku 2018 stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu do 25 dB w porze dziennej oraz do 20 dB w porze nocnej.

W roku 2019 badania akustyczne zrealizowały 184 podmioty. Kontrolami objęto fermy drobiu, gospodarstwa rolne, ubojnie, cukrownie, zakłady przemysłu spożywczego, rybnego, rolnego, farmaceutycznego, chemicznego, metalowego, maszynowego, drzewnego, papierniczego, gumowego, budowlanego, galwanizernie, huty metali i szkła, zakłady składowania i przetwarzania odpadów, elektrownie i elektrociepłownie, stacje pomp, obiekty handlowe i rozrywkowe oraz służby zdrowia i administracji. Przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku stwierdzono w 10 przypadkach w porze nocy i w porze dnia.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, zdecydowana większość konfliktów akustycznych jest spowodowana oddziaływaniem hałasów drogowych. Pomimo wielu działań podejmowanych w celu ograniczenia hałasu drogowego, obejmujących rozwiązania techniczne zmniejszające emisję hałasu na etapie konstrukcji pojazdów lub poprzez stosowanie cichych nawierzchni drogowych oraz działania zapewniające ograniczenie propagacji hałasu, w tym stosowanie ekranów akustycznych, fundamentalne znaczenie ma właściwe i konsekwentne planowanie przestrzenne, prowadzone z uwzględnieniem odpowiedniej perspektywy czasowej.

7.4. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Zgodnie z ustawą – Prawo ochrony środowiska ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane. Rok 2020 był pierwszym rokiem badawczym, w piątym cyklu badań poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku, prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Pomiary w tych samych lokalizacjach prowadzone były cyklicznie w roku 2008, 2011, 2014, 2017 i 2020. Poziomy PEM zmierzone w roku 2020 były dużo niższe od poziomu dopuszczalnego.

7.5. ZAGROŻENIE POWODZIOWE

W granicach województwa wielkopolskiego we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (KZGW, Warszawa 2011) wyznaczone zostały obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Są to obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi. Do rzek lub odcinków rzek objętych tymi obszarami należą:

- Warta, Ner, Proсна, Swędrnia, Trojanówka, Pokrzywnica, Lutynia, Kanał Mosiński, Obra, Cybina, Główna, Welna, Noteć, Drawa, Gwda, Piława, Barycz, Polska Woda, Orla, Rów Polski (dla których mapy zagrożenia powodziowego opracowano w I cyklu planistycznym, a ich przekazanie jednostkom administracji nastąpiło w dniu 15 kwietnia 2015 r.),
- Obra, Bawół, Gnida, Kanał Mosiński, Kania, Kielbaska, Średzka Struga, Mała Welna, Mieszna, Moskawa, Ołobok, Polska Woda, Powa, Rgilewka, Rudnik, Sama, Samica Stęszewska, Teleszyna, Warta, Wirynka, Wrześnica, Wrześnica Mała (dla których mapy zagrożenia powodziowego opracowano lub zaktualizowano w II cyklu planistycznym, a ich przekazanie do publicznej wiadomości przez ich umieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Środowiska i Klimatu nastąpiło w dniu 22 października 2020 r)

Na mapach zagrożenia powodziowego wskazane zostały następujące obszary zagrożenia powodziowego (Wody Polskie, Warszawa 2020):

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi $p=0,2\%$, czyli raz na 500 lat lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego (ok. 4% powierzchni województwa wielkopolskiego),
- obszary szczególnego zagrożenia powodziową obejmujące obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi $p=1\%$, czyli raz na 100 lat (ok. 3% powierzchni województwa wielkopolskiego), obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi $p=10\%$, czyli raz na 10 lat (ok. 2% powierzchni województwa wielkopolskiego) oraz obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,

- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzącej.

Wskazać należy, że dla części gmin określono bardzo wysoki i wysoki poziom zintegrowanego ryzyka powodziowego. Do grupy tej należą: m. Kalisz (rz. Proсна i Swędrnia), Dąbie (rz. Warta i Ner), Golina, Luboń, Oborniki, Koło, Rzgów, Łądek, Stare Miasto, Śrem, Międzychód, (rz. Warta), m. Poznań (rz. Warta i Główna), Kościan (rz. Obra), Piła (rz. Gwda) i Odolanów (rz. Barycz).

Skutki zagrożenia powodziowego w Wielkopolsce z zasady są przewidywalne i nie przybierają dynamicznego przebiegu. Wynika to przede wszystkim z uwarunkowań geograficznych i geomorfologicznych regionu oraz istniejącego zabezpieczenia powodziowego. System ochrony przeciwpowodziowej w województwie wielkopolskim tworzą wały przeciwpowodziowe, budowle hydrotechniczne, zbiorniki wodne, poldery przepływowe i kanały ulgi. Możliwość wystąpienia powodzi w województwie wielkopolskim dotyczy stosunkowo niewielkich obszarów, zaś skala tego zjawiska przeważnie nie przybiera wymiarów klęski żywiołowej.

7.6. ZANIECZYSZCZENIE GLEB

Program pn. "Monitoring chemizmu gleb ornych Polski" stanowi element Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, piąta tura monitoringu przypadła na lata 2015-2017 i podobnie jak w poprzednich latach była realizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Środki na realizację programu Monitoringu pochodzą z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Na podstawie „Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” (Puławy, 2017), w Wielkopolsce wytypowano do badań 17 punktów pomiarowych. Przeprowadzone badania gleb wykazują, że grunty orne Wielkopolski należą do niezanieczyszczonych. Dotyczy to zarówno zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), które są jedną z grup trwałych zanieczyszczeń organicznych, oraz zawartości pierwiastków śladowych takich między innymi jak: cynk, kadm, miedź, nikiel, ołów, bar, chrom czy kobalt. Na obszarze Wielkopolski wszystkie punkty posiadają zawartość naturalną zanieczyszczeń i mogą być wykorzystywane do produkcji rolniczej bez żadnych ograniczeń.

7.7. OSUWANIE SIĘ MAS ZIEMNYCH

Na obszarze województwa wielkopolskiego w 2018 r. zewidencjonowano ponad 450 terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz 285 osuwisk, głównie w obrębie krawędzi wysoczyzn i dolin rzecznych. Zostały one wskazane w rejestrach terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, w obrębie czternastu powiatów: poznańskiego, kościańskiego, gnieźnińskiego, gostyńskiego, rawickiego, wrzesińskiego, średzkiego, śremskiego, wągrowieckiego, chodzieskiego pilskiego, czarnkowsko-trzcianeckiego oraz miasta Poznań i miasta Kalisz (Starostwa powiatowe województwa wielkopolskiego, zestawienie z 2018). W pozostałych powiatach obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych określane są na podstawie badań archiwalnych z lat 60. XX wieku, będących w zasobach Geologa Województwa Wielkopolskiego i Państwowego Instytutu Geologicznego.

7.8. ODDZIAŁYWANIE INWESTYCJI LINIOWYCH NA ŚRODOWISKO

Oddziaływanie inwestycji liniowych na środowisko zależy od rodzaju inwestycji oraz od stopnia wrażliwości środowiska naturalnego i jego zasobów. Cechą inwestycji liniowych jest zróżnicowany charakter możliwych zakłóceń i zmian w środowisku przyrodniczym, jakie mogą one generować. Do inwestycji liniowych oddziałujących na środowisko zalicza się głównie: linie elektroenergetyczne, sieć drogową i kolejową, gazociągi i ropociągi.

Linie elektroenergetyczne

Eksploatacji linii napowietrznych oraz stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć towarzyszy obecność w ich otoczeniu szeregu czynników fizycznych i chemicznych, które w pewnych warunkach i przy odpowiednio dużych poziomach, mogą być uciążliwe dla środowiska.

Przewody linii elektroenergetycznych są źródłem promieniowania elektromagnetycznego (linie o napięciu nie niższym niż 110 kV). Podczas eksploatacji linii i stacji elektroenergetycznych w niekorzystnych warunkach atmosferycznych (mżawka, lekki deszcz, sadź) emitowany jest od tych obiektów hałas. Ze względu na gabaryty oraz długość tych inwestycji, odznaczają się one na ogół niekorzystnie w krajobrazie terenu. Z kolei spośród wszystkich urządzeń znajdujących się na szlaku kolejowym lub w jego pobliżu, najwyższe poziomy zaburzeń radioelektrycznych wytwarzają elektryczne pojazdy trakcyjne, a także elektryczna sieć trakcyjna.

Sieć drogową i kolejową

Źródłem zagrożeń środowiska jest istniejąca sieć drogową. Intensywny wzrost natężenia ruchu na drogach, w tym znaczący wzrost ilości pojazdów ciężkich w ogólnej liczbie samochodów, w wielu przypadkach powodować może negatywne oddziaływania na wspomniany powyżej klimat akustyczny, a także zagrożenia dla jakości powietrza atmosferycznego czy środowiska wodno-

gruntowego. Negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze występować mogą także podczas katastrof oraz zdarzeń na sieci dróg dopuszczonych do przewozu materiałów niebezpiecznych (ADR).

Inwestycjami, które oddziałują na środowisko przyrodnicze, są także linie kolejowe. Podczas ich eksploatacji wpływ na środowisko przyrodnicze jest mniejszy, aniżeli w przypadku transportu drogowego. Eksploatowane linie kolejowe mogą generować emisję zanieczyszczeń powietrza (spalinowe lokomotywy i pojazdy trakcyjne), wytwarzanie odpadów, emisję hałasu i drgań (zły stan nawierzchni kolejowej i taboru), zrzut ścieków. Przewóz koleją materiałów niebezpiecznych może powodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Zarówno w przypadku eksploatacji dróg, jak i linii kolejowych dochodzić może do zdarzeń i wypadków z udziałem ludzi lub zwierząt. W otoczeniu dróg kołowych i linii kolejowych dochodzić może również do zaburzeń w krajobrazie (dewastacja dworców, przystanków, parkingów i in.).

Gazociągi i ropociągi

Gazociągi i ropociągi są inwestycjami, które nie oddziałują negatywnie na stan środowiska przyrodniczego oraz zdrowie ludzi, o ile w okresie eksploatacji funkcjonują one zgodnie z zasadami bezpieczeństwa. Pewnym problemem wynikającym z realizacji gazociągu, czy ropociągu może być wprawdzie zniszczenie szaty roślinnej, ingerencja w różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi na trasie przebiegu, jednak tylko na etapie realizacji. Po zakończeniu prac budowlanych, w przypadku tych inwestycji liniowych, powierzchnia ziemi oraz szata roślinna najczęściej zostaje odtworzona.

Gazociągi i ropociągi w sposób znaczący mogą oddziaływać na środowisko przyrodnicze, na skutek kolizji i awarii w ich funkcjonowaniu zwłaszcza na tzw. odcinkach krytycznych (będących w znacznej kolizji z wartościami przyrodniczo-krajobrazowymi terenu). Skutkiem awarii jest wówczas wyciek paliwa, zagrożenie pożarowe czy wybuchowe.

7.9. POTENCJALNE POWAŻNE AWARIE

Ze względu na ilości znajdujących się w zakładach substancji niebezpiecznych mogących być przyczyną poważnej awarii przemysłowej, zostały one podzielone na dwie grupy: zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR) oraz zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR). Rodzaje i ilości substancji, które decydują o zakwalifikowaniu zakładu do zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii zostały określone w przepisach szczegółowych (Dz.U. 2016, poz. 138).

W województwie wielkopolskim, według stanu na dzień 31.03.2021 r., funkcjonowało (za WIOŚ, Poznań 2018): 18 zakładów zakwalifikowanych do grupy ZDR oraz 31 zakładów zakwalifikowanych do grupy ZZR. Rejestr awarii za okres od: 01.01.2010 do 31.12.2020 zawiera 9 zdarzeń.

7.10. GOSPODARKA ODPADAMI

Głównym celem gospodarowania odpadami jest zapobieganie ich powstawaniu, a w przypadku wytworzenia odpadów odzyskiwanie i ponowne wykorzystanie surowców i materiałów oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XXII/405/20 z dnia 28 września 2020 r., uchwalił „Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym”. W momencie uchwalenia Planu, moc straciły:

- uchwała Nr XXXI/810/2017 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym (WPGO 2022)
- uchwała Nr IV/63/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 lutego 2019 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym, w zakresie wyznaczenia miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów.

W związku z nowelizacją ustawy o odpadach, dokonaną mocą ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z dnia 22 sierpnia 2019 r., poz. 1579), niezbędne było dokonanie znaczących korekt w stosunku do WPGO 2022.

Najbardziej istotne zmiany dotyczą zniesienia regionów gospodarki odpadami komunalnymi, a także wskazania instalacji komunalnych (zamiast dotychczasowych instalacji RIPOK).

Na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowały (wg stanu na 31.12.2018 r.) 22 instalacje komunalne, w tym:

- 11 instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i wydzielanie z niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub w części do odzysku;
- 11 instalacji do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

8. POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W Wielkopolsce istnieją duże wewnętrzne dysproporcje, które wymagają prorozwojowych interwencji. Warunkiem otrzymania funduszy unijnych w latach 2021 - 2027 na te interwencje jest opracowanie i zgłoszenie dobrych projektów rozwojowych w regionie. W projekcie tego programu zapisano cele, na które będą przeznaczane środki z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach.

Brak realizacji projektowanego dokumentu spowoduje, że środki unijne na planowane interwencje nie zostaną przydzielone. Nie zostaną tym samym sfinansowane ze środków unijnych przedsięwzięcia, także te szczególnie istotne z dziedziny ochrony środowiska.

9. CHARAKTERYSTYKA I OCENA PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ

Przeprowadzona dla potrzeb niniejszej prognozy analiza uwarunkowań pozwala na sformułowanie problemów środowiskowych istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu.

Za najważniejsze problemy środowiskowe dla realizacji zapisów projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” uznano:

- Brak spójnego, ciągłego przestrzennie systemu przyrodniczych obszarów prawnie chronionych zapewniającego skuteczną ochronę cennych walorów przyrodniczych, jak i zachowanie powiązań przyrodniczych. Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, jest także zagrożenie różnorodności biologicznej.
- Występowanie zjawisk i konfliktów wynikających z sąsiedztwa dużego miasta. Obszar ten obejmuje teren miasta Poznania oraz gmin leżących w jego obszarze funkcjonalnym. Charakteryzuje się on występowaniem zjawisk i konfliktów, których wielkość i nasilenie nie występuje w innej części województwa. Szczególny przypadek konfliktów stwarza postępujący w dużych miastach proces suburbanizacji. Na obszarach dużych koncentrują się niekorzystne zjawiska związane z hałasem czy zanieczyszczeniem powietrza. Największe miasta regionu to również punkty koncentracji sieci transportowej. Niekontrolowane „rozlewanie się” miasta poza jego granice niesie ze sobą wiele problemów i niekorzystnie wpływa na kształtowanie ładu przestrzennego. Intensywne zagospodarowywanie terenów wiejskich bezpośrednio przylegających do miast, wpływa na zmianę funkcji wsi z rolniczej na mieszkaniową, usługową lub przemysłową. Często wiąże się to z przeznaczaniem gruntów wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze, co znacząco wpływa na zmianę krajobrazu wsi i charakteru jej zabudowy.
- Szybsze, niż przeciętnie w kraju tempo przyrostu terenów zabudowanych oraz wyłączania gruntów z produkcji rolnej i leśnej, odbywające się kosztem terenów rolniczych i biologicznie czynnych. Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej wymagają skomunikowania poprzez rozwój sieci połączeń pasażerskich transportem zbiorowym.
- Występowanie obszarów zagrożonych negatywnym oddziaływaniem hałasem a w szczególności hałasem drogowym, kolejowym i lotniczym. Istotnym problemem jest koncentracja problemów związanych z hałasem w mieście Poznaniu Kaliszu i Lesznie dla których wykonano programy dotyczące ochrony przed hałasem.
- Postępujące zanieczyszczenia powietrza emitowane przez transport drogowy. Transport samochodowy jest istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza w aglomeracjach miejskich.

Redukcja emisji zanieczyszczeń przez zaostrzenie norm spalin, inteligentny transport, w tym przede wszystkim transport publiczny, są najistotniejszymi wyzwaniami na najbliższe lata.

- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, są zmiany klimatu. Wskutek działalności człowieka poważnie zwiększyła się ilość gazów cieplarnianych. Prowadzi to do intensyfikacji naturalnego efektu cieplarnianego, czego rezultatem będzie wzrost średniej temperatury powierzchni Ziemi i atmosfery, co może wpłynąć negatywnie na naturalne ekosystemy i ludzi.
- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, są klęski żywiołowe, w szczególności powodzie i susze. Najbardziej narażone na skutki powodzi są obszary zurbanizowane i uprzemysłowione. Wody powodziowe w takich obszarach powodują duże szkody w dobrach materialnych, w tym infrastrukturze publicznej. Mogą też wpłynąć na życie i zdrowie ludzi, głównie tam gdzie zabudowa mieszkaniowa i infrastruktura zlokalizowane są na obszarach zalewowych. Susza, obok powodzi, jest jednym z najbardziej dotkliwych i bezpośrednich zjawisk naturalnych oddziałujących na środowisko, gospodarkę i ludzi. W walce z suszą potrzebne są działania długofalowe, strategiczne, które poprzez swą skalę przyczynią się do minimalizowania skutków suszy.
- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu jest również degradacja środowiska wodnego (stan ilościowy i jakościowy wód powierzchniowych i podziemnych, pogłębiający się proces eutrofizacji wód).

10. ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA POZIOMACH MIĘDZYNARODOWYM, EUROPEJSKIM I KRAJOWYM, ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU PROGRAMU

Polska jest stroną wielu konwencji międzynarodowych w zakresie ochrony środowiska. Z ich ratyfikacji wynikają zobowiązania do podejmowania działań, mające wpływ na politykę państwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz pośrednio na kierunki rozwoju gospodarczego kraju. Ich wagę podkreśla fakt nadrzędności prawa międzynarodowego względem aktów prawa wewnętrznego. Cele polityki UE w dziedzinie środowiska naturalnego zostały określone w art. 191 ust 1 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)*.

Na szczeblu krajowym ochronę środowiska zapewniają w szczególności art. 5 i art. 74 przyjętej w 1997 r. *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*.

Podstawę do prowadzenia polityki ochrony środowiska w kraju, w myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*, stanowi *Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)*. Główną rolą tego dokumentu jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego państwa. Z kolei, tak aktualne w dzisiejszych czasach, problemy związane ze zmianami klimatycznymi reguluje *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020)*. Głównym celem *Strategicznego planu (...)* jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. W dokumencie wskazano priorytetowe

kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, zawiera w swej treści wiele zapisanych odniesień do ochrony środowiska, w konsekwencji czego wypełnia on cele ochrony środowiska w szczególności w zakresie:

- **przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu** – poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i zmniejszenia efektu cieplarnianego, a także wzrost odporności infrastruktury na ekstremalne zjawiska pogodowe oraz poprawę poziomu ochrony mieszkańców przed szkodliwymi skutkami zmian klimatu (bezpośrednie inwestycje wzmacniające odporność naturalnych i ludzkich systemów na zaistniałe lub oczekiwane skutki zmian klimatu) – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - ustabilizowanie koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegłby niebezpiecznej, antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny – **Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r.;**
  - konieczność włączenia się krajów do oceny możliwego wpływu zmian klimatu na różne dziedziny życia i stworzenia strategii ograniczenia tego wpływu poprzez dostosowanie do tych zmian - **Program działań z Nairobi ws. oddziaływania, wrażliwości i adaptacji do zmian klimatu z 2006 przyjęty na forum Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych ws. zmian klimatu (UNFCCC);**
  - podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom – **Cel. 13. Działania w dziedzinie klimatu Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.;**
  - ogólnoświatowy plan działania przeciwdziałający zmianom klimatu dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości znacznie poniżej 2°C – Porozumienie paryskie 2015 r.
  - *promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE);*
  - Cel główny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA 2020);**
  - Cel szczegółowy III: *Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych - Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.*

- **ochrony i poprawy jakości środowiska** – zmniejszenie poziomu emisji zanieczyszczeń do atmosfery, przyczyni się również do zmniejszenia depozycji zanieczyszczeń do wód, gleb, poprawy jakości siedlisk, a w konsekwencji ochrony bioróżnorodności – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie – **Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 09.05.1992 r.;**
  - zachowanie dzikiej fauny i flory, która odgrywa pierwszorzędą rolę w utrzymaniu równowagi biologicznej, która stanowi naturalne dziedzictwo o wartości przyrodniczej, estetycznej, naukowej, kulturowej, rekreacyjnej, gospodarczej – **Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1996 r.;**
  - ochrona, przywracanie oraz promowanie i zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej - **Cel. 15. Życie na lądzie – Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.;**
  - *zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego, ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych* art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE);
  - Cel szczegółowy II: **Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska - Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.**
- **poprawy jakości i życia ludzi** – zmniejszenie depozycji zanieczyszczeń w środowisku wpłynie na poprawę warunków bytowania ludzi, a także ochronę zdrowia człowieka – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - zapewnienie wszystkim ludziom zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu (Do 2030 roku znacząco obniżyć liczbę zgonów i chorób powodowanych przez niebezpieczne substancje chemiczne oraz zanieczyszczenie i skażenie powietrza, wody i gleby) – **Cel. 3. Dobre zdrowie Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.;**
  - *ochrona zdrowia człowieka* art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE);
  - Cel szczegółowy I: **Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego - Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.**

11. POTENCJALNE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI PLANU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA OBSZARY NATURA 2000, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” zawiera dość ogólne zapisy interwencji. W przypadku większości interwencji/przedsięwzięć, brak jest ich podstawowych parametrów, takich jak szczegółowa ich lokalizacja, przebieg, typ oraz skala, czy też powierzchnia zabudowy, stąd nie ma możliwości określenia natężenia danego oddziaływania na środowisko. Tak sformułowana w projekcie dokumentu polityka rozwoju pozwala na dokonanie ogólnej oceny potencjalnych oddziaływań na środowisko. Szczegółowa ocena stopnia i sposobu uwzględnienia wymagań dotyczących ochrony środowiska przez poszczególne inwestycje możliwa będzie dopiero na etapie przygotowania konkretnych inwestycji do realizacji i sporządzenia raportów o oddziaływaniu przedsięwzięć na środowisko.

Ze względu na ogólny charakter projektu dokumentu oraz długoletnią perspektywę realizacji, dla oceny jego potencjalnego wpływu na środowisko należało zidentyfikować możliwe przedsięwzięcia, które mogą wchodzić w zakres realizacji. W projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” znalazły się 23 planowane przedsięwzięcia. Aż 14 z tych przedsięwzięć zostało wymienionych w tym dokumencie jako lista propozycji przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego (tabela 4). Kolejne 4 projekty dużych przedsiębiorców zostały wpisane w TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNEJ. Są to:

1. ZE PAK SA – Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji polskiego autobusu wodorowego przeznaczonego do świadczenia zeroemisyjnego przewozu pasażerów w miastach.
2. ZE PAK SA – Budowa pierwszego w Polsce, zaawansowanego technologicznie zakładu produkcji elektrolizerów jako element transformacji energetycznej i technologicznej.
3. ZE PAK SA – Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła.
4. Sun Garden Polska Sp. z o.o. Sp.k. – Budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska.

Ponadto w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” wymienione zostały inne projekty, takie jak:

1. Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich na obszarze Wielkopolski wschodniej – PGW Wody Polskie
2. Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie

- i utrzymanie miejsc pracy – projekt wspólny Zarządu GK ZE PAK oraz Związków Zawodowych
3. Niskoemisyjny transport publiczny w subregionie konińskim – wspólny dla Miasta Konin (LIDER PROJEKTU), Miejskiego Zakładu Komunikacji w Koninie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Koninie S.A., Miasta Koło, Miasto Słupca i Miasta Turek.
  4. Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej – PWSZ w Koninie
  5. PSNC EnergyLab - wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS.

Tabela 4.

Lista propozycji przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Fundusz	Szacunkowa wartość dofinansowania UE ²	Szacunkowa wartość całkowita	Cel Polityki	Komentarz MFIPR	Uwagi SWW
1.	Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS)	EFRR		100 000 000 PLN	CP1	Projekt wymaga uzgodnień z Głównym Geodetą Kraju.	W okresie programowania 2014-2020 część środków unijnych została z sukcesem przeznaczona i wykorzystana na projekty związane z wdrożeniem e-usług poprzez budowę i rozbudowę systemów informacji przestrzennej, nie tylko w województwie, lecz także w samorządach niższego szczebla. System informacji przestrzennej zasilony wiarygodnymi i aktualnymi danymi (w szczególności z zasobu geodezyjnego i kartograficznego) zapewnia m.in. nowe jakościowo, elektroniczne usługi administracji publicznej, umożliwiające bardziej efektywne zarządzanie przestrzenią, dostęp do informacji o środowisku oraz turystycznej, monitorowanie zmian klimatycznych, wspieranie procesu zagospodarowania przestrzennego i gospodarki nieruchomościami, jak również wspieranie działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego i zarządzania infrastrukturą krytyczną, a także jest wykorzystywany w wielu innych dziedzinach. W związku z powyższym zasadna jest kontynuacja projektów związanych z rozbudową systemów informacji przestrzennej oraz projektów związanych z pozyskaniem danych zasilających ten system tj. cyfryzacją państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, w tym m. in. modernizacją ewidencji gruntów i budynków, budową bazy danych geodezyjnej ewidencji sieci uzbrojenia terenu (GESUT), bazy danych obiektów topograficznych o szczegółowości zapewniającej tworzenie standardowych opracowań kartograficznych w skali 1:500 (BDOT500), bazy obiektów topograficznych BDOT10k czy przetworzenie do postaci cyfrowej materiałów zasobu geodezyjnego i kartograficznego. Kwota 100 mln zł jest kwotą minimalną, którą należy przeznaczyć na wskazane przedsięwzięcie. Jednocześnie organ centralny – Główny Geodeta Kraju wspiera działania w tym obszarze.
2.	Rewitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Golańcz - granica województwa (linia nr 356)	EFRR	Dofinansowanie w ramach WRPO 2014+ obejmowało wykonanie dokumentacji przedprojektowej oraz studium wykonalności obecnie planowane jest jeszcze dofinansowanie opracowania dokumentacji projektowej, wartość dofinansowania 6 958,9 tys. zł Budowa planowana do dofinansowania w nowej perspektywie Łączne szacowane dofinansowanie 146 200 tys. zł przy 85% dofinansowania	180 000 000 PLN	CP 3	Projekt musi wynikać z Regionalnego Planu Transportowego.	Projekt jest przewidywany do ujęcia w przygotowywanym Regionalnym Planie Transportowym w perspektywie do 2030 roku. Zgłoszenie do indykatywnego wykazu projektów w ramach WRPO 2014+ projektu obejmującego dofinansowanie dokumentacji projektowej - 19.07.2021 r.

² Poziom dofinansowania uzależniony jest od źródła finansowania (KPO/Polityka Spójności), zostanie wskazany na późniejszym etapie prac

3.	Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgałęźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.	EFRR		78 900 000 PLN	CP3		Zgłoszenie do indykatywnego wykazu projektów w ramach WRPO 2014+ projektu obejmującego dofinansowanie dokumentacji projektowej - 19.07.2021 r.
4.	Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce			80 000 000 PLN	CP4	Projekt zgłoszony do KPO – Konieczność określenia warunków wsparcia w celu zapobiegania kanibalizacji wsparcia, podwójnego finansowania lub łączenia ze wsparciem w KPO.	<p>Przedstawiony projekt ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, dlatego w celu umożliwienia jego realizacji Samorząd Województwa Wielkopolskiego zgłosił przedsięwzięcie do realizacji m.in. w ramach naboru do Krajowego Planu Odbudowy (zwany dalej KPO). Obecny stan informacji odnośnie wsparcia w ramach KPO nie jest wystarczający, aby określić warunki wsparcia w celu zapobiegania kanibalizacji wsparcia, podwójnego finansowania lub łączenia ze wsparciem KPO.</p> <p>Projekt będzie miał na celu poprawę dostępu do nowoczesnego kształcenia zawodowego na terenie województwa wielkopolskiego. Przewidywane działania będą opierały się przede wszystkim na dodatkowych formach kształcenia.</p> <p>Projekt obejmie realizację następujących zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Staże lub inne dodatkowe w stosunku do określonej w systemie edukacji formy praktycznej nauki zawodu związane z pracą na stanowiskach u pracodawców (w zależności od stanu prawnego). 2) Dodatkowe zajęcia specjalistyczne w laboratoriach podnoszące poziom wybranych kompetencji uczniów – forma kształcenia dodatkowego oparta na zapoznawaniu z nowymi technologiami, organizowana w formie dodatkowych szkoleń dla uczniów. 3) Rozwój materiałów dydaktycznych, szkoleń i innych form nowoczesnego kształcenia w formule zdalnej, w tym z wykorzystaniem wdrożonej i funkcjonującej w regionie platformy e-learningowej, stanowiącej moduł także wdrożonej platformy komunikacyjnej między uczniami i pracodawcami. 4) Programy dla najlepszych uczniów odbywających zajęcia w laboratoriach i staże, opracowywane we współpracy lub w odpowiedzi na zapotrzebowanie konkretnych pracodawców, pozwalające na wspieranie rozwoju ścieżki kariery uczniów. 5) Szkolenia z zakresu nauki o kompetencjach niezbędnych w zawodzie obejmujące również zagadnienia z zakresu pobudzenia i zmotywowania uczestników do poszukiwania dróg rozwoju, wyposażenie ich w podstawową wiedzę i umiejętności z zakresu funkcjonowania życia społecznego i radzenia sobie w sytuacjach trudnych, uporządkowanie wiedzy o sobie oraz własnych możliwościach osobowych i zawodowych, kształtowanie samodzielności, aktywności, czy kreatywności, rozwój kluczowych umiejętności interpretacyjnych, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej, wyposażenia w podstawowe umiejętności społeczne niezbędne przy zespołowym wykonywaniu pracy. 6) Rozwój Wielkopolskiej Sieci Edukacyjno-Gospodarczej wspomaganej przez wdrożoną i rozwijaną w kolejnych edycjach „Czasu zawodowców” platformę komunikacyjną.

						<p>7) Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych nauczycieli – realizowane w różnej formie np. szkolenia branżowe, kursy, studia, staże.</p> <p>8) Realizacja form wsparcia, w tym rozwój wsparcia zdalnego, dla uczniów szkół zawodowych w celu uzyskania dodatkowych kwalifikacji i kompetencji związanych z zawodem (specjalistyczne kursy i szkolenia zawodowe),</p> <p>9) Wyposażenie, doposażenie w sprzęt lub materiały dydaktyczne, w tym na potrzeby rozwoju kształcenia zdalnego, pracowni kształcenia zawodowego (niezbędne do realizacji procesu kształcenia) szkół oraz placówek kształcenia zawodowego.</p>
5.	Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030		140 000 000 PLN	CP4		<p>Przedstawiony projekt ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, dlatego w celu umożliwienia jego realizacji Samorząd Województwa Wielkopolskiego zgłosił przedsięwzięcie do realizacji m.in. w ramach naboru do Krajowego Planu Odbudowy (zwany dalej KPO). Odnosnie projektu Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030 MFiPR nie wskazało konieczności określenia warunków wsparcia w celu zapobiegania kanibalizacji wsparcia, podwójnego finansowania lub łączenia ze wsparciem w KPO.</p> <p>Celem głównym projektu „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030” jest podniesienie do 2026 r. jakości edukacji na każdym szczeblu kształcenia ogólnego oraz zawodowego w 1.000 szkół województwa wielkopolskiego poprzez rozwój kompetencji cyfrowych 8.000 nauczycieli i 20.000 uczniów w wyniku szkoleń i zajęć pozalekcyjnych prowadzonych z zastosowaniem aktywizujących metod kształcenia w trybie stacjonarnym i zdalnym oraz z wykorzystaniem narzędzi i technologii informacyjnych i komunikacyjnych.</p> <p>Projekt obejmie realizację następujących zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rozbudowa, na bazie stworzonej w Projekcie „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020” chmury - portalu edukacyjnego, zapewniającego możliwość realizacji kształcenia ogólnego i zawodowego na odległość z wykorzystaniem wysokiej jakości technologii cyfrowych oraz stworzenie, w kolejnych szkołach, wewnątrzszkolnych sieci informatycznych LAN (w tym na bazie sieci wi-fi), zapewniających dostęp do szerokopasmowej transmisji, w tym Internetu. 2) Wyposażenie szkół w wysokiej jakości narzędzia informatyczne takie jak tablety, laptopy, specjalistyczne narzędzia cyfrowe wyposażające poszczególne pracownie dydaktyczne. 3) Rozbudowa infrastruktury studiów multimedialnych (green studiów) zlokalizowanych w Ośrodkach i Centrach Doskonalenia Nauczycieli, wspierających proces kształcenia zdalnego. 4) Organizacja szkoleń dla nauczycieli ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji informatycznych oraz umożliwienie realizacji szkoleń w trybie on-line z wykorzystaniem wypracowanych, zakupionych i wykorzystywanych w obecnym projekcie „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020” rozwiązań cyfrowych tj. system wideokonferencyjny, platforma edukacyjna. 5) Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla uczniów ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji informatycznych oraz umożliwienie realizacji szkoleń w trybie on-line z wykorzystaniem wypracowanych, zakupionych i wykorzystywanych w obecnym projekcie „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020” rozwiązań cyfrowych tj. system wideokonferencyjny, platforma edukacyjna.

						<p>6) Zapewnienie możliwości zdalnego rozliczania i dokumentowania przez szkoły udziału w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z obowiązującymi Wytocznymi.</p> <p>7) Udostępnienie nauczycielom, także w wersji cyfrowej, poradników metodyczno-dydaktycznych wspomagających organizację i realizację procesu kształcenia podczas prowadzenia zajęć pozalekcyjnych z uczniami oraz zapewnienie nauczycielom ciągłego wsparcia merytorycznego świadczonego w projekcie przez pracowników naukowych oraz doradców metodycznych posiadających kompetencje informatyczne.</p>
6.	Budowa siedziby Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu			31 000 000 PLN	CP4	<p>Od 2008 roku ODN w Poznaniu nie posiada własnej siedziby, korzysta z nieruchomości biurowej w formie najmu. Niezbędne jest zapewnienie miejsca do działalności edukacyjno-szkoleniowej prowadzonej jako zdanie główne placówki w celu zagwarantowania warunków do prowadzenia i rozwoju działalności. Planowana jest zatem budowa nowoczesnej siedziby, wyposażonej w innowacyjne pomieszczenia, zapewniające warunki pracy koncepcyjnej, sal dydaktycznych i warsztatowych, Edukacyjne Centrum Informatyczne, umożliwiające zarówno przygotowanie nowoczesnych materiałów dydaktycznych, w tym filmowych, jak i gromadzenie i udostępnianie zasobów dla wielkopolskich nauczycieli i szkół.</p> <p>Z oferty ODN w Poznaniu korzysta obecnie ponad 35 tys. nauczycieli i dyrektorów szkół.</p> <p>Własna siedziba zbudowana w oparciu o innowacyjne technologie, sprzyjające ochronie środowiska, pozwoli na obniżenie kosztów funkcjonowania oraz przyczyni się do budowania gospodarki opartej na wiedzy.</p> <p>Nowa siedziba Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu pozwoli systematycznie powiększać zbiory. Umożliwi wdrażanie nowych pomysłów. Oferta Biblioteki skierowana do szerokiej grupy odbiorców, reprezentujących różne kręgi społeczne, wpłynie na wzrost aktywności społeczności lokalnej – nowych inicjatyw i działań. Poprzez upowszechnianie narzędzi TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnej) przyczyni się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego.</p> <p>Celem budowy nowej siedziby Biblioteki jest przygotowanie dokumentacji dla inwestycji o wysokich standardach technicznych adekwatnych do potrzeb w zakresie rozwoju zawodowego nauczycieli, oferującego kompleksowe wspomaganie szkół z udziałem części szkoleniowej i informacyjnej. Planowana budowa pozwoli nauczycielom oraz studentom na korzystanie w jednym miejscu ze wszystkich niezbędnych materiałów i szkoleń. Ułatwi wymianę doświadczeń i kontaktów. Nowoczesna budowla i projektowane rozwiązania pozwolą na wdrożenie w pełni także obsługi elektronicznej. Kreowanie warunków sprzyjających budowie społeczeństwa informacyjnego oraz przygotowanie zasobów ludzkich dla gospodarki opartej na wiedzy i nowych usługach przyczyni się do przyspieszenia e-rozwoju Wielkopolski, podnoszenia jakości kształcenia studentów oraz standardów pracy w szkołach i placówkach oświatowych.</p> <p>Koncepcja nowej siedziby to budynek energooszczędny, pozyskujący ciepło także z otoczenia przez kolektory słoneczne, spełniający wymogi ochrony środowiska, umożliwiający pełen dostęp dla osób niepełnosprawnych zgodnie z założeniami polityki horyzontalnej UE, zabezpieczający ergonomiczne warunki pracy pracowników oraz osób korzystających ze szkoleń i zasobów Biblioteki. Umożliwi efektywne wykorzystanie terenu, także ze względu na usytuowanie</p>

							parkingu w podziemiu. Budynek będzie posiadał ogrzewanie gazowe z ograniczoną emisją dwutlenku węgla do środowiska, przedmiotowa koncepcja koncentruje się głównie na trzech spektrach, tj.: na oszczędności energii, rozwoju aktywności związanej z działalnością oświatowo-kulturalną oraz z zachowaniem dziedzictwa kulturowego.
7.	Budowa Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu			90 000 000 PLN	CP 4	<p>Możliwość, zakres i warunki realizacji uzależnione od wyniku negocjacji UP i Programu z Komisją Europejską, w kontekście planowanego wsparcia w KPO komponent D.</p> <p>Możliwość realizacji w sytuacji zapewnienia zgodności z warunkami określonymi przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia oraz spełnienia warunków wynikających z dokumentów strategicznych w zakresie ochrony zdrowia lub deinstytucjonalizacji.</p> <p>Konieczność określenia warunków wsparcia w celu zapobiegania kanibalizacji wsparcia, podwójnego finansowania lub łączenia ze wsparciem planowanym w KPO.</p> <p>Możliwość zastosowania trybu niekonkurencyjnego po spełnieniu warunków określonych w pkt 1 -3.</p> <p>Z uwagi na brak jednoznacznego przesądzenia po stronie Komisji Europejskiej co do możliwego wsparcia ochrony zdrowia, w szczególności w zakresie leczenia szpitalnego oraz liczne wątpliwości dotyczące demarkacji pomiędzy komponentem D Krajowego Planu Odbudowy oraz Polityką Spójności nie jest możliwe określenie, które ze zgłoszonych przez Państwa projektów/przedsięwzięć dotyczących finansowania infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie infrastruktury będą mogły ostatecznie uzyskać wsparcie w Programach Regionalnych.</p>	<p>Z uwagi na to, iż możliwość, zakres i warunki realizacji zgłoszonych przez SWW projektów uzależnione są od wyniku negocjacji UP i Programu z Komisją Europejską oraz ostatecznej demarkacji między Krajowym Planem Odbudowy a Polityką Spójności, a także brak jednoznacznego przesądzenia po stronie KE co do możliwego wsparcia obszaru ochrony zdrowia (w szczególności w zakresie leczenia szpitalnego) i braku określenia na chwilę obecną, które ze zgłoszonych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia będą mogły ostatecznie uzyskać wsparcie, Departament Zdrowia podtrzymuje zgłoszone wcześniej przedsięwzięcia oraz przyjmuje uwagi/komentarze Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.</p>

8.	Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB		30 000 000 PLN	CP4	Jeśli EFRR konieczna komplementarność z EFS+ oraz zgodność ze strategią deinstytucjonalizacji	<p>Realizacja projektu będzie zgodna ze strategią deinstytucjonalizacji i będzie przyczyniać się do wzmocnienia procesu deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym m.in. przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stworzenie w ramach SOCIAL LIVING LAB przestrzeni pokazowych dla JST w zakresie implementacji modeli mieszkań ze wsparciem jako usług środowiskowych wspierających deinstytucjonalizacji (m.in. dla osób starszych, dla osób z niepełnosprawnościami); • stworzenie w ramach SOCIAL LIVING LAB przestrzeni do świadczenia usług środowiskowych wspierających rodziny w ramach Centrum Wsparcia Rodziny. Wsparcie tam realizowane adresowane będzie również do dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej, dla rodzin w systemie pieczy zastępczej i rodzin adopcyjnych. Świadczone wsparcie będzie miało m.in. na celu umieszczenie dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej; • stworzenie w ramach SOCIAL LIVING LAB przestrzeni do wypracowywania nowych rozwiązań technologicznym i organizacyjnych odpowiadających m.in. na potrzeby osób zamieszkujących placówki (np. DPS) w zakresie wzmocnienia ich upodmiotowienia i poprawy jakości życia w instytucji (np. innowacje organizacyjne w zakresie personalizacji miejsc pobytu i wzmocnienia samodzielności osób w ich przestrzeni); • realizację w ramach SOCIAL LIVING LAB zadań ROPS związanych z deinstytucjonalizacją w ramach działalności statutowej lub komplementarnych projektów współfinansowanych ze środków EFS, w tym m.in. realizację działań wynikających z regionalnej strategii deinstytucjonalizacji (planowana do opracowania w 2022 r.), w tym np.: <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie JST (m.in. doradcze/szkoleniowe) w zakresie koordynacji i zarządzania procesem deinstytucjonalizacji na poziomie lokalnym, wsparcie placówek deinstytucjonalizowanych i ich personelu (m.in. doradcze/szkoleniowe) w zakresie zmiany sposobu organizacji placówek, inkubowanie innowacji organizacyjnych odpowiadających na wyzwania związane z deinstytucjonalizacją, tworzenie platform współpracy i wymiany doświadczeń. <p>W zakresie relacji z EFS + planowana jest komplementarność w następującym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • komplementarność z projektem koordynacyjnym ROPS planowanym do realizacji w ramach EFS. Część zadań przewidziana w zakresie projektu będzie realizowana w ROPS SOCIAL LIVING LAB (m.in. doradztwo/spotkania/szkolenia/ warsztaty itd.), • komplementarność z projektem/projektami w zakresie innowacji społecznych planowanymi do realizacji w ramach EFS, w ramach których część zadań będzie przewidziana do realizacji w ROPS SOCIAL LIVING LAB, w tym szczególnie w zakresie zapewnienia przestrzeni do inkubowania/testowania innowacji w tym technologicznych. • komplementarność z projektami ROPS planowanymi do realizacji w ramach FEZ w ramach CP4, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> – projektem w zakresie realizacji usług wsparcia dzieci i rodzin, w tym w obszarze adopcji (wsparcie pre i postadopcyjne), które ma być świadczone w Centrum Wsparcia Rodzin w ROPS SOCIAL LIVING LAB;
----	---	--	----------------	-----	---	--

						<ul style="list-style-type: none"> - projektem w obszarze teleopieki, w ramach którego część zadań będzie realizowana w ROPS SOCIAL LIVING LAB, - projektem Inkubator zmiany lokalnej – rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych, w ramach którego część zadań będzie realizowana w ROPS SOCIAL LIVING LAB, - projektem dotyczącym wsparcia cudzoziemców, w ramach którego funkcjonować będą Centra Integracji Cudzoziemców, a część zadań będzie realizowana w ROPS SOCIAL LIVING LAB, - innymi projektami realizowanymi bądź współrealizowanymi przez ROPS, szczególnie w obszarze wsparcia rodzin, pieczy zastępczej, polityki wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, wsparcia osób starszych, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wsparcia cudzoziemców, wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i kadry sektora polityki społecznej.
9.	Wielkopolskie telecentrum opieki		50 000 000 PLN	CP4	<p>Możliwość, zakres i warunki realizacji uzależnione od wyniku negocjacji UP i Programu z Komisją Europejską, w kontekście planowanego wsparcia w KPO komponent D.</p> <p>Możliwość realizacji w sytuacji zapewnienia zgodności z warunkami określonymi przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia oraz spełnienia warunków wynikających z dokumentów strategicznych w zakresie ochrony zdrowia lub deinstytucjonalizacji.</p> <p>Konieczność określenia warunków wsparcia w celu zapobiegania kanibalizacji wsparcia, podwójnego finansowania lub łączenia ze wsparciem planowanym w KPO.</p> <p>Możliwość zastosowania trybu niekonkurencyjnego po spełnieniu warunków określonych w pkt 1 -3.</p> <p>Z uwagi na brak jednoznacznego przesądzenia po stronie Komisji Europejskiej co do możliwego wsparcia ochrony zdrowia, w szczególności w zakresie leczenia szpitalnego oraz liczne wątpliwości dotyczące demarkacji pomiędzy komponentem Krajowego Planu Odbudowy</p>	<p>Planowany projekt co do zasady realizowany powinien być w obszarze pomocy społecznej z założeniem łączenia usług społecznych i zdrowotnych.</p> <p>Głównym celem projektu jest wsparcie wielkopolskich gmin w organizacji wsparcia opiekuńczego dla osób starszych świadczonego w miejscu zamieszkania jako profilaktyki umieszczenia w instytucji całodobowej takiej jak dom pomocy społecznej.</p> <p>Projekt zakłada 3 główne komponenty:</p> <p>Uruchomienie i obsługę Regionalnego Centrum Teleopieki przez ROPS w Poznaniu koordynującego świadczone wsparcie w systemie teleopieki we współpracy z wielkopolskimi gminami.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Teleopieka rozumiana jest jako stworzenie kanału bezpośredniego kontaktu z osobą starszą dzięki narzędziom technologicznym (np. bransoletkom). Kanał komunikacji może być wykorzystywany w celach podtrzymywania aktywności społecznej (np. cykliczne rozmowy monitorujące) oraz w celach alarmowych, związanych z sytuacjami, w których pojawia się natychmiastowa potrzeba wsparcia w związku np. z pogorszeniem sytuacji zdrowotnej. W ramach tego komponentu konieczne byłoby wdrożenie usług zdrowotnych takich jak m.in.: dyżury ratownika medycznego, możliwość bezpośredniej konsultacji z lekarzem, w tym specjalistą, wyposażenie osób starszych w mobilny sprzęt medyczny jak np. przenośne monitory ekg, rozbudowane parametry monitorowania funkcji życiowych np. w bransoletkach. 2) Umożliwienie korzystania z usług medycznych jest konieczne w celu wspierania jak najlepszego stanu zdrowia osoby starszej i szybkiego reagowania w sytuacjach krytycznych, czyli profilaktyki hospitalizacji i konieczności umieszczenia w instytucji całodobowej. 3) Współpracę z gminami w zakresie włączenia usług teleopieki jako elementu lokalnego systemu usług skierowanego do osób starszych, w tym usług opiekuńczych i środowiskowych usług opiekuńczych w duchu deinstytucjonalizacji. 4) Pobudzanie aktywności społeczności lokalnych w gminach, w których będzie realizowana teleopieka (pobudzanie wolontariatu sąsiedzkiego, senioralnego, aktywności obywatelskiej)

					<p>oraz Polityką Spójności nie jest możliwe określenie, które ze zgłoszonych przez Państwa projektów/przedsięwzięć dotyczących finansowania infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie infrastruktury będą mogły ostatecznie uzyskać wsparcie w Programach Regionalnych.</p> <p>W celu zapewnienia koordynacji i interoperacyjności projektów w zakresie e-zdrowia lub telemedycyny możliwość realizacji uzależniona od uzyskania pozytywnej opinii ministra właściwego do spraw zdrowia zgodnie z procedurą o której mowa w art. 8 ust. 4 Kontraktu Programowego i - jeśli dotyczy odpowiednio zapewnienia zgodności z warunkami określonymi przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia.</p>	<p>Projekt w tym zakresie realizować będzie założenia procesu deinstytucjonalizacji przedstawione m.in. w projekcie Strategii Rozwoju Usług Społecznych oraz w planowanej regionalnej strategii deinstytucjonalizacji (planowana na rok 2022) m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację wsparcia dla osoby mającego wspierać jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie osoby w środowisku zamieszkania. Pomoc z jednej strony ma dotyczyć zbudowania we współpracy ze środowiskiem lokalnym kręgów wsparcia wokół osoby starszej i jej potrzeb w codziennym funkcjonowaniu m.in. w ramach wolontariatu i usług sąsiedzkich. Z drugiej strony umożliwienie dostępu do łatwo dostępnych usług medycznych powinno zmniejszać ryzyko hospitalizacji i konieczności umieszczenia w instytucjach z opieką całodobową; - wsparcie gmin w deinstytucjonalizacji usług poprzez zwiększenie skali usług świadczonych w środowisku zgodnie z krajowymi i regionalnymi założeniami strategicznymi; - wsparcie społeczności lokalnych w samoorganizacji na rzecz wsparcia osób starszych (m.in. wolontariatu czy usług sąsiedzkich) <p>Projekt zakłada komplementarność z innym wsparciem opiekuńczym organizowanym przez gminy w systemie pomocy społecznej takim jak np. usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze czy usługi sąsiedzkie.</p> <p>Projekt zakłada komplementarność z innymi zadaniami realizowanymi przez ROPS w Poznaniu w zakresie wsparcia osób starszych oraz koordynacją procesu deinstytucjonalizacji, realizowanymi ze środków własnych oraz w ramach innych planowanych do realizacji projektów.</p> <p>Z tej perspektywy wydaje się, iż nie ma ryzyka kanibalizacji wobec Komponentu D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia” KPO, w tym szczególnie inwestycją D1.1.2. Przyspieszenie procesów transformacji cyfrowej ochrony zdrowia poprzez dalszy rozwój usług cyfrowych w ochronie zdrowia.</p> <p>W zakresie zapewnienia koordynacji i interoperacyjności projektów w obszarze pomocy społecznej i ochrony zdrowia proponujemy wypracowanie mechanizmów wewnętrznej koordynacji na poziomie Samorządu Województwa Wielkopolskiego z udziałem IZ FEW/ Departamentu Polityki Regionalnej/ Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego i Departamentu Zdrowia.</p>
10.	Inkubator zmiany lokalnej – rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych		60 000 000 PLN	CP4	<p>Celem projektu jest wsparcie samorządów lokalnych szczebla gminnego w stworzeniu systemu realizacji usług społecznych na poziomie lokalnym zgodnie z ustawą o centrach usług społecznych/ przy wykorzystaniu wypracowanych modeli/doświadczeń funkcjonowanie centrów usług społecznych.</p> <p>Wsparcie merytoryczne samorządów lokalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w zakresie diagnozy sytuacji w obszarze usług społecznych, w tym w zakresie potrzeb mieszkańców, deficytów i potencjału lokalnych instytucji i organizacji w kontekście dostarczania wysokiej jakości usług społecznych 	

						<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w zakresie tworzonego systemu realizacji usług społecznych i lokalnej koordynacji usług społecznych. • Wsparcie w zakresie sieciowania instytucji, organizacji realizujących usługi społeczne • Wsparcie podczas wdrażania modelu tworzenia centrum usług społecznych • Wsparcie finansowe samorządów lokalnych • Granty na wdrożenie modeli tworzenia CUS i realizacji usług społecznych na poziomie lokalnym przy założeniu, że tworzony system będzie wprowadzał 4 nowe usługi społeczne świadczone na poziomie lokalnym
11.	Centrum Muzyki		350 000 000 PLN	CP4	<p>Konieczne bardziej szczegółowe informacje nt. zakresu wsparcia przedsięwzięcia.</p> <p>Przedstawiony projekt ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, dlatego w celu umożliwienia jego realizacji Samorząd Województwa Wielkopolskiego zgłosił przedsięwzięcie do realizacji w ramach naboru do Krajowego Planu Odbudowy.</p> <p>Utworzenie Centrum Muzyki, gdzie swoją stałą siedzibę znalazłaby Filharmonia Poznańska im. T. Szelińskiego – zakłada się powstanie nowego budynku, w którym znajdowałyby się dwie sale koncertowe: sala główna na 1400 miejsc i sala kameralna na 300 miejsc, ponadto sale: prób dla orkiestry, dla Pro Sinfoniki, sala prób wokalnych. Przewidziane są także strefy: wejściowa z <i>foyer</i>, dla zespołu artystycznego, administracji, zaplecza technicznego i socjalnego. Centrum Muzyki będzie też szansą na stworzenie, przy stałej siedzibie Filharmonii Poznańskiej, obszaru pracy twórczej i jej prezentacji dla Orkiestry Kameralnej Polskiego Radia Amadeus, licznych poznańskich zespołów muzycznych i chóralnych, a także areny najważniejszych międzynarodowych i ogólnopolskich konkursów i festiwali muzycznych: Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego, Poznańskiej Wiosny Muzycznej, cyklu <i>Speaking Concerts</i> czy festiwalu Era Jazzu oraz innych ważnych projektów uwzględniających różnorodność form i gatunków muzycznych, a działania rewitalizacyjne poprzez wprowadzenie funkcji kulturalnych przyniosą skutek centrotwórczy i edukacyjny. Przewiduje się, że odbywać się tam będą również seminaria i szkolenia dotyczące muzyki dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych przede wszystkim zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu oraz wprowadzające w przestrzeń działań online. Nowy obiekt ma powstać na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich.</p> <p>Stworzenie siedziby dla Filharmonii Poznańskiej jest projektem wymienionym w <i>Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku</i>.</p> <p>Trwają rozmowy z miastem Poznań, dotyczące podpisania porozumienia w sprawie lokalizacji inwestycji.</p>	
12.	Modernizacja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy – etap II		20 000 000 PLN	CP4	<p>W ramach perspektywy 2014-2020 Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy realizuje projekt rozbudowy infrastruktury instytucji (zakończenie koniec roku 2021), dzięki czemu zyska ona nowe przestrzenie, w których znajdują się nowoczesne pracownie archeologiczne i naukowe, archiwum oraz sala edukacyjna.</p> <p>II etap dotyczył będzie modernizacji dwóch kolejnych budynków znajdujących się w Muzeum na Lednicy (B1 i B), w których stworzone zostaną: magazyn archeologiczny zabytków masowych, pracownie konserwatorskie, biblioteka, magazyn antropologiczny i kolejne sale edukacyjne. Ponadto planowane jest przygotowanie projektu i wykonanie wystawy stałej w budynku głównym oraz wyposażenie sal konferencyjnych (sala wewnętrznych konferencji muzeum i duża</p>	

						<p>sala konferencyjna na ponad 120 osób) i holu głównego. Planuje się także wykonanie parkingu przed muzeum i zagospodarowanie terenu wokół.</p> <p>Trwa realizacja I etapu inwestycji. Muzeum posiada dokumentację techniczną (wymagana aktualizacja) II etapu realizacji zadania oraz koncepcję wystawy stałej.</p>
13.	Modernizacja zespołu pałacowo- parkowego w Winnej Górze			20 000 000 PLN	CP4	<p>Celem projektu jest stworzenie nowoczesnej instytucji kultury, służącej interpretacji historii, ze szczególnym uwzględnieniem dążeń niepodległościowych, Projekt obejmuje wykonanie prac modernizacyjnych, konserwatorskich i adaptacyjnych, a także zakup wyposażenia niezbędnego do stworzenia w zespole pałacowo-parkowym w Winnej Górze zarówno infrastruktury, jak i ekspozycji stałej. Budynkiem poddanym modernizacji będzie trzykondygnacyjny, zabytkowy pałac z 1910 roku, rewaloryzacji poddany zostanie także park o pow. 8 hektarów. Zmodernizowany pałac będzie w całości wystawa stałą. Jej zakres tematyczny obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piwnice: losy gen. Dąbrowskiego od czasów saskich do czasu Legionów, związki z J. Wybickim, Dąbrowski dyplomata, człowiek Europy, - parter: rok 1806 – zwycięskie powstanie wielkopolskie, wjazd Dąbrowskiego do Poznania, ślub z Barbarą Chłapowską (kuzynką Dezyderego), udział w wojnach, korespondencja, spotkania, życie codzienne w Winnej Górze. Ta część ta ma ukazywać Dąbrowskiego jako żołnierza, kolekcjonera i dyplomata, - I piętro: Dezydery Chłapowski, adiutant Dąbrowskiego i ordynans Napoleona, który po jego klęsce osiada w Turwi; uczestnik powstania listopadowego, jednocześnie prekursor pracy organicznej w Wielkopolsce; wprowadzenie do opowieści o wielkopolskich organicznikach, powiązanie wątków organicznikowskich z organizacją zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego w 1918 r. - na każdej z trzech kondygnacji część ekspozycji poświęcona będzie historii obecnego pałacu w Winnej Górze – czasy od 1910 r. <p>Park zagospodarowany zostanie poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie w części wschodniej „parku miniatur” – wielkoskalowej makiety Szlaku Pracy Organicznej, rozmieszczonej na zaznaczonym ciągami komunikacyjnymi (alejkami spacerowymi) konturze województwa wielkopolskiego, - wydzieleniu przestrzeni do realizacji przedsięwzięć plenerowych – pokazów grup rekonstrukcyjnych, koncertów, itp., <p>Nowa instytucja kultury rozpoczęła swoją działalność w dniu 1 stycznia 2021 roku. Aktualnie prowadzi działania popularyzatorskie, korzystając z infrastruktury niedostosowanej do potrzeb odbiorców kultury w XXI wieku.</p>
14.	Remont i adaptacja budynku octowni z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum Okręgowego w Lesznie			25 000 000 PLN	CP4	<p>Samorząd Województwa Wielkopolskiego w roku 2021 zakupił budynek w Lesznie dawnej „octowni” z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum. Nieruchomość usytuowana jest w historycznym centrum Leszna w pobliżu innych instytucji kultury, placówek edukacyjnych i zabytków. Sam budynek – prócz faktu, że wpisany jest do rejestru zabytków – ma walory historyczne: w okresie międzywojennym należał do zasłużonej rodziny Góreckich – powstańców wielkopolskich i działaczy patriotycznych, co w kontekście zakupu na cele muzealne nabiera także wymownego i symbolicznego znaczenia. Na terenie dawnej octowni - która poddana zostanie rewitalizacji - oraz w</p>

						<p>połączonym z nią nowym budynku planuje się stworzyć nowoczesną przestrzeń muzealną. Najważniejszym elementem przedsięwzięcia będzie zorganizowanie przestrzennych, nowoczesnych sal wystawienniczych, które będą skomunikowane z magazynami, pracowniami (m.in. konserwacji i digitalizacji) oraz zapleczem technicznym. W nowej przestrzeni muzeum znaleźć się powinny także obszary przeznaczone na realizowanie funkcji edukacyjnych i usługowych. Taka organizacja przestrzeni stoi w zgodzie z zapewnieniem bezpieczeństwa zbiorów oraz realizacją funkcji kulturowych i społecznych, jakie stawiane są przez instytucjami muzealnymi. Nieruchomość oraz istniejące plany zagospodarowania przestrzennego centrum Leszna gwarantują realizację tych celów.</p> <p>Muzeum miało swoją główną siedzibę w dwóch połączonych budynkach, z których jeden był własnością parafii augsbursko – ewangelickiej. Ze względu na stan techniczny budynku, Muzeum w roku 2020 zrezygnowało z jego dzierżawy. Dodatkową dysfunkcją budynku był brak dostępności dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>W związku z tym nie można obecnie prezentować części zbiorów instytucji, dlatego Samorząd Województwa Wielkopolskiego zakupił w roku 2021 nieruchomość w Lesznie – dawną „octownię”. Rozwój instytucji wymaga zmiany siedziby.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Kanibalizacja wsparcia - termin jest stosowany w kontekście równoległego występowania różnych źródeł finansowania, z których można korzystać na realizację takich samych lub zbliżonych zadań.

W prognozie oddziaływania na środowisko przeanalizowany został możliwy wpływ ustaleń programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” na poszczególne komponenty środowiska. Ocena obejmowała wszystkie planowane w dokumencie działania, mogące znacząco oddziaływać na środowisko. Wyniki oceny zamieszczono w macierzy/tabeli (tabela 5), poprzedzając ją objaśnieniami skrótów i barw zastosowanych w ocenie. Wnioski z oceny zamieszczono w dalszej części opisowej.

Legenda:

INTENSYWNOŚĆ I CHARAKTER ODDZIAŁYWANIA

+++	Duże pozytywne (Bardzo pozytywne)
++	Średnie pozytywne
+	Małe pozytywne
0	Brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome
-	Małe negatywne
--	Średnie negatywne
---	Duże negatywne
+/-	Zarówno pozytywne jak i negatywne
N	Brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania

TYP ODDZIAŁYWANIA

Bez	Bezpośrednie
Poś	Pośrednie
Wt	Wtórne
Sk	Skumulowane

CZAS ODDZIAŁYWANIA

Chw	Chwilowe
St	Stale
Kr	Krótkoterminowe
Sr	Srednioterminowe
Dł	Długoterminowe

STOPIEN ODWRACALNOŚCI

Odw	Chwilowe
Nieodw	Stale

Ocena oddziaływania planowanych przedsięwzięć na komponenty środowiska.

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rosliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne /surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
1.	Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS)	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Rewitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Golańcz - granica województwa (linia nr 356). Kolejny etap modernizacji linii nr 356 (stanowiący część większego zadania inwestycyjnego realizowanego ze środków WRPO na lata 2007-2013), powiązany bezpośrednio ze zrealizowanymi inwestycjami na tej linii (Etap I, IA). Przedsięwzięcie obejmować będzie rewitalizację niezelektryfikowanej, jednotorowej linii kolejowej nr 356 na odcinku Wągrowiec – Golańcz – granica województwa długości ok. 29 km. Opracowana została dokumentacja przedprojektowa – Studium Wykonalności. Podjęta została przez Zarząd PKP PLK S.A. decyzja o wyborze wariantu inwestycyjnego. Z uwagi na koszty, realizacja inwestycji możliwa będzie w kolejnej perspektywie finansowej UE w ramach WRPO 2021-2027. Planowane są prace przygotowawcze tj. opracowanie dokumentacji projektowej (WRPO 2014-2020).	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	
3.	Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgałęźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	
4.	Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
5.	Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
6.	Budowa siedziby Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu (nowa lokalizacja)	N	++ BEZ/DŁ/ODW	N	N	N	N	N	N	N	N	N	
7.	Budowa Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
8.	Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
9.	Wielkopolskie telecentrum opieki	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
10.	Inkubator zmiany lokalnej – rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
11.	Centrum Muzyki (nowa lokalizacja)	N	++ BEZ/DŁ/ODW	N	N	N	N	N	N	N	N	N	

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne / surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
12.	Modernizacja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy – etap II	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0
13.	Modernizacja zespołu pałacowo - parkowego w Winnej Górze	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0
14.	Remont i adaptacja budynku octowni z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum Okręgowego w Lesznie	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0
15.	Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji polskiego autobusu wodorowego przeznaczonego do świadczenia zeroemisyjnego przewozu pasażerów w miastach	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
16.	Budowa pierwszego w Polsce, zaawansowanego technologicznie zakładu produkcji elektrolizerów jako element transformacji energetycznej i technologicznej	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
17.	Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
18.	Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19.	Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	Wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórczych na obszarze Wielkopolski wschodniej – PGW Wody Polskie	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	0	0	0
22.	Niskoemisyjny transport publiczny w subregionie konińskim – wspólny dla Miasta Konin (LIDER PROJEKTU), Miejskiego Zakładu Komunikacji w Koninie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Koninie S.A., Miasta Koło, Miasta Słupca i Miasta Turek	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
23.	Budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW

12. WNIOSKI Z OCENY ODDZIAŁYWANIA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Rozwiązania zawarte w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, zamieszczonych w tabeli 1 należy ocenić jako korzystne z punktu widzenia oddziaływania na środowisko.

Realizacja zapisów projektu programu niewątpliwie przyczyni się do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju kraju (zrównoważony rozwój, zrównoważona gospodarka wodna, zrównoważona multimodalna mobilność, zrównoważona, odporna na zmiany klimatu, inteligentna i intermodalna mobilność, kultura i zrównoważona turystyka, etc.). Działania przewidywane do realizacji, w ramach w jego poszczególnych priorytetów i celów szczegółowych, przyczynią się do rozwiązywania problemów środowiskowych w postaci wyzwań dotyczących poprawy jakości środowiska, zahamowania zmian klimatu, zachowania różnorodności biologicznej itp., jednocześnie wpływając na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Projekt programu zawiera działania synergiczne np. w postaci podnoszenia efektywności: energetycznej, wykorzystania OZE, wykorzystania zasobów wodnych, zasobów naturalnych, w tym zachowania różnorodności biologicznej, ochrony zdrowia i kultury itp.

Realizacja zapisów programu przyczyni się do szybszej redukcji emisji gazów cieplarnianych. Wpływ na to będą miały, przede wszystkim działania w zakresie wykorzystania OZE, podnoszenia efektywności transportu (w tym rozwój transportu publicznego) etc.

W projekcie programu przewidziano: wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, wspieranie zrównoważonej gospodarki wodnej, sprzyjanie ochronie przyrody, bioróżnorodności i rozwojowi zielonej infrastruktury. Działania przewidziane w ramach tych celów wpływać będą bezpośrednio na poprawę stanu środowiska.

W projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, na etapie opracowania prognozy oddziaływania na środowisko, nie zostały wskazane konkretne miejsca realizacji poszczególnych projektów wpisanych w priorytety dokumentu. Projekt programu ma charakter operacyjny i ze względu na swoją formułę, dokument ten nie precyzuje dokładnych lokalizacji, ani skali, a także innych cech działań przewidzianych do wsparcia w ramach projektów. Ponieważ kwestia lokalizacji ma dla oceny na walory przyrodnicze kluczowe znaczenie, szczegółowa ocena oddziaływania na poszczególne elementy ekosystemów i ich integralność nie mogła zostać wykonana na poziomie poszczególnych inwestycji. Wiadomo natomiast, że w obszarach objętych ochroną prawną znajdować się będą prawdopodobnie niektóre przedsięwzięcia wymienione w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”.

- *Modernizacja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, położonego w Lednickim Parku Krajobrazowym. Muzeum - poza terenem otwartym - czyli m.in. wyspą Ostrów Lednicki, użytkuje zaadaptowane w 2000 r. zabudowania dawnego folwarku. Modernizacja tego kompleksu budynków trwa sukcesywnie od roku 2018 i obejmuje infrastrukturę magazynowo

-konserwatorsko - wystawienniczą muzeum. Prace realizowane są dla celów prospołecznych i konserwatorskich, nie przewiduje się zatem oddziaływania na pozostałe komponenty środowiska przyrodniczego.

- *Revitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Gołańcz - granica województwa*, usytuowanej częściowo w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Welny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka³. Planowane przedsięwzięcie generalnie nie będzie naruszać celów ochrony obszarów Natura 2000 również tych, zawartych w obowiązujących planach ochronnych czy planach zadań ochronnych. Niestety, istniejąca infrastruktura kolejowa jest aktualnie w znacznej mierze zdekapitalizowana i nie spełnia nowoczesnych standardów jakości i bezpieczeństwa, a także parametrów technicznych warunkujących pożądaną szybkość przewozów kolejowych. Modernizacja, rewitalizacja istniejących linii kolejowych pośrednio przyczynia się do pozytywnego i długoterminowego oddziaływania na wszystkie komponenty środowiska przyrodniczego. Jednak w perspektywie chwilowej/krótkoterminowej działania te mogą negatywnie oddziaływać na poszczególne składowe środowiska przyrodniczego. Podobnie ocena kształtuje się w przypadku inwestycji pn. *Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgałęźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.* Należy w tym przypadku zaznaczyć że budowa nowych odcinków linii kolejowych jest związana z trwałymi przekształceniami pewnego pasa powierzchni ziemi, rzeźby terenu, roślinności oraz z trwałą zmianą jakości gleb a także oddziaływaniami na bioróżnorodność (oddziaływania długotrwałe lub nawet nieodwracalne).
- *Przedsięwzięcie pn. „Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich”* także potencjalnie może się znajdować w obszarach chronionych, choć w projekcie dokumentu nie ma precyzyjnie dookreślonej lokalizacji poszczególnych etapów inwestycyjnych. Jest to przedsięwzięcie które będzie realizowane przy współpracy Zespołu Elektrowni PAK oraz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. To planowane przedsięwzięcie ważne jest w skutkach hydrologicznych dla całego regionu. Cel ma zostać osiągnięty poprzez optymalne kształtowanie zlewni rzek i jezior występujących w rejonie funkcjonowania odkrywek węgla brunatnego (głównie Konin i Adamów), wykorzystanie wyrobisk końcowych do prowadzenia gospodarki retencyjnej i przeciwpowodziowej oraz nawiązanie współpracy dla wykorzystania terenów pogórnich do produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Realizacja zapisów programu będzie oddziaływać pozytywnie także na stan wód oraz zasobów wodnych, nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary objęte ochroną prawną.

---

³ Przedsięwzięcie zaczerpnięte z „Aktualizacji Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego” i ocenione w prognozie oddziaływania na środowisko sporządzonej na potrzeby tego dokumentu. Założeniem „Aktualizacji Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego” jest sprawne funkcjonowanie i rozwój transportu zbiorowego przy wykorzystaniu w jak najszerszym stopniu istniejącej infrastruktury drogowej i kolejowej. Stąd wykluczenie możliwości wystąpienia bezpośrednich negatywnych oddziaływań na obszary cenne przyrodniczo objęte ochroną prawną, a szczególnie obszary Natura 2000.

Należy założyć, że część z planowanych w analizowanym dokumencie przedsięwzięć, w tym m.in. przeprawy mostowe lub zwiększanie retencji, może być położonych w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych (obecnie ich przebieg jest schematyczny, orientacyjny). W tym wypadku należy zachować zgodność ustaleń projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” z przepisami dotyczącymi stref ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem nakazów obowiązujących na terenach ochrony bezpośredniej oraz zakazów, ograniczeń i nakazów obowiązujących na terenach ochrony pośredniej. Po analizie oddziaływań ustaleń projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, nie doszło do identyfikacji potencjalnych znaczących negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną, jednak w przypadku konkretnych projektów, można spodziewać się wystąpienia takich potencjalnych negatywnych oddziaływań. Oddziaływania negatywne będą dotyczyły przede wszystkim fazy realizacji inwestycji, w mniejszym stopniu ich eksploatacji.

Identyfikacja oddziaływania ustaleń projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” na florę wskazuje, iż w największym stopniu determinantą występowania negatywnego wpływu na siedliska i rośliny będzie w przyszłości lokalizacja inwestycji, a także powierzchnia, która zostanie zajęta pod budowę. Inwestycje infrastrukturalne w istotnym stopniu mogą doprowadzić do fragmentacji siedlisk oraz zajmowania cennych stanowisk roślinnych. Najistotniejsze negatywne oddziaływania zidentyfikowane w zakresie oddziaływania na cenne gatunki zwierząt związane będzie z zajmowaniem siedlisk na skutek powstawania nowych elementów infrastruktury liniowej (w szczególności dróg). W przypadku fauny, bardzo istotną rolę odgrywają korytarze ekologiczne. Ich funkcją jest umożliwienie zwierzętom przemieszczania się w przestrzeni. Konflikty planowanych inwestycji (w szczególności liniowych) ze środowiskiem naturalnym, potencjalnie mogą dotknąć właśnie korytarze ekologiczne. Wprowadzanie infrastruktury, która trwale spowoduje przecięcie tras migracji może potencjalnie doprowadzić do zmian w populacjach gatunków migrujących i zasiedlających tereny korytarzy.

Projekty dużych przedsiębiorców, wpisane w „Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej” są rozwiązaniami korzystnymi z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego. Są to: *ZE PAK SA – Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji polskiego autobusu wodorowego przeznaczanego do świadczenia zeroemisyjnego przewozu pasażerów w miastach*, *ZE PAK SA – Budowa pierwszego w Polsce, zaawansowanego technologicznie zakładu produkcji elektrolizerów jako element transformacji energetycznej i technologicznej*, *ZE PAK SA – Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła*, *Sun Garden Polska Sp. z o.o. Sp.k. – Budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska*. Jest to również działanie pod nazwą *Niskoemisyjny transport publiczny w regionie konińskim*. Zasadne i potrzebne wydaje się położenie większego nacisku na wykorzystanie nowych technologii zasilania paliwem alternatywnym (w tym wodorowym, a także produkcji elektrolizerów do wytwarzania wodoru) taboru publicznego transportu zbiorowego, co przyczyni się do rozwoju innowacyjności i dalszego ograniczania emisji zanieczyszczeń w transporcie. Ważne jest promowanie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym i gospodarkę zasobooszczędną, co jest

szczególnie istotne z punktu widzenia wyczerpywania się surowców. Istotne dla ochrony środowiska przyrodniczego jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE.

W przypadku tych przedsięwzięć istotne będą długoterminowe oddziaływania pozytywne na ludzi. Prawie wszystkie przedsięwzięcia przewidziane do wsparcia w ramach projektu programu będą, w większym lub mniejszym stopniu, bezpośrednio lub pośrednio, wpływać na zdrowie ludzi, m.in. poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym redukcji gazów cieplarnianych, zmniejszenie oddziaływań akustycznych, podniesienie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rozwój i modernizację ciepłownictwa, usprawnienie transportu etc. Przedsięwzięcia te nie powinny cechować się uciążliwością dla ludzi w okresie ich realizacji, ponieważ będą realizowane w obiektach przemysłowych i fabrykach już istniejących.

Nie przewiduje się również potencjalnie znaczących negatywnych oddziaływań na dziedzictwo kulturowe w wyniku realizacji planowanych działań zawartych w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”. Wprost przeciwnie, wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na zabytki i dobra materialne będzie prawdopodobnie długotrwałe i bezpośrednio pozytywne. Dotyczy to takich działań jak np. *Modernizacja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, modernizacja zespołu pałacowo-parkowego w Winniej Górze lub też remont i adaptacja budynku octowni z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum Okręgowego w Lesznie.*

Z kolei takie planowane przedsięwzięcia, jak: *Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS), Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce, Cyfrowa Szkoła Wielkopolska@ 2030, Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB, Wielkopolskie telecentrum opieki, Inkubator zmiany lokalnej – rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych, Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy, Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej, Wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS*; na tym etapie oceny oddziaływania na środowisko wydają się pozytywne dla jakości życia i zdrowia człowieka. Przedsięwzięcia te wpłyną niewątpliwie pozytywnie na jakość życia mieszkańców województwa wielkopolskiego (będą to korzystne oddziaływania bezpośrednie, długoterminowe) i z uwagi na swój charakter nie będą one oddziaływać na pozostałe komponenty środowiska przyrodniczego. Podobnie oceniono *Budowę Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu*. Brak oddziaływań na pozostałe komponenty środowiska przyrodniczego wynika w tym przypadku z faktu, iż planowane przedsięwzięcie będzie zlokalizowane w już istniejącym budynku szpitala.

Dalsze planowane prospołeczne przedsięwzięcia, jak choćby *Poznańskie Centrum Muzyki* czy *Siedziba Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Biblioteka Publiczną w Poznaniu*, są możliwe do wstępnego zlokalizowania. Ich docelowa lokalizacja nie została jednak w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” dookreślona,

rozwiązania te muszą być w przyszłości zgodne z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego miasta Poznań. Tym samym brak jest możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania tych przedsięwzięć na środowisko przyrodnicze. Dla tych przedsięwzięć, już obecnie można określić jedynie długoterminowe oddziaływania pozytywne na ludzi.

Należy zaznaczyć, że oceny zawarte w analizach szczegółowych mają charakter przeglądowy, tj. niezidentyfikowanie w nich znacząco negatywnego oddziaływania danego obszaru interwencji/przedsięwzięcia wcale nie oznacza, że należy założyć a priori, że żadne z przedsięwzięć realizowanych w ramach tego obszaru nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na elementy środowiska, w tym na obszary objęte ochroną prawną.

Dopiero ocena konkretnego przedsięwzięcia (projektu inwestycyjnego ze wskazaniem jego lokalizacji, dokonana przez organy właściwe na etapie uzyskiwania pozwolenia na budowę, może przesądzić o znaczącym negatywnym oddziaływaniu lub jego braku, a także o koniecznych środkach minimalizacji oddziaływań oraz/lub niezbędnej kompensacji.

Należy także zwrócić uwagę, iż funkcjonujący system ocen oddziaływania na środowisko, który dotyczy konkretnych inwestycji wymaga, aby realizacja przedsięwzięć znacząco oddziałujących na środowisko wiązała się z uzyskaniem decyzji środowiskowej. Niezależny organ ochrony środowiska ocenia wówczas zakres jej ewentualnego oddziaływania, a jeśli jest to niezbędne nakłada obowiązki podejmowania konkretnych działań w zakresie minimalizowania negatywnych oddziaływań.

Należy także zauważyć, iż większość z negatywnych oddziaływań można skutecznie minimalizować – w ostateczności podejmować działania kompensacyjne. Jeśli pojawią się oddziaływania, to ze względu na swoją skalę, w większości przypadków będą one miały charakter lokalny lub regionalny – nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań o zasięgu ponadregionalnym.

13. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Potencjalne negatywne oddziaływania przedsięwzięć, które będą realizowane realizowanych w ramach programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” można ograniczyć, stosując odpowiednie zalecenia w zakresach administracyjnym, organizacyjnym oraz technicznym. Spełnienie tych zaleceń powinno wpłynąć na zapewnienie, że projekty realizowane w ramach dokumentu będą projektami korzystnie wpływającymi na środowisko, w tym dla zdrowia i życia ludzi (tzw. zabiegi mitygacyjne).

Zalecenia te usystematyzowano w świetle kryteriów formalno-prawnych, techniczno-technologicznych, społecznych, środowiskowych.

Zalecenia formalno-prawne:

- przeprowadzenie wstępnej oceny w przypadku przedsięwzięć zaliczonych do grupy mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko lub na obszary Natura 2000,

- dokonanie oceny zgodności ze standardami jakości środowiska na etapie realizacji przedsięwzięcia oraz po zakończeniu jego funkcjonowania,
- w przypadku występowania emisji zanieczyszczeń do środowiska, odniesienie do obowiązujących standardów emisyjnych,
- przeanalizowanie zgodności projektowanych przedsięwzięć z ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- zastosowanie monitoringu przed i porealizacyjnego dla przedsięwzięć kolidujących z potrzebami ochrony gatunkowej i siedliskowej.

Zalecenia techniczno-technologiczne:

- wykorzystanie wszelkich dostępnych metod ograniczających kolizję ze szlakami migracyjnymi dzikich zwierząt w celu minimalizacji efektu barierowego (przepusty, kładki, ekodukty, urządzenia odstrasżające i naprowadzające, itp.),
- zastosowanie najlepszych dostępnych technik BAT, szczególnie w przypadku, gdy przedsięwzięcie obejmuje budowę lub modernizację instalacji mogącej znacząco oddziaływać na środowisko,
- zastosowanie rozwiązań gwarantujących oszczędność energetyczną i surowcową, w tym oszczędność wody, stosowanie w miarę możliwości obiegu zamkniętego,
- przestrzeganie sposobów postępowania z odpadami oraz zapobieganie powstawaniu odpadów, według obowiązujących przepisów i zasad gospodarki obiegu zamkniętego,
- właściwe zagospodarowanie ścieków i odpadów, w szczególności zapewnienie ich odpowiedniego stanu i składu/podczyszczenie przed odprowadzeniem do środowiska,
- zastosowanie technologii robót budowlanych, zapewniających ograniczanie obszaru zajętego pod budowę, stosowanie mało inwazyjnych metod związanych z pracami ziemnymi, ograniczenie lokalnego oddziaływania na środowisko,
- właściwy dobór technologii i odpowiednie dopasowanie harmonogramu prowadzenia robót budowlanych (np. uwzględnienie okresów lęgowych, zwłaszcza ptaków, a także określenie terminu wycinki drzew, przeprowadzenie inwentaryzacji populacji roślin i zwierząt), dla potrzeb ochrony siedlisk i gatunków,
- rekultywację terenów budowy po zakończeniu prac budowlanych,
- stosowanie szczelnych systemów odwodnień, izolacja gruntów przepuszczalnych w rejonie występowania wód wrażliwych, stosowanie prawidłowych zasad gospodarki wodno-ściekowej i gospodarowania odpadami.

Zalecenia prospołeczne:

- dostarczanie pełnej informacji dla społeczeństwa o wpływie projektu na środowisko – na etapie projektowania, realizacji oraz po zakończeniu przedsięwzięcia,
- ograniczenie oddziaływania czynników szkodliwych dla zdrowia (zanieczyszczeń powietrza, hałasu) generowanych przez przedsięwzięcie na wszystkich etapach jego funkcjonowania.

Zalecenia środowiskowe:

- unikanie przecięć korytarzy ekologicznych, fragmentacji ekosystemów przez odpowiednie trasowanie (lokalizację) inwestycji i stosowanie działań minimalizujących,
- unikanie ingerencji i przekształceń obszarów objętych ochroną prawną, w tym siedlisk Natura 2000,
- zachowanie istniejących walorów krajobrazowych (nie zakłócanie osi widokowych),
- w uzasadnionych przypadkach wykonanie kompensacji przyrodniczej.

14. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” oparty został na zasadach opracowania programów UE oraz uzgodnieniach krajowych oraz z Komisją Europejską. Biorąc pod uwagę oraz ogólny charakter programu (brak konkretnie sformułowanych przedsięwzięć z ich charakterystyką i lokalizacją) nie ma możliwości przedstawienia rozwiązań alternatywnych, a jedynie istnieją możliwości zmian w zakresie dodania nowych działań w ramach tych celów lub usunięcia niektórych z nich.

Ponadto należy zaznaczyć, że wszystkie planowane przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach programu, mogące znacząco oddziaływać na środowisko, będą obowiązkowo podlegały ocenie szczegółowej opartej już na konkretnych projektach i wówczas powinny być rozważane ich rozwiązania alternatywne.

15. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

We wdrażaniu projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” istotną będzie kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena skutków realizacji działań na wszystkie elementy środowiska, tak aby możliwe było szybkie zareagowanie na następujące zmiany negatywne i przedsięwzięcie odpowiednich środków dla ich zminimalizowania i ewentualnej kompensacji.

W celu analizy skutków realizacji zapisów projektu programu, wpływających na środowisko przyrodnicze niezbędne jest bieżące monitorowanie jego stanu. Monitoring ten powinien oprzeć się na systemie Państwowego Monitoringu Środowiska.

Za najważniejsze dla zachowania zasad zrównoważonego rozwoju należy uznać monitorowanie m.in. następujących zmian:

- liczbę/powierzchnię zakłóceń w ekosystemach (np. przecięcia korytarzy ekologicznych)
- dynamikę zmian w powierzchni terenów objętych ochroną prawną spowodowanych realizacją przedsięwzięć ujętych w programie,

- dynamikę zmian powierzchni gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji, na cele realizacji przedsięwzięć ujętych w programie,
- emisję gazów cieplarnianych,
- emisję zanieczyszczeń powietrza,
- produkcję energii z odnawialnych źródeł,
- oszczędności energii uzyskane w wyniku działań na rzecz podniesienia efektywności energetycznej,
- stopień redukcji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza,
- odsetek ludności narażonej na ponadnormatywny poziom hałasu komunikacyjnego.

W celu zapobieżenia negatywnym skutkom realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” proponuje się dokonanie dwukrotnej oceny wpływu na środowisko - w okresie połowy realizacji zapisów projektu dokumentu oraz po zakończeniu jego wdrażania na podstawie, głównie, corocznych raportów wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, monitoringu poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach analizowanego dokumentu, Państwowego Monitoringu Środowiska oraz innych źródeł.

16. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI DOKUMENTU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA ŚRODOWISKO

Problematykę oddziaływania transgranicznego reguluje Konwencja z Espoo o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, ratyfikowana przez Polskę w 1997 r. Podstawową zasadą tej procedury jest wprowadzenie obowiązku informowania o planowanym podjęciu działalności, mogącej mieć wpływ na środowisko terytoriów innych państw.

Ponieważ województwo wielkopolskie nie jest położone w obszarze przygranicznym, nie występuje transgraniczne oddziaływanie w rozumieniu powyższej Konwencji, także w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2020 poz. 283).

17. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko wykonana została do projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, stanowi ona istotny element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W rozdziale 1 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko omówione zostały podstawy formalno-prawne służące do jej opracowania, jej cel oraz zakres, przedstawiono także metody zastosowane podczas realizacji prognozy. Podstawę do opracowania prognozy stanowią: ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawa z dnia 3

października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, prognoza oddziaływania na środowisko stanowi jeden z etapów przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jak i sama prognoza, mają na celu wyeliminowanie – na jak najwcześniejszym etapie – takich propozycji rozwojowych, których realizacja zapisana w projekcie dokumentu może doprowadzić do pogorszenia stanu środowiska oraz wpłynąć na jakość życia i zdrowia ludzi.

Prognoza ma służyć jako materiał pomocniczy dla oceny oddziaływania na środowisko i w trakcie konsultacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, powinna być szeroko udostępniona społeczeństwu, jako dodatkowy materiał informacyjny.

W programie pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” zapisane zostały cele, na które będą przeznaczane środki finansowe z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach. Określona została strategia wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027, a w odpowiedzi na zidentyfikowane potencjały i wyzwania rozwojowe, zostało ukierunkowane konkretne wsparcie.

Zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu dokumentu został uzgodniony, w lipcu br., z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz z Wielkopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

W rozdziale 2 prognozy przedstawiono informacje nt. projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”. W nowej perspektywie budżetu unijnego na lata 2021-2027 Polska otrzyma określone środki finansowe. Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” jest programem regionalnym, który został opracowany przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Opracowany dokument określa strategię wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027. Obszar objęty projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” zawiera się w granicach administracyjnych województwa wielkopolskiego.

W rozdziale 3 prognozy oddziaływania na środowisko przedstawiono główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki oraz powiązania dokumentu z innymi dokumentami. Rozdział ten zaczerpnięto z projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”. Przedstawiono również metodę sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Rozwiązania zawarte w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” przyjęte zostały bezpośrednio z projektu analizowanego dokumentu i nakreślono je w rozdziale 4 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko.

W rozdziale 5 przedstawiona została analiza uwarunkowań przyrodniczych i ocena stanu środowiska województwa wielkopolskiego, natomiast w rozdziale 6 omówiono stan środowiska województwa wielkopolskiego.

W rozdziale 7 podkreślono, że w przypadku braku realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” środki unijne na planowane przedsięwzięcia, także te istotne z punktu widzenia ochrony środowiska, nie zostaną przydzielone dla województwa wielkopolskiego.

Informacje na temat problemów ochrony środowiska, istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu, uwypuklono w rozdziale 8.

Polska jest stroną wielu konwencji międzynarodowych w zakresie ochrony środowiska. Z ich ratyfikacji wynikają zobowiązania do podejmowania działań, mające wpływ na politykę państwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz pośrednio na kierunki rozwoju gospodarczego kraju. Analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na poziomach międzynarodowym, europejskim i krajowym, istotnych z punktu widzenia projektu programu zamieszczona została w rozdziale 9.

W najobszerniejszym rozdziale prognozy tj. rozdziale 10 sporządzono charakterystykę potencjalnych oddziaływań, mogących pojawić się na skutek realizacji zapisów projektu analizowanego dokumentu. Ocenę odniesiono do wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego, do możliwego okresu pojawienia się potencjalnych oddziaływań, do charakteru oddziaływań. Sporządzono ocenę metodą macierzy oraz metodą opisową. Tym samym, w rozdziale 11 przedstawiono wnioski z oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska.

Ponieważ projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+” jest sformułowany na bardzo ogólnym poziomie, w prognozie wskazano jedynie te typy projektów, które mogą negatywnie oddziaływać znacząco na środowisko i które na etapie przygotowania inwestycji będą musiały podlegać szczególnej ocenie, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Mając na uwadze cele i zakres programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, na etapie opracowania niniejszej prognozy nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary objęte ochroną prawną, w tym na obszary Natura 2000, w tym na ich integralność i spójność. Nie można jednak wykluczyć, iż wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na obszary Natura 2000 w odniesieniu do indywidualnych inwestycji i projektów. Wynika to z faktu, iż na chwilę opracowania prognozy oddziaływania na środowisko projektu dokumentu nie dookreślono lokalizacji oraz warunków technicznych wszystkich zaplanowanych inwestycji.

Dokonana ocena korzyści dla środowiska, wynikających z realizacji programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2021-2027. FEW 2021+”, wskazuje na jego duże znaczenie w rozwiązywaniu problemów środowiska, jak też i poważne wsparcie w finansowaniu

działań na rzecz środowiska, realizowanych w kraju. Bez realizacji zadań zapisanych w projekcie programu, działania na rzecz ochrony środowiska musiałyby być znacznie ograniczone ze względu na niewystarczające środki krajowe, jakie na ten cel mogą być przeznaczone.

W celu ograniczenia negatywnych oddziaływań zapisów projektu programu na środowisko, zaproponowano zasady monitorowania skutków realizacji Programu (rozdział 14) oraz szereg rekomendacji zmniejszających negatywne oddziaływania poszczególnych typów projektów, jakie mogą być wsparte w ramach programu (rozdziały 12 i 13 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko).

Analizy wykazały również, że nie można zidentyfikować występowania znaczących transgranicznych oddziaływań na środowisko (rozdział 15 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko).

SPIS LITERATURY

1. Aktualizacja Planu transportowego dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2020r., Uchwała Nr XI/307/15 Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 października 2015 r.
2. Arabas-Piotrowska E., Czerniak M., Drużkowski T., Kamiński J., Krygier M., Łyczkowska G., Podgórska A., Stojanowicz P., 2015, Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
3. Czarnecka H., (red.), Atlas podziału hydrograficznego Polski, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2005.
4. Dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska, dostosowana do postanowień Konwencji z Arhus, gwarantująca dostęp do informacji o środowisku będących w posiadaniu organów władzy publicznej, każdemu, kto zwróci się z wnioskiem o ich udostępnienie.
5. Dyrektywa 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40, z późn. zm., Dz. Urz. UE).
6. Dyrektywa 91/676/EWG, mająca na celu zmniejszenie wysokiego stopnia zanieczyszczenia wód związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie pojawieniu się takiego zanieczyszczenia w przyszłości.
7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa 2000/60/WE) z 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.
8. Europejska konwencja krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.
9. Ginel H., Wieloch S., Jak korzystać z map glebowo – rolniczych.
10. <http://geoportal.pgi.gov.pl/>
11. <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>
12. <https://wrot.umww.pl/gospodarka/>
13. Interaktywny Panel Danych Przestrzennych Województwa Wielkopolskiego WIOŚ, Poznań 2021.
14. Jędrzejewski W., Nowak S. i in., Zwierzęta a drogi. Metody ograniczenia negatywnego wpływu dróg na populacje dzikich zwierząt, Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża 2006.
15. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, 2002.
16. Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r.
17. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 09.05.1992 r.
18. Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r.
19. Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1996 r.

20. Krygowski B., Geografia fizyczna Niziny Wielkopolskiej, PTPN, Poznań 1961.
21. Krygowski B., Krajobraz Wielkopolski i jego dzieje, PTPN, Poznań 1958.
22. Liro A. (red.), Koncepcja krajowej sieci ECONET-PL, Fundacja IUCN, Warszawa 1998.
23. Matuszkiewicz J. M.; Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski – PAN Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania – Prace Geograficzne nr 158, Wyd. PAN, Warszawa 1993.
24. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego w roku 2019, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
25. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego na podstawie monitoringowych pomiarów hałasu wykonanych w roku 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2021.
26. P., Kuźniak S., Dolata Paweł T., Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego, Poznań 2008 (publikacja zamieszczona na stronie internetowej Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu www.wbpp.poznan.pl).
27. Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Serwis MIDAS, Warszawa, 2020.
28. Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym, Uchwała Nr 2549/2020 Zarządu Województwa wielkopolskiego z dnia 30 lipca 2020 r.
29. Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, warszawa 2021.
30. Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr V/70/19 z 25 marca 2019 roku, Dz. Urz. Woj. Włkp. z dnia 15 kwietnia 2019 r., poz. 4021.
31. Prognoza oddziaływania na środowisko Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, WBPP Poznań, 2019.
32. Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracji poznańskiej, Uchwała Nr XXI/393/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5956.
33. Program ochrony powietrza dla strefy miasto Kalisz, Uchwała Nr XXI/392/20 Sejmiku województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5955.
34. Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr XXI/391/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5954.
35. Program ochrony powietrza w zakresie ozonu dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr IX/168/19 z dnia 24 czerwca 2019 r., Dz. U. Województwa Wielkopolskiego w dniu 1 lipca 2019 r. poz. 6240.

36. Program ochrony środowiska dla miasta Poznania na lata 2017-2020, z perspektywą do roku 2024, Uchwała Nr 4214/2017 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 września 2017 r.
37. Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030, Uchwała Nr XXV/472/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.
38. Program ochrony środowiska przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu ruchu ponad 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr LI/981/14 z dnia 27 października 2014 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 18 listopada 2014 r. poz. 6117.
39. Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina, Uchwała Nr XII/234/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
40. Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszno Uchwała Nr XII/233/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
41. Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, obejmujący aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu ponad 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.
42. Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego na lata 2016-2020, Poznań 2016.
43. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r.
44. Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2019 r.; Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań 2019 r.
45. Raporty o stanie środowiska w Wielkopolsce. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań oraz dane Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska,
46. Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
47. Roczniki statystyczne województwa wielkopolskiego, Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2015 – 2020 r.
48. Siebielec G. (kier. zad.), Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012, Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, Puławy 2012.
49. Sieć Natura 2000, Ministerstwo Środowiska, www.natura2000.pl
50. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. Strategia Wielkopolska 2030.
51. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2021 poz. 1098).

52. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2021 poz. 1047 ze zm.).
53. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2021 poz. 922 ze zm.).
54. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 ze zm.),
55. Woś A., Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Poznań 1999.
56. Załącznik IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 kwietnia 1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z 22.7.1992, str. 7).
57. Zwykła Dobra Praktyka Rolnicza, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2003.

18. OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY

Grażyna Łyczkowska
Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego
w Poznaniu

Poznań, dnia 23 września 2021 r.

OŚWIADCZENIE AUTORA

W związku art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 3 października 2008 r. oraz art. 74a ust. 2 ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (Dz. U. 2021 poz. 247 ze zm.), oświadczam, że spełniam wymagane prawem warunki do sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko:

- ukończyłam, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, jednolite studia magisterskie i doktorskie na kierunku związanym z kształceniem w obszarze nauk przyrodniczych, z dziedzin nauk o Ziemi:
  - lata 1998 – 2003 - Studia 5-letnie magisterskie na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu - Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych. Ukończone dwie specjalizacje: Hydrologia, Meteorologia i Klimatologia oraz Geografia Społeczno – Ekonomiczna.
  - lata 2003 – 2008 - Zakończone z wyróżnieniem studia doktorskie na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Uzyskany tytuł doktora Nauk o Ziemi w dziedzinie geografii.
- posiadam min. 5-letni dorobek w zakresie sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko.

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Powyższe oświadczenie składam pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Podpis autora prognozy

ZASTĘPCA DYREKTORA

dr Grażyna Łyczkowska